

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARIN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİNE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

KÜBRA UZDEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİGORTACILIK VE SOSYAL GÜVENLİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
PROF.DR. ÖZNUR BOZKURT

DÜZCE, 2023

K.UZDEN

**TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN
BANKALARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİNE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

OCAK, 2023

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARIN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİNE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

KÜBRA UZDEN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİGORTACILIK VE SOSYAL GÜVENLİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
PROF.DR. ÖZNUR BOZKURT

DÜZCE, 2023

ONAY SAYFASI

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARIN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK
BİR ARAŞTIRMA**

Kübra UZDEN tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Öznur BOZKURT

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Öznur BOZKURT

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Emel İŞTAR IŞIKLI

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi Hümeyra TAŞCIOĞLU

Sakarya Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 10.01.2023

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

25.01.2023

Kübra UZDEN

TEŞEKKÜR

Eğitim hayatımda, eğitimin ve öğrenmenin insan hayatının her alanında yer aldığını gördüm. Yaş fark etmeksizin tüm toplumların ve grupların gelişmesinin ilk prensibi eğitim öğretim olduğunu daha detaylı anlamış oldum. Almış olduğum yüksek lisans eğitiminin bana çok şey kattığını fark ettim. Genel olarak bu çalışma sayesinde sürdürülebilirliğin hayatımın her alanında büyük bir payı olduğunu anladım. Bugün yapmış olduğum faaliyetler gelecekte çocuklarımın, torunlarımın yaşamlarına etki edeceğini o yüzden daha bir yaşam için önce kendimden başlayarak sonra topluma yayarak bugünü güzelleştirip yarına güzel günler bırakmam gerektiğini anladım.

Önemli görüş ve bilgilerini bana aktardığı için tezimin başından sonuna kadar bana danışmanlık yapan, yaptığım hata ve eksiklere rağmen ilgi alakasını tez boyunca benden esirgemeyen sayın Prof. Dr. Öznur BOZKURT' a sonsuz teşekkür ederim.

Bu seviyelere gelmemde beni yetiştiren annem İrfan ÖZDEMİR ve babam Ekrem ÖZDEMİR'e minnetlerimi sunuyorum. Aynı zamanda beni sürekli motive eden, bu aşamada sabırlı davranıp kıymetli bilgilerini benden esirgemeyen ve sürekli bana destek olan sevgili eşim Mehmet Selim UZDEN' e sonsuz teşekkür ederim.

Bu tez çalışması, Düzce Üniversitesi BAP 2022.08.03.1294 numaralı Bilimsel Araştırma Projesiyle desteklenmiştir

25.01.2023

Kübra UZDEN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ONAY SAYFASI

BEYAN

TEŞEKKÜR

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ.....	I
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	II
KISALTMALAR LİSTESİ.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	VI
1.GİRİŞ	1
1.1 ARAŞTIRMANINPROBLEMİ.....	3
1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1.4 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	5
1.5 Tanımlar	5
2. BÖLÜM: SÜRDÜREBİLİRLİK KAVRAMI	6
2.1.SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TANIMI	6
2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ	7
2.3.KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TANIMI VE KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTLARI	11
2.3.1 Ekonomik Sürdürülebilirlik Boyutu	14
2.3.2 Sosyal Sürdürülebilirlik Boyutu	15
2.4 KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN UNSURLARI	20
2.4.1 Kurumsal Sosyal Sorumluluk	20
2.4.2. Sürdürülebilir Kalkınma	24

2.4.3 Sosyal Paydaş Teorisi	28
2.4.4. Kurumsal Hesap Verilebilirlik	30
2.5. TÜRKİYE’ DE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN ROLÜ	31
2.6. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN İŞLETMELER AÇISINDAN ÖNEMİ	34
2.7. İŞLETMELERİ SÜRDÜRÜLEBİLİR OLMAYA YÖNLENDİREN FAKTÖRLER	37
2.7.1. Kurumsal İtibarın Güçlendirilmesi	38
2.7.2 İş Etiği Alanında ki Beklentiler	39
2.7.3 Tüketici Taleplerinin Değişmesi	40
2.7.4 Yasal Gereklikler	41
2.7.5 Kamuoyu Güveni	42
2.7.6.Yatırımcı Talebi	43
2.7.7. Kaynakların Tükenmeye Başlaması	44
2.7.8. Sürdürülebilir Rekabet Avantajı	45
2.8.SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞLETME OLMANIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER.....	46
2.9. BANKACILIKTA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	47
2.9.1.Bankacılık Kavramının ve Faaliyetleri	47
2.9. 2. Sürdürülebilir Bankacılık.....	50
2.10. BANKA TÜRLERİ	51
2.10.1. Faaliyet Alanına Göre Bankalar.....	51
2.10.2. Mülkiyet Yapılarına Göre Sınıflandırma	54
2.10.3.Kapsamına Göre Bankalar	56
2.11. BANKALARIN ÜLKELERİN GELİŞMİŞLİK DÜZEYLERİNE ETKİLERİ....	58
2.12. BANKALARDA ENTEGRE FAALİYET RAPORLARI	61
3.BÖLÜM: TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA.....	62
3.1. YÖNTEM	62

3.1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi	62
3.1.2 Araştırmada Veri Toplama Yöntemi.....	63
3.2. BULGULAR.....	64
4. SONUÇ.....	97
KAYNAKÇA	102
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri.....	26
Tablo 2. Katılım Bankaları.....	52
Tablo 3. Kalkınma ve Yatırım Bankaları.....	53
Tablo 4. Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	54
Tablo 5.Özel Sermayeli Mevduat Bankaları.....	55
Tablo 6. Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	55
Tablo 7: Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Öncülleri	64
Tablo 8. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Amaçları	65
Tablo 9. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Çıktıları.....	67
Tablo 10. Albaraka Türk Sürdürülebilirlik Faaliyetleri	73
Tablo 11. Yapı Kredi Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları	74
Tablo 12. GARANTİ BBVA Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları	78
Tablo 13. Şekerbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri.....	81
Tablo 14.Vakıfbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri.....	83
Tablo 15. İş Bankası Sürdürülebilirlik Faaliyetleri.....	86
Tablo 16. Türkiye Sınai Ve Kalkınma Bankası Sürdürülebilirlik Faaliyetleri ...	89
Tablo 17. Akbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri	92
Tablo 18. Bankaların Sürdürülebilirlik Faaliyetlerine İlişkin Genel Değerlendirmeler	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kurumsal Sürdürülebilirlik Boyutları.....	13
Şekil 2. Carroll'ın Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi.....	22
Şekil 3. Türkiye' de Var Olan Bankalar	51

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
BIST	Borsa İstanbul
BM	Birleşmiş Milletler
CDP	Karbon Saydamlık Projesi
EBRD	Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası
GRI	Global Reporting Initiative
ISO 14001	Çevre Yönetim Sistemi
ISO 14046	Su Ayak İzi
ISO 14064	Sera Gazı Doğrulama
ISO 45001	İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi
ISO	International Organization for Standardization
İSG	İş Sağlığı Güvenliği
KAÇUV	Kanserli Çocuklara Umut Vakfı
KGF	Kredi Garanti Fonu
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
LEED	Leadership in Energy and Environmental Design
LEED	Leadership in Energy and Environmental Design
MSCI	Morgan Stanley Capital International
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OMFIF	Official Monetary and Financial Institutions Forum
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TDK	Türk Dil Kurumu
TEGV	Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
UN	Birleşmiş Milletler
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNEP	United Nations Environment Programme
UNGC	Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi
UNICEF	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu
WCED	World Commission on Environment and Development
WWF	Doğal Hayatı Koruma Vakfı

ÖZET

Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma

UZDEN, Kübra

YÜKSEK LİSANS SİGORTACILIK VE SOSYAL GÜVENLİK ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Öznur BOZKURT

Ocak 2023, 136 sayfa

Gelişen endüstriler ve buna bağlı olarak artan üretim miktarı kaynakların sürdürülebilirliği konusunu gündeme getirmeye başlamıştır. Üretim faaliyetlerinin şuan devam etmesi değil gelecekte de devam ediyor olmasını sağlamak adına işletmelerin yapacağı bir takım faaliyetler vardır. Sürdürülebilirlik üretim öncesi süreçten, üretim sonrası süreçlere kadar oldukça geniş kapsamlı bir konudur. Sürdürülebilirlik çalışmaları için gerek hizmet sektöründe gerekse imalat sektöründe olsun tüm işletmelerin ortak bir bilinç ile hareket etmesi ve endüstride bir dönüşümü sağlaması gerekmektedir. Üretimin ana girdilerine sahip olan ve bunu etkin kullanmayan işletmeler sadece kendi faaliyetlerine yönelik değil çevreye yönelik olumsuz etkiler oluşturmaktadırlar. Atıklarla çevreye zarar veren, kaynakları bilinçsizce kullanan ve paydaşlarına yönelik sorumluluklarını yerine getirmeyen işletmeler sürdürülebilirliği tehlikeye sokmaktadır. Bu sebeple artan bilinç ile birlikte işletmelerin sürdürülebilirlik çalışmalarına geçmişe kıyasla daha fazla odaklandıkları görülmektedir. Sürdürülebilirlik sadece çevresel ve ekonomik boyutta değil sosyal boyutta da ele alınan bir konudur. Sektörü ne olursa olsun birçok işletmenin sürdürülebilirlik ile ilgili yapacağı çalışmalar ile gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakmak mümkün olacaktır.

Bu çalışmada hizmet sektöründe büyük bir paya sahip olan ve faaliyetleri nedeni ile diğer sektörleri de etkileyen bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik faaliyetleri incelenmiştir. Bankaların yayınlamış oldukları sürdürülebilirlik raporları ve entegre raporları içinde yer alan sürdürülebilirlik ile ilgili bölümleri incelenmiş ve hangi konularda ne tür çalışmalar yaptıkları ile ilgili verilere ulaşılmıştır. Bankaların yapmış oldukları sürdürülebilirlik çalışmaları ekonomik, çevresel ve sosyal olarak üç boyutta değerlendirilmiş ve sürdürülebilirlik çalışmalarının öncülleri ile çıktıları belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği ile BİST Sürdürülebilirlik endeksinde yer alan 8 bankanın faaliyet raporları değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda,

bankaların sürdürülebilirlik çalışmalarına önem verdikleri ve sürdürülebilirliğin üç boyutunda da faaliyet yaptıkları görülmüştür. Yapılan faaliyetlerin ulusallığın ötesine geçtiği ve uluslararası çalışmalara dönüştüğü ve ayrıca işbirlikçi bir yaklaşımla bu faaliyetlerin yapıldığı görülmüştür. Bankaların özellikle karbon ayak izinin azaltılması ile ilgili, enerji verimliliği ile ilgili, atık yönetimi ile ilgili çalışmalar yaptıkları ve bu faaliyetler içinde olan diğer işletmelerle ortak projeler de yürüttükleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Ekonomik Sürdürülebilirlik, Çevresel Sürdürülebilirlik, Sosyal Sürdürülebilirlik, Banka

ABSTRACT

A Study on the Investigation of the Sustainability Activities of Banks Operating in Turkey

UZDEN, Kübra

MASTER'S DEGREE DEPARTMENT OF INSURANCE AND SOCIAL SECURITY

Thesis Advisor: Prof.Dr. Öznur BOZKURT

January 2023, 136 pages

Developing industries and accordingly increasing production amount have started to bring up the issue of sustainability of resources. There are a number of activities to be carried out by the businesses in order to ensure that the production outputs not also continuing now, but also in the future. Sustainability is a rather wide-ranging issue from pre-production to post-production processes. For sustainability studies, all businesses, whether in the labour sector or the manufacturing sector, need to move with a common consciousness and provide a transformation in the industry. Businesses that have the main inputs of production and do not use it effectively create negative effects not only for their own activities but also for the environment. Businesses that harm the environment with waste, use resources unconsciously and do not carry out their responsibilities towards their stakeholders endanger sustainability. Therefore, with the increasing awareness, it is seen that businesses focus more on sustainability studies compared to the past. Sustainability is not only approached as an environmental and economic issue, but also a social issue. Regardless of the sector, it will be possible to leave a more liveable world to future generations with the studies that carried out on sustainability by many businesses.

In this study, the sustainability activities of the banking sector, which has a large dole in the service sector and affects other sectors due to its activities, are examined. Sustainability reports published by banks and sections related to sustainability included in integrated reports were examined and data on what kind of work they carried out on which subjects were obtained. The sustainability studies carried out by banks were evaluated in three dimensions as economic, environmental and social, and the antecedents and outputs of the sustainability studies were tried to be determined. The annual activity

reports of 8 banks in the BIST Sustainability index were evaluated with the document analysis technique, which is one of the qualitative research methods.

In consequence of the research, it has been seen that banks attach importance to sustainability studies and operate in all three dimensions of sustainability. It was observed that the activities carried out, overreached beyond nationality and turned into international studies, and also these activities were carried out with a collaborative approach. It has been also observed that banks carry out studies on reducing carbon footprint, energy efficiency and waste management, and also carry out joint projects with other enterprises involved in these activities.

Keywords: Sustainability, Economic Sustainability, Environmental Sustainability, Social Sustainability, Bank

1.GİRİŞ

Teknoloji gelişmeye başladıkça kaynakların tükenmesi, toplumsal eşitsizlik, sınıf ayrımı, çevresel felaketler gibi birçok sorunu beraberinde getirmeye başlamıştır. Bu sorunların ortaya çıkmasını önlemek ve sorunlara çözüm bulmak için de sürdürülebilirlik konusu gündeme gelmiştir. Çözüm yolu olarak da sürdürülebilirlik kavramı doğmuştur. Sürdürülebilirlik çevre ve çevreye bağlı olan fonksiyonların gelecekte de süreçlerini ve faaliyetlerini sürdürebilmesi anlamına gelmektedir (Yavuz, 2010: 64). Başka bir tanımda ise sürdürülebilirlik “ Bugünkü neslin mevcut ihtiyaçlarını karşılayarak gelecek nesillerin ihtiyaçlarına zarar vermemek” olarak tanımlanmaktadır (Barbier, 2016: 93). Sürdürülebilirlik gelecek nesilleri düşünerek doğaya zarar vermeden kar elde etmek üzerine politikalar üreterek bireylerin eşit ve adil bir dünyada yaşamasını amaçlar. Sürdürülebilirlik birçok insanın bir araya gelerek ortak hareket ettiği ve uzunca bir zamanı kapsayan süreçlerden oluşmaktadır. Bu süreç bireyin kendisinden bir sonraki nesle saygı duyarak toplumsal eşitsizlik, sınıf ayrımı, fakirlik gibi olgular olmadan çevreci bir anlayış benimsemelerini kapsamaktadır. Bir sonraki nesil de sürdürülebilirlik faaliyetlerinin bir sonraki taşıyıcıları olacaklardır. Doğanın kaynaklarının iyi kullanılması, sonra ki nesillere aktarılması, çevreci bir ekonomi anlayışını ve sosyal bir yaşam anlayışını içerisinde barındırır. Şen vd., (2018:20-21)’ e göre sürdürülebilirliğin 3 ana boyutu vardır. Bunlar “ ekonomik, çevresel ve sosyal” boyutlardır. Bu boyutlar birbirleri ile bağlantı içerisindeyler. Boyutlardan ekonomik boyut, bireylerin yaşamlarını devam ettirecek finansal güce sahip olması, sosyal boyut adaletsizlik, cinsiyet ayrımı gibi toplumsal sorunların olmaması, çevresel boyut ise çevreye ait olan kaynakların devam etmesi, çevrenin düzenini korumak gibi görevleri üstlenmektedir.

Sürdürülebilirliğin gelişimi açısından öncü olması gereken kurum, kuruluş ve kişiler vardır. Bu öncüler bireylerin davranışlarını, yönelimlerini ve daha birçok faaliyetlerini etkilemektedirler. Günümüzde değişen rekabet koşulları altında kurumların sürdürülebilirlik faaliyetlerinde yer alması marka itibarı, saygı ve tercih edilme gibi avantajlar oluşturmaktadır. Kurumlarda sürdürülebilirliğin kullanılması için üç ana boyutu karar verme mekanizmalarına dâhil etmeleri ve bir bütün olarak görmeleri gerekmektedir (Kuşat, 2012: 230). Çevresel ve sosyal sorunları çözmede önemli yer kaplayan işletmeler toplum davranışlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Kurumların, ekonomik faaliyetlerini çevreye zarar vermeden sürdürmesini, kurum içerisinde dil, din,

ırk ayrımı yapmadan çalışanlarına adil davranması ve toplumsal gelişim için sorumluluk üstelenmesi sürdürülebilirlik faaliyetlerinin en somut göstergesidir. Eşit koşullarda görme ve toplumun gelişmesi için sosyal sorumlu bir anlayış benimsemesi kurumlarda sürdürülebilirlik faaliyetlerinin en somut halidir. Kurumların yaptıkları faaliyetleri ile paydaşlarına, çevreye, topluma karşı sorumlulukları vardır. Sürdürülebilir bir kurum olmanın avantaj getirdiğini fark eden kurumlar bu konu üzerinde çalışmalar yapmaya önem vermişlerdir.

Bankalar bulundukları ülkenin finansal ve ekonomik gelişimini yükselten gerçek ve tüzel kişilerden fon fazlasını toplayarak fon açığı olan yerlere yönlendiren kurumlardır. Sadece para ve mevduat faaliyetlerini gerçekleştirmekle kalmayıp ülkenin para ve kredi politikasını da yönlendirmektedirler. Bankalar ödeme aracı, para nakdi, senet tahsili, kıymetli evrak gibi önemli finansal durumlara yönelik faaliyet gösteren kuruluşlardır. Günümüzde yeni bir konu olan sürdürülebilirliğin işletmelere getirdiği yenilikler toplumun gözünden kaçmamaktadır. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin getirdiği yenilikler bankalar gibi birçok işletmeyi yeni faaliyetler yapmaya itmiştir. Finansal bir kuruluş olan çevre ve toplum ile iç içe olan ekonomiyi doğrudan etkileyen bankaların iklim değişikliklerine, kadın istihdamı, ekolojik denge, yaşam standartlarının yükseltilmesi gibi birçok konuya yönelik çalışma yapması toplum tarafından beklenmektedir. Ayrıca bankalar sürdürülebilirlik faaliyetlerinde finansal desteğe ihtiyacı olan projelere yatırım yapmaktadırlar. Bankalar sürdürülebilirlik faaliyetlerini entegre raporları olarak yayınlamaktadırlar.

Artan rekabet şartları altında toplumun kurumlara karşı azalan güvenleri, çevresel istikrarsızlıklar, politik krizler gibi olumsuz sorunlar kurumların yaptıkları faaliyetleri yayınlama gereksinimini doğurmuştur (Lozano ve Valencia, 2016: 253). Şeffaf ve açık bir şekilde yayınlanan bu bilgiler kurumların çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik faaliyetlerini barındırmaktadır. İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları, finansal bilgi ile birlikte işletmelerin sosyal sorumluluk faaliyetleri gibi manevi değerleri de içinde barındırmaktadır. Bu neden ile işletmeler finansal olmayan konulara da önem vermektedirler. Günümüzde finansal raporların ve sürdürülebilirlik raporlarının bir arada kullanılması entegre raporlarının ortaya çıkması ile olmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde; literatür çalışması yapılarak sürdürülebilirlik, sürdürülebilirliğin tarihçesine, kurumsal sürdürülebilirlik ve boyutlarına, işletmeleri

sürdürülebilir olmaya iten faktörlere değinilmiştir. İkinci bölümde; literatür çalışması yapılarak banka tanımına, bankaların faaliyetlerine, bankaların türlerine ve tarihçesine değinilmiştir. Ayrıca bankaların yayınladıkları entegre raporlamaya kısaca değinilmiştir. Üçüncü bölümde; Türkiye’ de faaliyet gösteren bankaların sürdürülebilirlik faaliyetlerini incelemek için yıllık olarak yayınlamış oldukları entegre raporları ve bankaların web sayfaları incelenerek bankaların sürdürülebilirlik boyutlarından hangisi/hangilerini ne şekilde ve amaçta kullandığı analiz edilmiştir. Çalışma sonuçlar ve öneriler bölümü ile tamamlanmaktadır

1.1 ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmanın problemi günümüzde gittikçe önemi artmaya başlayan sürdürülebilirlik kavramının finansal bir kuruluş olan bankalar üzerinde ki etkileri nelerdir sorularına cevap aranacaktır. Araştırma problemi kapsamında aşağıdaki konular incelenmiştir:

- Bankaların ekonomik sürdürülebilirlik adına yaptığı çalışmalar
- Bankaların, evrensel sürdürülebilirlik adına yaptığı çalışmalar
- Bankaların sosyal sürdürülebilirlik adına yaptığı çalışmalar,

1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın genel amacı bankaların sürdürülebilirlik ile ilgili yapmış oldukları faaliyetleri incelemektir. Buradaki amaç bankaların topluma katmış oldukları değerlerdir. BİST endeksinde yer alan bankaların sürdürülebilirliğin 3 ana temeli olan ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri için gerçekleştirmiş oldukları faaliyetleri incelemektir.

1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sürdürülebilirlik kavramının resmi bir şekilde kullanılmaya başlanması Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından yayınlanan “Bizim Ortak Geleceğimiz” (Brundtland raporu) adlı rapor ile olmuştur. Raporda sürdürülebilirlik kavramı şu şekilde açıklanmıştır: “Bireyin kendi gereksinimlerinin ihtiyacını karşılayacak şekilde kullanarak, gelecek nesillerin gereksinimlerinin önüne geçmemesi” (WCED, 1987). Bu tanımdan yola çıkarak sürdürülebilirlik bireylerin kendilerine yetecek kadarını kullanıp, sonraki nesillere kaynakları miras bırakabilmesi durumu olarak açıklanabilmektedir (Yelkikalan ve Aydın, 2010: 86). Sürdürülebilirlik bir başka tanıma göre çevre ve

çevresel faktörlerin üretkenliğini, süreçlerini ve gelişimini bir sonraki nesillerde de devam ettirebilmesi anlamına gelmektedir (Yavuz, 2010: 10). Sürdürülebilir bir gelişme sürekli ve dengeli bir şekilde kaynakların optimum düzeyde kullanılması olarak adlandırılabilir (Tosun, 2009: 2).

Dyllick ve Hockerts'a göre sürdürülebilirliği çevre ve sosyal faktörlerin bir karışımı olup kısa vadede kazanç getirmeyen ancak uzun vade kazanç sağlayan bir sistem olarak görmektedir. Küreselleşmenin gittikçe arttığı bir zamanda işletmeler birçok haber aracından gerek müşteriler gerek yakın paydaşları tarafından takip edilmektedir. Günümüzde işletmelerin yapmış oldukları faaliyetlere değer verilmekte ve rekabet açısından önemli bir yer tutmaktadır. İşletmelerin performansları sadece ekonomik faktörlere göre değil çevre ve topluma yapmış oldukları faktörlerden de değerlendirilmektedir. Bu durum işletmeleri çevre ve toplum sorunlarına duyarlı bir hale getirmiştir (Tüzen, 2019: 1). İşletmelerin sürdürülebilirlik kavramına yönelmesi ekonomik olarak uzun vadede var olması, sürekli üretimde bulunması anlamına gelmektedir. Çevresel olarak işletmelerde sürdürülebilirlik ise, işletmenin kaynak kullanımında yenilenebilir kaynakları tercih etmesi, çevresel düzeni koruması gibi faktörler olarak gösterilmektedir. Sosyal anlamda işletmelerde sürdürülebilirlik ise işletmenin topluma katmış olduğu eğitim, burs, eşitlik gibi değerlerden gelmektedir (Holmberg, ve Sandbrook, 1992: 19-38).

Bu araştırmada finansal bir işletme olan bankaların sürdürülebilirlik faaliyetlerini incelenmiştir. Bankaların ekonomik sürdürülebilirlik faaliyetlerine bakıldığı zaman ekonomideki yeri, toplumun gelişmesi amacı ile sunmuş oldukları sürdürülebilir kredi hizmetleri, gerçekleştirmiş oldukları yardım ve eğitim fonları, çevrenin gelişimi için yapılan maliyetler yer almaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik te ise doğaya ekilen tohumlar, karbon emisyonunu azaltma, bildiriler ve paneller sunma, sıfır atık yer almaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik çalışmalarında ise bankaların kadın çalışanına verdiği değer, kadınların istihdamı, KOBİ'lere destek, toplumsal eşitlik, eğitim çalışmaları ve toplumda kültür ve sanat etkinlikleri yer almaktadır.

Bu açıdan değerlendirildiğinde sürdürülebilirlik faaliyetlerinin sürekli gündem de tutulması ve başarılı örneklerinin paylaşılması ile yeni sürdürülebilirlik odaklı faaliyetlerin özendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmada bu amaca hizmet etmesi açısından önem arz etmektedir. Sürdürülebilirlik çalışmaları, bu çalışmaların ne tür

sorunların çözümüne odaklandıkları ve sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmaların eksik bıraktıkları noktaların belirlenmesi açısından da bu çalışma önemlidir.

1.4 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın verileri Borsa İstanbul Endeksinde yer alan 8 bankanın yayınlamış olduğu entegre raporlarındaki sürdürülebilirlik çalışmalarını içeren ilgili bölümleri ve bankaların web sitelerinde paylaştıkları sürdürülebilirlik çalışmaları ile sınırlıdır.

1.5 TANIMLAR

Sürdürülebilirlik: Kullanılan mevcut kaynakların azami bir şekilde kontrollü kullanılarak bir sonraki nesillere aktarılmasıdır.

Ekonomik Sürdürülebilirlik: Üretim sürecinde yenilenebilir kaynaklara kullanılarak, yapılan üretim sonucunda çevreye ve topluma olan zararlarını gidermektir. Sürdürülebilirlik faaliyetlerini ekonomik yönden topluma katkı sağlayacak şekilde finanse etme ve destekleme.

Çevresel Sürdürülebilirlik: Çevre ile ilgili dengenin korunması, çevreyi daha az zarar verecek faaliyetlerde bulunmak, çevrenin kaynaklarını ihtiyaçların karşılanabileceği gibi kullanılarak bir sonraki nesille devredilmesi durumudur.

Sosyal Sürdürülebilirlik: Bireylerin hukuk anlamında eşit olması, eşit haklara ve fırsatlara sahip olabilmesi anlamına gelebilmektedir.

Banka: Bankalar mevduat kabul eden, tüzel ve gerçek kişilerden fon fazlalığını toplayarak bu fonları ihtiyaç sahibi kişilere, devlete, kuruluşlara kısa ve uzun vadeli kredi şeklinde aktaran finansal kuruluşlardır.

2. BÖLÜM: SÜRDÜREBİLİRLİK KAVRAMI

2.1.SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TANIMI

Dünyada gittikçe gelişen teknoloji, nüfus artışı gibi etkenler beraberinde kaynakların azalması, tüketimin artması, yoksulluğun ortaya çıkması gibi olumsuz koşullara neden olmuştur. Bu olumsuz koşullara örnek verecek olursak dünyada artan çevre kirliliği, buzulların erimesi, ozon tabakasının zarar görerek delinmesi, açlık, yoksulluk, işsizlik, gibi konular da sosyal, çevresel ve ekonomik alanları ilgilendiren sorunlar içerisinde girmiştir. Sorunlara ilişkin yapılan çözüm yollarında “sürdürülebilirlik” kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Kaya, 2010: 77). Kavram tanım olarak var olan bir olgunun devamını sağlamak ve korumak olup merkezinde birey davranışlarını bulunduran bir olgudur (Akgül, 2010: 134).

Bireyin var olduğu her alanda bir değişim ve yenilik söz konusu olduğundan sürdürülebilirlik kavramı hayatın her anında vardır bundan dolayı birden fazla tanımı bulunmaktadır. Ayrıca kullanıldığı konu bakımından farklı anlamlar ve faaliyetler içerdiğinden herkes tarafından kabul görmüş bir tanımın yapılması da imkânsızdır (Yavuz, 2010: 64). Aşağıda bu kavramın birden fazla tanımına yer verilecektir.

Bu kavram resmi bir şekilde kullanılmaya başlanması ve kitaplarda var olması Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından yayınlanan “Bizim Ortak Geleceğimiz” (Brundtland raporu) adlı rapor ile olmuştur. Raporda sürdürülebilirlik kavramı şu şekilde açıklanmıştır: “Bireyin kendi gereksinimlerinin ihtiyacını karşılayacak şekilde kullanarak, gelecek nesillerin gereksinimlerinin önüne geçmemesi.” (WCED, 1987). Bu tanımdan yola çıkarak sürdürülebilirlik bireylerin kendilerine yetecek kadarını kullanıp, sonraki nesillere kaynakları miras bırakabilmesi durumudur (Yelkikalan ve Aydın, 2010: 86) . Sürdürülebilirliğin eşitlik kavramı ile bir ilişkisi olduğunu öne süren düşünceler vardır. Burada sözü edilen eşitlik farklı durum ve özelliklere sahip olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılama konusunda eşit fırsatlara sahip olabilmesi durumudur. Ayrıca kaynakların bugünkü bireyler arasında eşit dağıtılmasının gelecek kuşakları korumak için önemli olduğunu vurgulamıştır (Soubitina, 2004: 10-13). Sürdürülebilirlik bireyin yaşam tarzında bir farklılık olmadan bireyin dayanışma içerisinde bulunduğu çevresel faktörleri verimli kullanarak toplumsal ve ekonomik sorunlara çözüm aradığı sorumluk yüklü bir düşünce tarzı geliştirmesi biçimidir

(Ozmehmet, 2008: 3). Bu kavram bireye ekonomik sosyal ve çevresel alanlarda sorumluluk yükleyen ve aynı zamanda yoksul ve zengin arasında yardımlaşmayı içeren, sonra ki nesillerin gereksinimlerine zarar vermeden çevreyi korumayı amaçlayan bir olgudur (Jones, 2008: 125).

Karaman (1996) sürdürülebilirliği aktif ve proaktif süreklilik içeren bir sistemin sahip olduğu dengeyi bozmadan devam ettirebilme becerisi olarak tanımlamıştır. Harris (2000) sürdürülebilirlik kavramına ekonomik yönden bakarak bireyin bir mal veya hizmetten aldığı yararın, bireyin refah maksimizasyonunu arttırması şeklinde yorumlanmıştır. Sürdürülebilirliği refah maksimizasyonu olarak tanımlamıştır.

Sürdürülebilirlik bir süreçtir. Bu süreç bireyin kendisinden sonraki nesilleri düşünerek doğaya zarar vermeden kar kazanabileceği politikalar üretilerek bireylerin eşit ve adil bir dünyada yaşamasını amaçlar. Bunun nedeni bugün sürdürülebilirlik amacı ile ortaya konan prensiplerin gelecek nesiller içinde devam edebilecek durumda olmasındandır. Doğanın kaynaklarının iyi kullanılması sonra ki nesillere aktarılması, çevreci bir ekonomi anlayışı, sosyal bir yaşam anlayışını içerisinde barındırır.

2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sürdürülebilirlik kavramı insanların faaliyetlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı için kavramın tam olarak ne zaman ve hangi alanlarda kullanıldığı bilinmemektedir. Kavram çevreyi ilgilendiren insanların faaliyetleri sonucunda (ağaç, balık vb) tarımsal alanlarda kullanılmaya başlanmış ama kavramın gözle görülür bir şekilde tarihi kaynaklarda yer alması 19.yy başlarında gerçekleşmiştir (Bozlağan, 2005: 1014) . Kavramın gelişimi yıllar geçtikçe artmıştır.

İlk olarak kavram Roma kulübü tarafından 1972 yılında bir grup akademisyenin bir araya gelerek kaleme aldıkları “Büyümenin Sınırları” adlı rapor özelliği taşıyan bir kitapta geçmiştir. Raporda kontrol edilemez büyümenin doğaya zarar vereceğinden ve ekonomi ile çevrenin birbirlerine bağlantılı olduğundan söz edilmiştir (Şen vd., 2018: 14). Yine aynı yıl (1972) BM tarafından birçok ülkenin (113) bir araya gelerek İsveç’in Stockholm şehrinde yapılan BM İnsani Çevre Konferansı (Stockholm Konferansı)’nın sonucu oluşturulan “Stockholm Bildirgesi” yayınlanmıştır. Bildirgenin ana düşüncesi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çevreyi kirletmeden kalkınma ve büyüme sağlayabileceğini, toplumsal eşitliğin ve adaletin sağlanması gerektiğini ve sonraki nesillere iyi bir çevre

bırakmak için devletlerin üzerine düşen sorumlukları yerine getirmesi amacı vurgulanmıştır. Ayrıca bu konferansta “sürdürülebilirlik” kavramının zemini oluşmuştur. Bu konferans sonunda Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environmental Program- UNEP) kurulmuştur (Yıkma, 2011: 17).

Daha sonraki yıllarda Kanada’nın Vancouver şehrinde 1976 yılında Habitat I: BM İnsan Yerleşimleri Toplantısı yapılmıştır. Habitat kelime yaşanılabilir bir çevre oluşturma anlamına gelmektedir. Toplantıda bireylerin yaşam koşullarının geliştirilmesine; dil, din, ırk, cinsiyet fark etmeden barınma, eğitim, sağlık gibi haklara sahip olması gerektiğinin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca nüfus artışının ve köyden kente artan göç dalgalarının sebebiyet verdiği düzensiz yapıların çevreye verecekleri zararları önlemek için küresel çapta yapılabilecekler üzerinde durmuş ve bu konuda çözüm önerileri sunmuştur (Keleş, 2015:45). Toplantı sonucunda “Vancouver İnsan Yerleşimi Bildirgesi” ve “Vancouver Eylem Planı” belgeleri oluşmuştur. Toplantıda bireyin yerleşim ve barınma hakkına sahip olduğuna ve bu hakkın da devletlerin sorumluluğu altında olduğuna değinilmiştir. Bundan dolayı Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun kararı ile (19 Aralık 1977) BM İnsan Yerleşimleri Merkezi ve BM İnsan Yerleşimleri Komisyonu kurulmuştur (Bozdoğan, 2004: 230).

Sürdürülebilirlik kavramın geçmişten günümüze kadar kabul görmüş tanımı (WCED) Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu tarafından 1987 yılında “Ortak Geleceğimiz Raporu (Brundtland Raporu)” adlı raporda kullanılmıştır (Bozdoğan, 2005: 1019). Raporda giderek artan sanayileşme, göç, nüfus artışının, işsizlik, yoksulluk, çevre kirliliği, eşitsizlik gibi sosyal, çevresel ve ekonomik faktörlerin üzerinde durularak gelecek nesillere problem oluşturabilecek sorunların nedenleri ve çözüm yollarına bakılmıştır (Şen vd., 2018: 15). Ayrıca devletlerin “Sürdürülebilir “olması düşüncesi üzerinde durulmuş ve raporda devletlerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşabilmesi için bazı ilkeler konulmuştur. Bunlar (WCED, 1987):

- Yoksulluğun gibi faktörlerin azalması için büyümeyi sağlamak
- Büyümenin kalitesini değiştirerek adil bir gelir dağılımı sağlamak
- Temel ihtiyaçların (barınma, su, ekmek, sağlık hakkı) giderilmesini sağlamak
- Sürdürülebilir bir nüfus dengesini sağlamak
- Dünyada bulunan kaynakları korumak, kaynakların yerine ikame kaynaklar bulunarak kaynak gelişimini sağlamak

- Teknolojiyi geliştirmek ve yönetmek
- Karar alma sürecinde ekonomik ve çevresel faktörlerin bir arada değerdendirilmesi

Bu ilkelerin sağlanması bireye temel insan haklarını yaşaması için özgür bir çevre ve ekonomik imkânlar sunacaktır.

Sürdürülebilirlik açısından önemli olan başka bir durum ise gelişmişlik düzeyleri farklı olan (178) devletlerin başkanlarının katıldığı 1992 yılında Rio de Janeiro’da şehirde gerçekleşen “Yeryüzü Zirvesi” olarak ad almış olan “BM Çevre ve Kalkınma Konferansı”dır. Konferansın amacı uluslararası düzeyde ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlar ile mücadele kapsamında ortak bir yol izlenmesi gerektiğine ve “sürdürülebilirlik” olgusunun önemli olduğuna değinilmiştir (Alada vd., 1993: 95-96). Konferans sonunda devletlerin ortak görüşleri sonucunda 5 anlaşma ortaya çıkmıştır. Bunlar (Ozmehmet, 2008: 7):

- İklim Değişikliği Sözleşmesi
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi • Rio Deklarasyonu
- Gündem 21
- Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi Prensipler

Bu belgeler arasında en önemli olan Gündem 21 adlı belgedir. Bunun nedeni belgenin ekolojik denge ve ekonomi arasında bir denge kurulması gerektiğini içermesidir. Ayrıca bireylerin en iyi koşullarda yaşaması ve temel haklarından geri kalmaması, ekosistemin sistemin bozulmaması için korumak gerektiğine ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak için “sürdürülebilir gelişme” kavramının oluşumunu belirli ilkelere bağlamıştır (Akgül,2010: 138-139). Ayrıca bu konferansta alınan ilke ve kararların etkisine bakılmak için 5 yıl (1997) sonra yeniden toplanma kararı alınmıştır. Yıllar sonra yapılan konferans Rio+5 adını almış ve yapılan değerlendirmeler sonucu daha önce alınan kararların ışığında yapılan faaliyetlerin etkilerini fazla göstermediği sonucuna varılmış, çevre ve yaşam için daha etkin rol almaları gerektiği üzerinde durulmuştur (Seydioğulları, 2013: 22).

Sürdürülebilir bir çevre anlayışının var olması ve diğer konferanslardan farklı olarak bünyesinde devletlerin, sivil toplum kuruluşların ve bağımsız kuruluşlarında yer aldığı 1996 yılında İstanbul’ da yapılmış olan Habitat-II: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri

Konferansının amacı bireylerin barınma hakkının sağlanması gerektiğine, her bireyin sığınabileceği kadar konut yapılması gerektiğidir. Ayrıca artan sanayileşme yüzünden oluşan plansız ve güvensiz barınma sonucunda bireylerin yaşam standartlarının düşmesi, eşitsizlik ve temel haklarını kullanamaması durumlar da bireylerin yaşam kalitesi koşullarının iyileştirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Arlı, 2010: 375-377).

2002 yılında Güney Afrika'nın Johannesburg şehrinde meydana gelen Johannesburg Zirvesinde (Rio+10) , Rio konferansının 1992'den 2002' ye kadar olan sonuçlarının ve daha önce yapılan faaliyetleri değerlendirmek amacıyla toplanılmıştır. Bu konferansın diğer konferanslardan farkı içerisinde toplumun bireylerinde barındırmasıdır. Bunun nedeni daha önce (Rio ve diğer konferanslar) alınan kararların sadece devlet ve kuruluşların sorumluluğunda olunca etkisini fazla göstermediği ve sürdürülebilirliğin temelinde bireylerin faaliyetleri sonucunda dünyanın kaynaklarını devam ettirmesi oluşudur (Ozmehmet,2008:10-11). Konferansta küreselleşme arttıkça zengin ve yoksul arasında ki gelir farkının gittikçe artması, devletlere güvenin gittikçe azalması, dünyada var olan canlı çeşitlerinin risk altına girmesi ya da yok olması, artan tüketim alışkanlıklarının doğuracağı talep sonucunda fazlalaşan üretim faaliyetlerinin çevreye zarar vermesi konuları üzerinde durulmuştur (Kılıç, 2006: 87). Bu konferans ortaya çıkan iki önemli belge vardır. Bunlardan biri “Uygulama Planı”, diğeri ise “Siyasi Bildiri” dir.

Bu konferanstan sonra Rio de Janeiro'da binlerce ülke başkanlarının, üst düzey yöneticilerin, kurum ve kuruluşların yer aldığı bir konferans düzenlenmiştir. Konferans Rio+20 (BM Kalkınma Konferansı) adı ile düzenlenmiş olup, bu konferansta “sürdürülebilirlik” ve “yeşil ekonomi” alanlarına değinilmiştir. Konferansta dünya geliştikçe artan yoksulluk yüzünden bireylerin temel haklarından mahrum kalması, bireylerin temiz ve güvenli gıdaya ulaşma konusu, temiz su ve su kıtlığı için okyanusların kirlenme ya da gittikçe yok olması durumu gibi olayları ekonomi çerçevesi ile ilişkilendirerek doğaya zarar vermeyecek yönetmelerin (Teknoloji ve teçhizatları) kullanılmasının gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yoksulluk ile mücadelede ülkelerin birbirlerine yardım ederek gerekli ihtiyaçları sağlaması gerektiğinin de üzerinde durulmuştur. Bu konferansın çıktısı olarak “İstedğimiz Gelecek” adlı bildiri yayınlanmıştır (Yıldırım, 2021: 406).

2.3.KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TANIMI VE KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTLARI

İşletmeler müşterilerinin ve ortaklarının beklentilerini karşılamak için mal veya hizmet üretiminde bulunup karşılığında bir bedel alan kuruluşlardır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere genellikle ekonomik olarak ilişkilendirilebilecek olan işletmelerin; sürdürülebilirlik ile ilişkisine ekonomik anlamda bakıldığında ürettikleri ürünlerin sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Zaman geçtikçe işletmeler sürdürülebilirliği sadece ekonomik anlamda değil çevresel ve toplumsal anlamda da kullanmaya başlamıştır. Bu durumda işletmeler için sürdürülebilirlik ürettikleri ürünün sürdürülebilirliğini sağlarken çevreyi yıpratmadan, kaynaklara zarar vermeden kullanmak ve toplumsal adaleti ve eşitliği savunan kuruluşlar olması gerektiğidir. İşletmelerin performans düzeyleri sadece sattıkları mal ve hizmet kadar değil ilerleyen süreçlerde çevre ve topluma yaptıkları faydalar ile de ölçülmeye başlanmıştır. Bunun nedeni artık toplumun çevreci bir toplam dönüşmesinden dolayı işletmelerin yaptıkları faaliyetleri yakından inceleyebilmesidir. Ayrıca işletmelerin topluma fayda sağlamak için gerekli faktörleri göz önüne alması gerektiğinden kaynaklanmaktadır (Tüyen, 2019: 94). İşletmelerin çevreye duyarlı bir sistem benimseyerek çevreye duyarlı ve toplumsal faaliyette bulunması kurumsal sürdürülebilirlik tanımını ortaya çıkarmıştır.

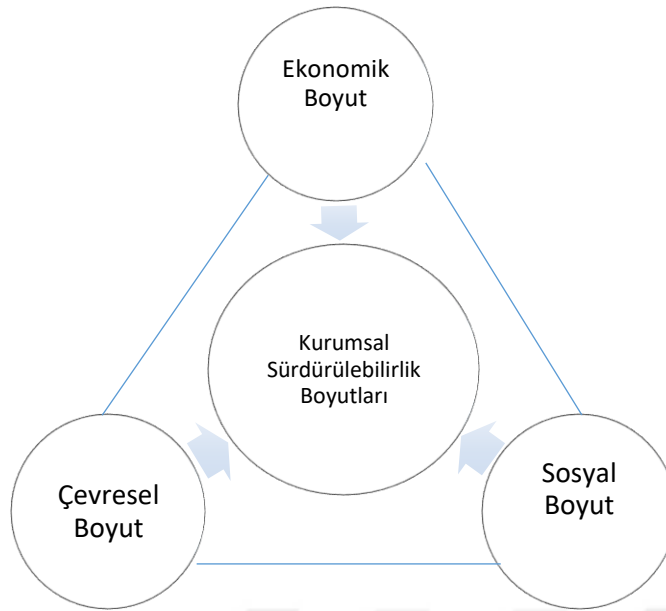
Kurumsal sürdürülebilirlik kavramı kurumların stratejilerini oluştururken değişen koşulları göz önüne alarak çevre ve sosyal çevre ile etkileşimli bir şekilde mal veya hizmet üretimi sağlamasına denir (Ulaş, 2020: 38-39). Kurumsal sürdürülebilirlik sadece kurumların ortaklarının ve sahiplerinin kendi çıkarlarına göre davranmaları değildir. Toplum düzeninin gelişmesi için katkı sağlama ve bu katkı sayesinde de kurumların toplumda kendine yer bulması sürecidir (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 2011: 1). Kurumsal sürdürülebilirlik, kurumların temel yönetim ilkeleri (adillik, eşitlik, hesap verebilirlik, sorumluluk) ile çevreyi az kirleten teknolojileri kullanarak, çalışma koşullarına, çalışanların haklarına ve aralarındaki farklılıklara saygı duyarak, ürettiği mal ve hizmeti tüketicinin sağlığına zarar vermeyecek şekilde üretmesi ve bunun sorumluluğunu işletmenin bünyesinde bulunan bireylere benimsetmesi durumudur (Borsa İstanbul, 2014: 5). Kısaca özetleyecek olursak kurumsal sürdürülebilirlik kurumların uzun vadede büyüme, istikrar ve kar sağlaması için bir üretim yaparken sürdürülebilirlik faktörlerinin (sosyal, çevresel ve ekonomik) kurum içerisinde bulunan

faaliyetlere ve kurumun karar mekanizmasına uyarlanması durumudur (Senal ve Ateş, 2012: 73).

Kurumsal sürdürülebilirlik işletmelere bazı avantajlar kazandıran bir yönetim anlayışıdır. Bu anlayış ile birlikte işletmeler önlerine çıkan fırsat ve tehditlere karşı hazırlıklı olabilirler. Kurumsal sürdürülebilirlik anlayışı işletmelere sağladığı faydalar (WBCSD-IISD tarafından) aşağıda verilmiştir (Aktaş, 2017: 68):

- Çevreye duyarlı (atıksız) üretim yolları ve yenilikçi anlayışı içeren kaynakları bularak tasarruf etme
- Sağlık ve güvenlik harcamalarının minimuma indirilmesi
- İşgücü maliyetlerini azaltma ve yaratıcı çözüm yolları bulma
- Finansal kredi ve oranlara erişimde kolaylık sağlama
- Yeni uygulama ve fikirlere kolay erişim
- İşletmenin bulunduğu pazarda avantaj sağlama ve itibarının yükselmesi
- İşletme içerisinde etik ve olumlu uygulamalar ile müşterileri ve yatırımcıları üzerinde olumlu etki bırakabilme

Sürdürülebilirlik konusu başlarda çevreye karşı duyarlı olma ve çevreye karşı yapılan faaliyetlerde önlem alıp geleceğe aktarmak olarak bırakılmak olarak anlaşılsa da 1997 yılında John Elkington sürdürülebilirliği birbiri ile bağlantılı üç faktörden kaynaklandığı bir model (Triple Bottom Line) ortaya çıkarmıştır. Bu modele göre “sürdürülebilirliğin üç ayağı” olan ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin şirketler içerisinde belirli bir optimum denge düzeyinin kurulması gerektiği üzerinde durmuştur. Ayrıca bu faktörlerin birbirinden bağımsız düşünülmesi gelecekte şirket için riskli bir ortam hazırlayıp şirketin var olma süresini aza indirgeyeceğinden dolayı ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlere karşı bütüncül bir anlayış gerektiği üzerinde durmuştur (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 23-25)

Şekil 1. Kurumsal Sürdürülebilirlik Boyutları

Bu üç boyut birbirleri ile bağlantı içerisindedir. Ekonomik bir birim olan kurum ve kuruluşların gelişmesi için toplumun var olmasına ihtiyaçları vardır. Toplumun var olabilmesi için de yaşanılabilir bir çevreden bahsetmek gerekmektedir. İşletmeler tüketicisi toplum olan çevreden aldıkları ham maddeyi dönüştürerek bir bedel karşılığında ürün üreten kurumlardır. Bundan dolayı ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin sürdürülebilirlik açısından işletmeler tarafından önemli bir yeri vardır (Turhan vd.,2018: 21-22). Örnek verecek olursak bir kurumun yönetim ilkelerinden olan adillik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk düşüncelerini kurumun her kademesine entegre edilmesinin sağlanıp, tüketicilerinin sağlığını riske atmayacak şekilde doğaya zarar vermeden kar sağlayabilmesi, kurumda ki tüm çalışanlarına çevre bilinci ve eşitlik algısının oluşturulmasının sağlanmasının temelini oluşturur. Bu durum boyutların birbiri ile ilişkili olduğunun bir sonucudur. Bir kurumun çevre için fidan dikmesi durumu hem kurumun itibarını arttırıp ekonomik olarak kar sağlamanı sağlarken çevreye ve topluma bir katkı sağlamış olacaktır (Çıtak ve Ersoy, 2016: 44) . Ayrıca bir mal ve hizmet üretilirken, üretim faktörü olarak “doğal kaynakları” ve “toprağı” kullanırlar. Ekonominin gelişmesi için bireylerin üretim ve tüketim faaliyetlerini de gerçekleştirmeleri gerekir. Bundan dolayı üretim yapılırken çevreye zarar vermeden doğal kaynakları tehdit etmeden yapması gerekmektedir (Kuşat, 2013: 4897).

Kurumsal sürdürülebilirlik işletmelerin ekonomik, çevresel ve toplumsal faktörlere dikkat ederek gelecekte karşılırlarına çıkabilecek fırsat ve tehditlere karşı strateji

belirleyebileceği bir yönetim tarzıdır. Bu yönetim tarzında işletmeler ekonomik kalkınma ve büyümeyi hedefler iken değişen çevre ve toplum düzenine uyum sağlayarak zaman, mekân ve enerjiden tasarruf etme fırsatı yakalarlar. Ayrıca oluşturulan stratejiler, işletmenin adalet şeffaflık, sorumluluk gibi düşüncelerinin gelişmesine ve işletmenin uzun bir dönemde var olabilmesine katkı sağlamaktadır. İşletmelerin toplum ve çevre yararına yaptıkları faaliyetler hem ilerideki nesiller için sağlıklı bir dünya bırakır iken hem de piyasa ve itibar değerini de arttıracaktır. İleriyi göremeyip kısa dönemde kar bekleyen ve bunun için toplum ve çevreyi göz ardı eden işletmeler zamanla sürdürülebilirliğini yitirerek kaybolacaktır.

2.3.1 Ekonomik Sürdürülebilirlik Boyutu

Sürdürülebilirliğin ilk boyutu olan ekonomik sürdürülebilirlik, bireylerin sahip olduğu haklar doğrultusunda yaşam standardının yükseltilmesini, bir iş bularak bireyin hayatını sürdürebileceği bir maaşa sahip olması ile sağlanır (Gürkan, 2017: 340). Ekonomik sürdürülebilirlik bireyin yaptığı üretim ve tüketim sonucunda ortaya çıkardığı sonuç ile birlikte çevresel faktörler ve doğal kaynakların stoklarını analiz ederek kısa bir zaman diliminden uzun bir zaman dilimine aktarılması biçimidir (Bayrakturan ve Sefer, 2011: 19). Ekonomik boyut sınırlı olan kaynakların var olan politikalarla üretim faaliyetlerine zarar vermeden mal, hizmet ihtiyaçlarının karşılanması durumudur (Tıraş, 2012: 61) . Burada sınırlı olan ve yenilenemez olan kaynakların çevreye duyarlı bir şekilde kullanılması gerektirecek politikaların benimsenmesi gerekmektedir. Eğer çevreye duyarlı bir sistem benimsemezse ekonomik sürdürülebilirliği devam ettirebilecek ve kar elde edilebilecek bir kaynak da kalmayacaktır (Gürlük, 2010: 86).

İşletmelerinde insanlar gibi doğar ve varlıklarını devam ettirebilmeleri içinde sürdürülebilir olmaları gerekmedir. İşletmeler sürdürülebilir olması için ellerinde bulunan varlıkların uzun bir sürede nakde çevrilme sorunu yaşamaması, ortakların bekledikleri kazançları karşılamakla birlikte ek kazançlar sağlaması, piyasada işletmenin ve ortaklarının piyasa değerini yükseltmesi gerekmektedir. Kısaca özetleyecek olursak uzun dönemde varlıklarını sürdürerek işletmenin sabit ve değişken varlıklarını koruyabilerek kar sağlaması, değeri arttırması durumudur (Hernadi, 2012: 24). Ekonomik sürdürülebilirlik işletmelerin sermaye (finansal sermaye, maddi sermaye, maddi olmayan sermaye) varlıklarını iyi yöneterek belli bir denge sağlaması gerektiği üzerin de durmuştur. Başka bir deyişle işletmelerin finansal sermayeleri (bono, hisse senedi,

tahviller, kıymetli evraklar öz sermaye, borç, alacak), maddi sermayeleri (arsa, bina, makina, alet, demirbaşları), maddi olamayan sermaye (patent, lisans, işletme hakkı, işletme ünvanı, marka, telif hakkı, şerefiye) gibi varlıklarını gelecekte de devam ettirerek hissedarlarına ve paydaşlarına getiri sağlaması ve bu durumu arttırmasıdır (Dyllick ve Hockerts, 2002: 132 - 133).

Ekonomik sürdürülebilirlik sadece işletmenin varlıkları ile ilgili değil, işletmenin sürdürülebilirlik adına faaliyetlerde bulunması ve bu konularda öncü olması ile de ilgilidir. Günümüzde işletmeler sürdürülebilirliği sağlamak amacı ile sıfır atık projesi ile üretim sürecinden çıkan atıkları dönüştürerek tekrar üretime kazandırmaktadır. Bu işlem işletmenin kaynaklarını etkin kullanarak maliyetlerinin azalmasına katkı sağlar.

2.3.2 Sosyal Sürdürülebilirlik Boyutu

Sosyal anlamda sürdürülebilirlik bireyin yasalar ve kanunlar koşullarında demokratik ve eşit bir hayat sürmesine, eğitim, barınma, sağlık eşitliğinden yararlanma, sosyal güvenlik haklarının olması ve bireyin yaşadığı yaşam tarzından memnun olması durumudur (Tıraş, 2012: 61). Sosyal sürdürülebilirlik toplumun normları, adetleri ve toplum içerisinde ki kültürel sistemlerden ve insanların yaşayış biçimi ile ilgilidir. Bu boyutun yoksulluk ile yakından bir ilişkisi vardır (Gürlük, 2010: 86-87) . Toplumu oluşturan her bireyin sahip olduğu insan haklarına uygun bir yaşam sürmesine ihtiyacı vardır. Sosyal boyut bireyin insan haklarına odaklanmakta olup bireyin başka bireye muhtaç olmadan yaşam sürmesi ile ilgilidir. Sosyal sürdürülebilirlik toplumlara ait kültür yapılarının bir sonra ki kuşaklara bozulmadan değişime ayak uydurarak iletilmesi biçimidir. Topluma ait yapıların bir sonraki kuşaklara aktarılması bugünü yaşayan insanların, sağlıklı bir toplumda insani haklarını kullanarak yaşamasına bağlıdır (Gürkan, 2017: 333)

Sosyal sürdürülebilirlik kavramı işletmeler açısından bakıldığında ise işletmelerin bulundukları toplumun işleyiş biçimine göre ayak uydurması durumudur. İşletmeler, çalışanlarının sahip oldukları hakları vermesi (izin, maaş, prim, destek), çalışanın sağlığını düşünerek çalışma koşullarını düzenlemesi, yaşam standardının iyileşmesi, müşterilerinin, toplumun ve ileriki kuşakların iyi bir yaşama sahip olabilmesi için sosyal anlamdan yaptıkları faaliyetlere denmektedir (Gençoğlu ve Aytaç, 2016: 52). Bir şirket topluma değer katar, paydaşlarının beklentilerini karşılamaya çalışır ve bireysel sermayeyi arttırmak için uğraşır. Şirket sosyal sürdürülebilirliği yönetebiliyorsa,

ortaklarına adil ve dürüst bir şekilde hile kullanmadan şirketle ilgili durumları paylaşıyorsa, topluma öncü olabiliyorsa bu şirket sosyal sürdürülebilir şirket olarak çalışmalar yapıyor demektir. Örnek verecek olursak şirket eleman çıkardığı zaman bu durumu elemanına haklı sebepleri ile sunabiliyorsa ve bu durumu ortaklarına da etkili bir şekilde açıklayabiliyorsa sürdürülebilir şirket olarak kabul edilebilir (Dyllick ve Hockerts, 2002: 134). Ayrıca büyük işletmeler çalışanlarının, tedarikçilerinin ve paydaşlarının refahını sağlaması gerekmektedir. Büyük şirketler kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerini gerçekleştirmek için toplumda bulunan dezavantajlı guruplara yardım ederek hayırseverlik faaliyetleri yapmaktadır. Böylece şirketlerin sosyal sürdürülebilirlik adına sorumlukları da artmaktadır (Sodhi ve Tang, 2018: 883).

Ekonomik ve sosyal boyutların birbiri ile etkileşimine bakıldığı zaman yoksulluğun azalması, gelir dağılımının iyileştirilmesi, işsizliğin önlenmesini sağlayarak yoksulluğun önüne geçilmesi gibi durumlar söz konusu olmaktadır. Çevresel olarak sosyal boyuta bakıldığı zaman ise toplum çevrenin var olması ile ilgili bir olgudur. İyi bir çevre toplumun daha temiz bir hayat sürmesine ve düzenlerini bozmaması demektir (Engin ve Akgöz, 2013: 88). İşletmeler sosyal boyutu çalışanlarına, paydaşlarına, tedarikçilerine ve dezavantajlı guruplara değer vererek gerçekleştirmektedirler. Bir işletme çalışanına hak ettiği maaşı verip, çalışanın çalışma koşullarını göz ardı etmeden, çalışanın sağlığına değer verip onu düşünürse bu hem işletme için hem de çalışan için fayda sağlar. Çalışan işletmenin ona değer verdiğini düşünerek kendini bir gruba ait hisseder ve yaptığı işe daha çok odaklanır. İşletme paydaşlarına sunduğu raporlarda oynama yapmadan sunarsa bu işletmenin adil ve şeffaf bir yönetim tarzı olduğunun göstergesidir. İşletme dezavantajlı guruplara yönelik bir yardım yapar ise hem yardıma ihtiyaç duyan grubun mutlu olmasına ve o grubun bir eksiğinin karşılanmasına neden olur iken yaptığı bu yardım işletmenin itibarını ve değerini artırır yönde bir hamle olmaktadır. Sosyal sürdürülebilir olan işletmelerde çalışan bireylerin oluşturduğu örgüt yapılarında örgütsel çatışma durumları olmaz. Bunun sebebi işletmenin bireye değer vermesi sonucu oluşan farklılıkları (dil, din, ırk, yetenek) yönetip aksayan iletişim ağını kuvvetlendirmesindendir. Şirketler genelde bu boyutta çeşitlilik, kapsayıcılık, iş güvenliği, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi faktörleri göz önünde bulundururlar.

2.3.3 Çevresel Sürdürülebilirlik Boyutu

Doğada canlı ve cansız varlıkların uyum ve birbirleri ile bağlantılı faaliyetleri olduğu gözlenmiştir. İnsanlık tarihi boyunca insanlar başta avcılık ve toplayıcılık faaliyetlerinde doğa konusunda çekingen bir tavır sergilerken, çağlar geçtikçe doğada ki kaynakları kullanmasını öğrenmiş ve tarım faaliyetlerinde bulunmuştur. Sanayi devrimine gelince de insan doğaya egemen olmakla kalmayıp kaynakları hızla tükettiğinin farkına varamamıştır. Çevrenin korunmasını sağlamak ve sonra ki nesillere de temiz bir doğa bırakmak için “Çevresel “sürdürülebilirlik” başlığı ortaya çıkmıştır (Ergün ve Çobanoğlu, 2017: 97).

Çevresel anlamda sürdürülebilirlik ekolojik sistemim işleyiş yapısını bozmadan kaynakları kullanarak bir sonra ki nesillere aktarmaktır (Tıraş, 2012: 61). Çevre ile ilgili olaylarda dengenin sağlanması, çevreyi daha az yıpratmak faaliyetlerde bulunmak, çevrenin kapasitesini açmadan insanların ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gibi durumlar çevresel sürdürülebilirlik alanlarına girmektedir (Morelli, 2011: 5).

İşletmeler insanların ihtiyaçları doğrultusunda doğada ki hammaddeyi kullanarak tüketiciye ürünü ulaştırmaktadır. Artan ihtiyaçların oluşturduğu talepler bazı kontrolsüzce üretim yapan işletmelerin çevreye zarar vermesine neden olmaktadır. İşletmelerde çevresel sürdürülebilirlik faaliyetleri için yeşil işletme adı altında çevreye duyarlı, kaynaklara zarar vermeden kullanan ayrıca ARGE, pazarlama, finans gibi faaliyetlerin çevre göz önüne alınarak çevreye ve toplum için sorumluluklarını yerine getiren işletme tarzları oluşmaktadır (Şenocak ve Mohan, 2018: 162). Kısaca işletmeler açısından çevresel sürdürülebilirliğe bakıldığı zaman işletmenin faaliyetlerinin (atıklar, CO2 salınımı vb) çevreye en az zarar verecek şekilde önlem alınması ve kullanılan kaynakların (hammadde, toprak) yenilenebilir kaynaklar ile ikamesi sağlanarak bir sonra ki nesile temiz çevre anlayışı bırakılması durumudur (Kaypak, 2011: 26). Ayıca işletmeleri yakından takip eden bireyler işletmelere bazı görev ve sorumluluklar yükleyerek onların topluma ve çevreye duyarlı olması gerektiğini zorunlu kılmaktadırlar. İşletmelerin çevreye duyarlı olması pazarda rekabet açısından onları avantajlı konuma getirmektedir (Şenocak ve Mohan, 2018: 164).

Bunun içinde ekonomi politikalarıyla örtüşen ve yeşili koruyan stratejiler geliştirmişlerdir. Bu stratejilere yeşil ekonomi adı verilmiştir. Yeşil ekonomi, ekolojik

sıkıntıları minimize ederek ekonomik politikaların kullanılabileceğini ve bunun sayesinde toplumda refahın ve sosyal farkların azalacağını öngören bir ekonomidir (UNDP,2021). İşletmeler genelde çevresel olarak iklim krizi, düşük karbonlu üretim, su ve enerji yönetimi gibi faktörlere dikkat ederler. Günümüzde sera gazlarının (düşük karbonlu üretim) zararlarını azaltmak amacı rekabetçi bir ortam yaratarak yeşil bir dünya bırakmak için 2019 yılında AB'nin 2050'ye kadar içerisinde yer alan planları barındıran “Yeşil Mutabakat (Green Deal)” adlı bir bildiri hazırlanmıştır. Bu bildiri 9 başlık 32 hedef ve 81 eylem planı içeren bir yapısı vardır. Eylem planının ana temelleri aşağıda verilmiştir (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2021):

- *Sınırdaki Karbon Düzenlemeleri:* Enerji ve kaynak kullanımının yoğun olduğu sektörlerde (Demircilik, alüminyum, imalat vb.) karbon emisyonunu azaltmak için bazı fiyatlandırma ve vergilendirme kuralları getirilmiştir. Bunun sayesinde sektörler fiyatlandırma ve vergi yüzünden çevreye salınan zararlı gazların salınması azalacaktır.
- *Yeşil ve Döngüsel Bir Ekonomi:* Sektörlerde kullanılan hammaddelerin tekrar dönüştürülerek üretim sürecine dâhil edilmesi sonucunda çevreye atılan atıkların azalmasını sağlamaktır. Sektörlerde sürdürülebilir kaynakların kullanılmasını öngören ve bunun içinde teknolojik alanların geliştirilmesini sağlayarak gerekli ticaret ve kamu kuruluşları tarafından desteklenmesi sonucunda kaynakların devamlılığını sağlayabilmek, atık suların geri kazandırılması “su ayak izleri” adlı değerlendirme sayesinde suyun fazladan kullanılmasının önüne geçilmesi hususları yer almıştır.
- *Yeşil Finansman:* Yeşil dönüşümün artırılması, karbon emisyonunun azaltılması, çevre için uygulanması gereken önlemlerin sağlanması için gerekli olan proje ve uygulamaların bazı kuruluşlar tarafından finansman sağlanması ve fırsat verilmesi durumudur.
- *Temiz, Ekonomik ve Güvenli Enerji Arzı:* Enerji kaynaklarının sürdürülebilir olması (rüzgâr enerjisi, güneş enerjisi) gerektiğine, enerji kaynaklarının kullanılırken verimli bir şekilde kullanılması gerektiğinin üzerinde durulmuştur.
- *Sürdürülebilir Tarım:* Tarımda kullanılan kimyasal gübrenin kullanılması azaltılarak organik tarımın ve biyolojik çeşitliliğin korunması amaçlanmıştır. Ayrıca tarım sektöründe kullanılan atık maddelerin dönüşümü sağlanması için AR-GE çalışmalarının yürütülmesi konu almıştır.
- *Sürdürülebilir Akıllı Ulaşım:* Bireylerin hareketliliğinin artması sonucunda artan ulaşımın olumsuz getirdiği faktörlere bakıldığı zaman çevreye salınan gazların

artması, kaynakların tüketiminin fazlalaşması gibi durumlar ön plandadır. Bunun için temiz ve sürdürülebilir olan ulaşım tekniklerinin (bisiklet kullanımı, elektrikli araçlar) kullanılması ve yeşil liman ve yeşil denizcilik konuları yer almaktadır.

- *İklim Değişikliği İle Mücadele:* İklim değişikliği sonucunda oluşan küresel ısınma, buzulların erimesi, çölleşme ve su kaynakların azalması gibi durumlar insanların hayatlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Bu hedef altında iklim değişikliği ile ilgili mücadele ve farkındalık oluşturma, biyolojik çeşitliliği korumak için sürdürülebilir tarımın kullanılması, arazi ve su kaynaklarının korunmasının sağlanması ve önlem almak için plan ve eylemlerin oluşturulması yer almaktadır.
- *Diplomasi:* Belirlenen hedeflerin ülkelerin bir araya gelerek gerçekleştirebileceği için ülkelerin bu doğrultuda bir hareket etmeleri gerekmektedir
- *Bilgilendirme ve Bilinçlendirme Faaliyetleri:* Hedef planında yer alan hedeflerin gerekli kurum ve kuruluşlara bildirilmesinin ve tüm bireylerin hedefleri gerçekleştirmek için bilinçlendirmek ve bilgilendirmek gerekmektedir.

Raporda sürdürülebilir bir çevre için yeşil ekonomi, yeşil tarım, sürdürülebilir ulaşım ve daha birçok konuya değinilmiştir. İnsanların faaliyetleri sonucu değişen iklim koşulları birçok canlıyı zorlamakta biyolojik çeşitliliğin azalmasına, çölleşme gibi birbirine bağlı çevresel problemlere neden olmaktadır. Bu rapor olumsuz faktörlere bir çözüm için oluşturulmuş ekonomi, tüketim, üretim, ulaşım gibi birçok hedefi içeren çözüm yolları barındırmaktadır. Rapor ayrıca ülkelerin bir araya gelerek daha etkili olacağını ve birlikten kuvvet doğarak ilerleyen süreçlere sürdürülebilir bir çevre bırakacağını içermektedir.

Çevresel sürdürülebilirlik hem ekonomik hem de sosyal sürdürülebilirlik için denge konumunda olan bir alandır. Çevrenin tahribata uğraması toplum için bir dezavantaj olduğundan sosyal sürdürülebilirliği riske atar. İşletmeler için de çevrenin tahribatı hammadde, enerji, toprak, ARGE gibi çalışmaları riske attığından dolayı ekonomik sürdürülebilirlik için de dezavantajlı bir durumu doğurur (Morelli,2011:4-5) . Çevresel boyut olarak sürdürülebilirlik için çalışmalar yapılmış, ekonomik faaliyetler için kaynak kullanılmasını hedefleyen işletmelerin, kaynak kullanması azaltılmaya çalışılmış, karbon emisyonunu azaltmak, temiz enerji ve döngüye sahip olmak için bazı kriterler benimsenmiştir. İşletmelerin ekolojik olarak yaptıkları çalışmalar rekabetçiliği arttırmış, artan rekabet koşulları ise işletmeleri daha çok çevreci olmaya zorlamıştır. Çevresel

sürdürülebilirliği arttırmak için kurum, kuruluş ve ülkelerin koydukları hedefler ve amaçlar vardır. Her birey temiz bir çevrede yaşamak ister bu çevrenin sağlanması için ortak bir amaca hizmet gerekmektedir. Temiz çevre sağlıklı insan, sağlıklı insanlar da adil bir toplumun oluşmasına temeldir.

2.4 KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN UNSURLARI

Günümüzde işletmeler geleneksel yönetim (kar ve büyümeyi öncelik yapan) ile kurumsal yönetim (adillik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk) anlayışını ekonomik, çevresel ve sosyal faktörleri ile bir arada yöneterek kurumsal sürdürülebilirliği amaçlamışlardır. İşletmeler büyüme ve kar amaçlarını gerçekleştirmek isterken kurumsal sürdürülebilirlik ile birlikte toplumun bir parçası olup topluma ve çevreye kattıkları faydalar sayesinde itibar ve değer kazanmışlardır. Ayrıca kurumsal sürdürülebilirlik işletmenin ömrünün uzun bir dönemde var olabilmelerini sağlamaktadır.

Kurumsal sürdürülebilirliği amaç edinen işletmelerin dikkate aldıkları kurumsal sürdürülebilirlik unsurları vardır bunlar (Wilson, 2003:1 aktaran Tutkavul,2020:148);

- Kurumsal Sosyal Sorumluluk
- Sürdürülebilir Kalkınma
- Sosyal Paydaş Teorisi
- Kurumsal Hesap Verilebilirlik

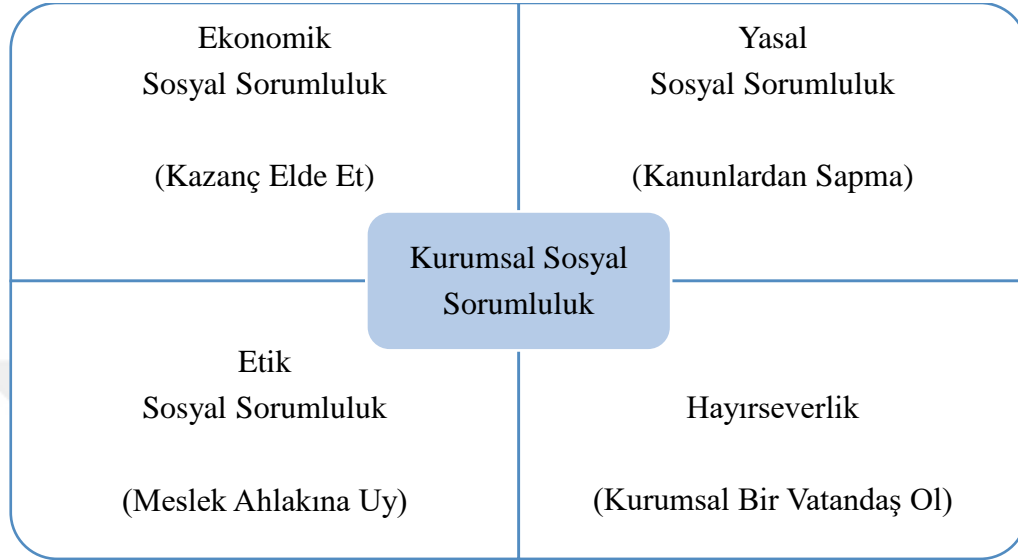
2.4.1 Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Kurumların, toplumun beklentilerine ilgi gösterip ve bunun için faaliyette bulunması toplumda yarattığı mutluluk hissi, kurumların daha iyi çalışanlara, müşterilere ve hissedarlara sahip olmasını sağlar. Kurumsal sosyal sorumluluk, kurumların toplum içerisinde çevre ve toplum için gönüllü olarak faaliyetlerde bulunmasına denmektedir. (Argüden 2007:37). Klasik dönemdeki işletmelerin bilinçsiz bir şekilde çevreye verdiği zararlar ve iş dünyasında meydana gelen birtakım skandallardan ötürü tüketicilerin işletmelere olan güvenin azaldığı varsayılmaktadır. Bu durum tüketicilerin gözünde işletmelerin imajı olumsuz etkilenmiştir. İşletmeler söz konusu tüketici zihninde; emekçi sınıfı sömüren, filtresiz fabrika bacalarıyla havayı kirleten, küresel ısınmaya sebep olan, zehirli ve plastik atıklar ile nehirleri veya denizleri kirleten, ağaçları kesen, onlarca kara ve deniz hayvanının ölümüne sebep olan bir imajın canlanmasına neden olmuştur.

İşletmeler aleyhine olmuş olan bu genel kanı Kurumsal Sosyal Sorumluluk kavramının ön plana çıkarmıştır. İşletmeler bu olumsuz algıyı düzeltmek, tüketici güvensizliği gidermek adına, tekrar tüketicinin güvenini kazanmak için kurumsal sosyal sorumluluk anlayışını benimsemişlerdir. Bu anlayış sayesinde artık işletmeler çevreyi kirleten değil temizleyen, ağaç kesen değil ağaç diken, emekçi sınıfı sömüren değil emekçi sınıfa arka çıkan sosyal sorumluluk sahibi işletmelere evrilmiştir. Yalnızca tüketicilerin değil toplumun bir parçası olan kurum çalışanlarının ve paydaşların mutluluğunun temin edilmesi, ahlaki normlara ve yasal düzenlemelere uyulması, çevreye ve doğaya saygı duyulması ile toplumsal düzene katkı sağlamak ve ayrıca gönüllülük esası ile toplum yararına iyileştirmeler yaparak toplumun mutlu edilmesi kurumsal sosyal sorumluluğun temel amaçları arasında yer almaktadır.

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı, kurumu iç çevre ve dış çevresinde bulunan tüm paydaşlara karşı sorumlu davranışlar sergileyerek etik kurallara gönüllü olarak uyması bu konu hakkında karar alması ve uygulaması durumudur. Kurumsal sosyal sorumluluk, işletmelerin sürdürülebilir büyüme temel hedefine ulaşmak için doğayı ve çevreyi koruyacak önlemler olarak üretimde bulunmasıdır (Atakan, 2017: 7). Bir işletmenin, kurallar dâhilinde kaldığı sürece, aldatma veya dolandırıcılık olmaksızın açık ve serbest rekabet içinde kaynaklarını kullanması ve karını artırmak için tasarlanmış faaliyetlerde bulunmasının kurumsal sosyal sorumluluk olduğunu varsayılmıştır. Sosyal ve ekonomik girişimler arasında bir gerilim olduğunu ve firmaların aslında bu gerilimi hafifletmek için çalıştıkları ileri sürülmektedir. Kurumsal sosyal sorumluluğun iş uygulamalarında doğru bir şekilde uygulandığı takdirde, daha fazla kârlılığın hizmetinde olmaması gerektiği sonucuna varılmaktadır. (Mahlouji, Anaraki 2009:186). Kurumsal sosyal sürdürülebilirlik, çoğunlukla işletmelerin toplum içerisinde olan payını incelemektedir. Kurumların kendi çıkarları adına yaptıkları davranışlardan çok toplum içerisinde yardıma ihtiyacı olan ve ya etik davranmayı gerektiren durumları kapsamaktadır. Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri işletmeye kazandırdıklarına bakıldığı zaman işletmelerin Pazar paylarının artırılmasını, firma imajını ve marka imajını güçlendirmesi, çalışanların motivasyonunu artırarak verimli çalışmayı olanak sağlaması, kârı arttırması ve toplumsal olaylar konusunda hassas olan yatırımcıların dikkatini çekmesi şeklinde sıralanabilir (Weber, 2008: 1-3).

Kurumsal sosyal sorumluluk piramidi olarak, sosyal sorumluluğu oluşturan dört adet tür tanımlanmaktadır. Söz konusu modelde yer alan maddeler; “ekonomik, yasal, etik ve hayırseverlik” olarak belirtilmektedir (Carroll, 1991: 39-48). İşletmelerin sahip olması gereken bu dört alan aşağıda yer verilmiştir:

Şekil 2. Carroll’ın Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

Şirketler, yasa ve düzenlemelere uyarak şirket sahiplerine ve finansörlerine kar sağlamak, toplum içerisinde istihdama yardımcı olmak, mal ve hizmet üretip satması ile de ekonomiye katkıda bulunmak için *ekonomik* bir sorumluluğa sahiptir (Ferrell, Friedrich, Ferrell, 2011: 39-40). İşletmelerin var olabilmesi için kar elde etmesi zorunlu bir durumdur. Ticari kuruluşlar, toplumda yer alan her bireye mal ve hizmet taleplerini gerçekleştiren ekonomik varlıklardır. Kar elde etmek kurumların önde gelen amaçları arasında yer almaktadır. Bu nedenle, işletmelerim temel rolü, tüketicilerin taleplerine ve arzularına göre mal ve hizmetleri üreterek bu üretilen mal ve hizmetten bir kâr elde etmektir. Kurumların amacı paydaşlarına getiri sağlayarak, pazarda yer alan rekabet koşulları altında konumunu güçlendirmek ve yüksek verimli bir şekilde çalışarak karını yükseltmektir (Carroll, 1991: 40-41). Her işletme kar elde etmek için kurulur. İşletmelerin paydaşlarına ve hissedarlarına sağladığı karlar KSS ilk basamağı olan ekonomik sosyal sorumluluğu oluşturur. İşletme ürettiği mal ve hizmet sonucunda elde ettiği kar işletmenin kuruluş amaçlarından bir tanesidir. İşletmelerin kar elde etmesi onları sürdürülebilir kılmaktadır. Ekonomik sorumluluğu olmayan işletmeler hem kendi ihtiyacını karşılayamazken toplumun ihtiyaç ve taleplerini de yerine getiremezler

(Sarıkaya ve Akarca, 2011: 61-62). İşletmenin kar sağlayabilmesi, işletmenin ekonomik sosyal sorumluluğun var olması anlamına gelmektedir.

Kurumsal sosyal sorumluluğun *yasallık* boyutunu kurumların faaliyetlerinin tümünün kanuni ve yasal düzenlemeler de yer alan koşullar altında yürütülmesini oluşturmaktadır. Bir diğer ifade ile işletmenin ekonomik görevlerini yerine getirirken *yasal* ve düzenleyici alan adı altında faaliyete geçmesidir (Kutlu, 2013: 131). İşletmelerin yasal sorumluluklarını yerine getirmesi zorunlu bir durumdur. Yasal sorumluluklar, işletmelerin etkinliklerini, hukuki ve *yasal* düzenlemeler perspektifinde yürütülmesidir. Toplum, tüketicinin hakları ve doğanın korunması gibi bazı konularda işletmelerin yeterli hassasiyet göstermemelerinden endişe duyarak, devletlerden tüketici haklarını teminat altına alarak yasalar çıkarılmasını ve bu yasalarla bu hakların korunmasını amaçlamışlardır. Bütün işletmeler bu yasalara uymakla yükümlüdür. Yasal sorumluluklar, kanun yapıcılarımız tarafından oluşturulan adil operasyonların temel kavramlarını içerdikleri anlamında “kodlanmış etik” görüşünü yansıtır. Carroll’a göre yasal sorumluluğunu yerine getirebilmesi için kuruluşların, hukuksal beklentilerine uygun bir şekilde performansta bulunmasına, çeşitli bölgesel düzenlemelere uymasına, yasalara saygılı bir kurumsal vatandaş olması, başarılı bir şekilde yasal sorumluluklarını eksiksiz yerine getirmesi gerekmektedir. (Carroll, 1991: 40-41). İşletmenin uyması gereken kanun ve yasaları içerisinde barındıran KSS ikinci basamağı yasal sorumluluk, işletmelerin bulunduğu çevrede ortaya konan yazılı maddelerden oluşan ve uyması gereken yasalar doğrultusunda faaliyet göstermesine denmektedir.

Etik sorumluluklar; hukuksal anlamda olmayan ama toplumun bireyleri tarafından benimsenen veya sevilmeyen faaliyet ve normları kapsar. Etik sorumluluklar, tüketicilerin, çalışanların, hissedarların ve toplumun paydaşların ahlaki haklarına saygı duyma veya onları korumaya uygun olarak gördüklerini yansıtan standartları, normları veya beklentileri içerir. (Carroll, 1991: 40-41). İşletmelerin etik bir biçim de yönetilmesi yerine getirilmesi beklenen bir durumdur. Esas itibarıyla etik sorumluluk, şirketlerin yasalar da yazılı olmayan bir ortam yaratarak ahlaki açılara uygun, doğruluktan sapmayan ve adil bir iş yapmayı tasvir eder. Bu nedenle etik sorumluluk, yasalarda yer almayan, ancak yine de bireylere saygı duymak ve bireylerin birbirlerine verdiği sosyal zararları önlemek amacıyla toplumsal konular da yapılması gereken faaliyetleri içeren davranışlardır. Bu tür bir sorumluluk temel olarak bireylerin yaşadığı toplumda yer alan

dini inançlarına, yaşayış biçimlerine, kültürel yapılarına dayanmaktadır. (Jamali, Mirshak 2007: 246). İşletmelerin belgelerde yazılı olmayan ancak işletmenin iç ve dış çevresinde var olan ahlaki faktörleri dikkate alması durumudur.

Hayırseverlik sorumluluğu, işletmeler için yapılması gerekli olmayan ancak ihtiyaç sahibi bireylerin refahını, yaşam kalitesini artıran ve iyi niyeti düşüncelerinin oluşmasını sağlayan faaliyetleri ifade eder. (Ferrell, Friedrich, Ferrell, 2011: 40). İşletmelerin muhtaç ve yardıma ihtiyacı olan bireylere yardım etmesi yerine getirilmesi beklenen bir durum olmaya başlamıştır. Hayırseverlik faaliyetleri, işletmelerin topluma yaptıkları gönüllü faaliyetler sonucu topluma katkıda bulunarak işletmelerin iyi bir kurumsal vatandaş olmalarına yardımcı olur. Bu faaliyetler, kuruluşlar yer alan bireylerin hayırseverlik faaliyetlerinde bulunarak insan refahını veya iyi niyeti arttırmaya çalışmak için aktif olarak eylemlere veya programlara dâhil olmayı içerir. Hayırseverlik örnekleri arasında, sanata, eğitime veya topluma katkılar gibi finansal kaynaklardan veya yönetim zamanından yapılan iş katkıları yer alır. (Carroll, 1991: 40-41). İşletmelerin yardıma muhtaç olan bireylere yardım etmesi durumudur. Bu durum işletmelerin zorunlu olamadığı bir durumdur. İşletmelerin bu tür davranışları işletmeyi yakından takip eden ve işletmeye etkisi olan birçok grup tarafından arzu edilen de bir davranıştır.

2.4.2. Sürdürülebilir Kalkınma

Kalkınma kavramı ülkelerin büyüme ve gelişmeyi kapsayarak ekonomilerini, gelişim ve refah düzeylerini yükseltmesine denmektedir (Bayrakturan ve Sefer, 2011: 18) . Kalkınmanın amacı toplumun sosyal ve ekonomik anlamda değişimlere uğratarak refahını yükseltirken kişi başına düşen gelirin arttırılmasını sağlamaktır (Sarıkaya ve Kara, 2007: 222). Devletlerin gelişmesi kalkınma ile doğru orantılı hatta büyüme, gelişme gibi kavramların kalkınma ile birlikte kullanılması olabilir bir durumdur. Devletler değişimlere ayak uydurmak için gelişmek ve halklarının istek ile beklentilere cevap vermek zorundadır. Kapitalist bir sistemde bireylerin artan satın alma güçleri bireylerin taleplerinin ve isteklerinin artmasına neden olacaktır. Bu durum da bireylerin ülke içerisinde yaptıkları ekonomik aktiviteleri yani GSMH'yi yükseltecektir. Sonuç olarak ekonomik kalkınmaya göre artan nüfus ile birlikte kişi başına düşen gelirin artması daha fazla mal veya hizmet üretimin artmasına ve tüketilmesine neden olacaktır. Bireyin yaşam şartlarının yükseltilmesi kalkınmanın amacıdır (Sarıkaya ve Kara, 2007: 222-223).

Üretimin ve tüketimin fazlalaşması ülkelerde gelecek nesiller için sorunlar doğurmaktadır (Tıraş, 2012: 59).

Sürdürülebilir kalkınma ise ekonomik, sosyal ve çevresel dengeyi korur iken kısa vadede ekonomik faaliyetlerin yararlarının uzun vadeye yarararak sonraki nesillere aktarma ve çevreyi koruma durumudur (Bayrakturan ve Sefler, 2011: 19). Sürdürülebilir kalkınma çevresel problemleri ekonomik kalkınma ile birleştirilerek ülkenin toplumsal ve çevresel faktörleri göz önüne alarak kalkınma stratejisi hazırlama durumudur. İçerisinde geniş bir yelpazeye sahip olan sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir gelişime, ekonomiye, adalet, ekolojik sistemler ve yönetim anlayışı, işletme yönetimi, politika ve hukuk gibi kavramları barındıran bir alandır (Kurnaz ve Kestane, 2016:3).Sürdürülebilir kalkınma içerisinde bireyin refah düzeyini ve kişi başına düşen gelirin değişimini izlemektedir. Sürdürülebilir kalkınma en basit tanımı ile ekonomik faaliyetler ile çevresel sistemler arasında bağlantı kurmaktır. İçerisinde ekolojik, ekonomik ve sosyal boyutları barındırır. Ayrıca bireyin yaşam standartlarının geliştirilmesi anlamına geldiği için aşağıda sürdürülebilir kalkınmanın ana çerçevesine yer verilmektedir (Uluçay, 2020: 38):

- Çevresel bütünlüğe zarar gelmemesi ve biyolojik çeşitliliği arttırmak
- Çevreye gereken değeri vermek
- Çevresel faktörler ile ekonomik faktörlerin birleştirilerek kalkınma stratejilerinin hazırlanması
- Kaynak yönetiminin sağlanarak kaynakları, en aza indirgmeden kullanmak
- Uluslararası bağımlılığın kabul edilmesi
- Bireylerin ihtiyacı olduğu temel gereksinimlerin karşılanabilmesi
- Oluşturulan stratejilerde fayda sağlayacak şekilde koruma sağlamak (Normatif planlama yapmak.)
- Jenerasyonlar arasında adalet elitliğinin sağlanması gerektiği (Kuşaklar arası-kuşaklar içi ve türler).
- Gittikçe gelişen bilim dallarının kalkınma sorunlarına yardımcı olması gerektiği
- Çevresel sistemi sekteye uğratmayacak şekilde belirli sınırlar içerisinde ekonomik büyümesinin sağlanması
- Kalkınma stratejilerinin kısa dönemli olmak yerine uzun dönemli olarak planlanması

Maddelerden de anlaşılacağı üzere kısa dönemde çevre ve topluma zarar vererek kar ve büyüme sağlamak yerine uzun dönemli planlar yaparak jenerasyonların ve çevrenin faydalanabileceği uzun döneme yayılabilecek stratejiler sürdürülebilir kalkınmanın esaslarındandır.

Sürdürülebilir kalkınma, boyutların (ekonomik, sosyal, çevresel) bir arada kullanılması ile mümkün olabildiği için aşağıda bu alanların sürdürülebilir kalkınma içerisinde ki ilkelerine yer verilmiştir (Hoşkara, 2007: 35):

Tablo 1. Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri

Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri	
Çevresel	<ul style="list-style-type: none"> • Biyolojik çeşitliliğin korunması • Yaşamsal faaliyetler için önlem alınması • Yenilenebilir kaynak kullanılarak, yenilenmeyen kaynakların dikkatli kullanılması • Çevre kirliliğini önlemeye çalışmak • Kültürel ve tarih bakımından önemli olan şeylere sahip çıkmak
Ekonomik	<ul style="list-style-type: none"> • Ülkeler arası ve kuşaklar arası adaletin sağlanması • Haksız rekabetten kaçınıp, eşit şartlar altında ticaret yapmak • Yoksul ve zengin arasında ki farkın artmamasını sağlamak • Şişirme fiyat politikasından vazgeçip, ürünlerin maliyetleri doğrultusunda fiyatlandırma yapmak • İş ahlakına uygun olarak tedarik ve yatırım faaliyetlerin izlenmesi • Üretilen mal ve hizmetlerin maliyetlerinin getirdikleri yararlar ile eş değer sağlanması • Ekonominin desteklenmesi
Sosyal	<ul style="list-style-type: none"> • Biyelerin yaşam standartlarının artırılmasının sağlanması • Toplum arasında sınıfsal farkların azalarak adaletin saplanması • Toplum arasında (kültürel ve sosyal) bütünlüğün sağlanması • Bireylerin kendilerine öz güvenlerinin artırılmasının sağlanması • Karar almada (uluslararası-bireysel) sınıf farkı gözetmeksizin ortaklaşa bir karar alınması • Toplumun bilinçlendirilmesi ve kapasite yükseltmek için doğru zamanın aranması

Sürdürülebilir kalkınma içerisinde birçok faktörü barındıran bir paradigmadır. Toplumsal anlamda yoksulluğun azaltılması, sınıf farkının düşürülmesi, herkesin eşit şartlarda imkânlara ulaşabilmesi ve bireylerin temiz çevrede yaşamasını öngörürken, ekonomik anlamda teknoloji ve işletmelerin etik tutumlar sergilemesidir. Bu tutumlar ürünün maliyetine göre fiyatlandırma yapmak, ticarete hile kullanmamak, atık kontrolünü

sağlamak şeklinde gösterilebilir. Sürdürülebilir kalkınma basit bir tanımla ürünlerin çevreye zarar vermeden topluma fayda sağlayacak şekilde üretilmesi anlamına gelmektedir.

Günümüzde sürdürülebilir kalkınma kavramının ana hatları 2015 yılında BM üye olan ülkelerin (193 ülke) katılımı ile 2030 yılına kadar süreci içeren rapor kabul edilmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Ve Göstergeleri' ni içeren rapor içerisinde 17 amaç ve 169 hedef vardır. Bunlar (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 11-215) ;

- Yoksulluğu uluslararası düzeyde her türlü biçimine son vermeye çalışmak
- Açlık sorununu ortadan kaldırmaya çalışarak insanların temiz ve sağlıklı beslenmeleri için sürdürülebilir tarımı desteklemek
- Her yaşa göre insanların sağlıklı ve iyi bir yaşam sürmesinin sağlanması
- Tüm çocukların yaşlarına uygun olarak eğitim hizmetlerinden yararlanması ve her yaşta öğrenim fırsatları sunmak
- Kadın ve kızlara destek sağlanarak cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasını sağlamak
- İnsanların temiz suya ulaşabilmesinin sağlanması
- Suyun temiz ve güvenli bir şekilde insanlara ulaşması için gerekli alt yapının sağlanması
- İnsanların ihtiyacı olduğu gelişmiş ve temiz enerjiye sahip olması
- Bireyin yeteneği olduğu istihdam dalına yerleştirilmesi ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi
- Sanayileşmenin artması ve bunun için gerekli olan alt yapıların kurulması
- Uluslar ve uluslararası eşitsizliğin azaltılması
- Sürdürülebilir mimarinin gelişmesi ve sürdürülebilir kentleşmenin sağlanması
- Üretim ve tüketim faaliyetlerinde sürdürülebilir olmak
- Değişen iklim koşullarının oluşturduğu olumsuz şartlara göre eylem planı hazırlamak
- Dünyada bulunan su kaynaklarını (okyanus, deniz vb.) korumak ve bu kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanmak
- Biyolojik çeşitlilik kaybını engellemek, karasal yaşamda sürdürülebilir olmak, ormanları muhafaza etmek, çölleşmenin önüne geçmeye çalışmak

- Sürdürülebilir bir kalkınma için toplumun barışçıl bir yaşam altında güvenilebileceği etkili, kapsamlı ve hesap verebilen kurumların oluşturulması
- Bu amaçları gerçekleştirmek için uluslararası ortaklığın sağlanması gerektiği

Sürdürülebilir kalkınma yoksulluğun azaltılmasına ve yoksulluktan oluşan kırılan kesimlere destek sağlamaya çalışmaktadır. Özellikle yoksul bireylerde görülen ve toplumun kırılan kesimini içeren bireylerde açlık sorununu en aza indirgeyerek bireylerin temiz su, gıda ve enerjiye ulaşmasını kapsar. Artan hastalıklar ve mücadele kapsamın da gelişmek ölüm oranlarını azaltmak ve sağlık hizmetinden bireylerin mahrum kalmamasını sağlamaktır. Eğitim de ücretsiz eğitim fırsatları ile birlikte eğitimde cinsiyet ayrıştırması olmadan, yaşa ve bireyin gelişim düzeyine bakılarak eğitim ve öğretim fırsatlarından yararlanmasını öngörmektedir. Kadınların yasalar önünde ekonomik bir birey olarak mülkiyet sahibi olabilmesi, kadınların siyasette, ekonomide ve çalışma hayatında var olması, kadınlara uygulanan taciz, evlenmeye zorlamak gibi kötü davranışları ortadan kaldırma durumlarını kapsar. Ayrıca sanayinin gelişmesi ve değişime ayak uydurması için yeniliğe açık olması ve bireyin eğitim aldığı alanda istihdamı sağlanarak ekonomik büyümeye destek sağlanması durumları yer almaktadır.

2.4.3 Sosyal Paydaş Teorisi

İşletmenin faaliyetlerinden etkilenen ya da yaptığı faaliyetlerle işletmeyi etkileyen kişi veya gruplara paydaş denmektedir. Kavram Stanford Araştırma Enstitüsü'nün gerçekleştirdiği çalışmalarda kullanılmıştır. Kavramın günümüzde genel görmüş tanımı Freeman'ın 1984 yılında kaleme almış olduğu "Strategic Management: A Stakeholder Approach" adlı kitap ile olmuştur. Freeman'a göre paydaş kavramının tanımı; işletmelerin koymuş oldukları amaçlarına ulaşmasında önemli bir yer kaplayan, işletmeye etkisi olan ya da söz konusu durumdan (başarı, kar, zarar) etkilenen kişi veya gruplar olarak tanımlanmıştır (Freeman, 1984: 25).

İşletmelerin değişen ve gelişen bir zamanda hayatta kalabilmesi ve devamlılığını sağlayabilmesi için paydaşlarının beklentilerini karşılaması gerekmektedir. Paydaştan kasıt işletmenin faaliyet yaptığı alanlara göre işletmenin müşterileri, yatırımcıları, iş arkadaşları, çalışanlar gibi işletmeyi etkileyen gruplardan oluşmaktadır (Grave, 2010: 1). İşletmelerden belirli bir çıkar bekleyen paydaşların işletmenin her türlü faaliyetinde etkisi hissedilir. İşletmenin bu çıkarlar doğrultusunda paydaşların beklentilerini karşılamak, onları yönetmek ve faaliyetlerinin getirilerini yükseltmeye çalışırken denge konumunu

üstlenmesi gerekmektedir. (Bercan,2011:24). İşletmeyi etkileyen iç ve dış paydaşlara bakıldığında zaman “Çalışanlar, tedarikçiler, müşteriler, hükümet, medya, rakipler, işletme sahipleri, çevreciler, tedarikçiler, özel ilgi duyan gruplar, tüketici avukatları” oluşmaktadır. İşletme bu grupların birbirinden farklı olan beklentilerine, paydaşların özelliklerine ve davranışlarına göre cevap verip bu paydaşları yönetmesi gerekmektedir (Nemli, 2004: 66) .

Sosyal paydaş teorisi, işletmenin uzun dönemde karlılık stratejisini benimseyerek sürdürülebilir bir büyümeyi hedefleyip işletmenin paydaşlarına karşı tutmuş olduğu sorumluluklarını yerine getirmesi durumudur (Eş, 2008: 31). Paydaşların yönetimi giderek zorlaşan rekabet şartları altında işletmenin hem iç hem de dış çevresinde bulunan paydaşlara olan görevlerini yerine getirerek başarıya ulaşması yani çevreyi analiz edebilmesi anlamına gelmektedir (Wolfe ve Putler, 2002: 64). İşletmenin paydaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirmesi itibar ve güvenin artmasına neden olacaktır. Bu durumda işletmenin ekonomik sürdürülebilirliğini artırarak markasının farklılaşmasına neden olacaktır (Hediger, 2007: 5).

İşletmeler paydaşlarına karşı sorumlu olduğu görevleri iki şekilde yerine getirebilir bunlar; ilki işletmenin paydaş grubu finansal açıdan destekleyebilmesidir. Örnek verecek olursak işletmenin hükümete karşı vergilerini zamanında ödemesi ve aksatmaması, tedarikçilerinden mal satın alması, çalışanlarının emeğinin karşılığının ödemesi, hissedarlarına kar sağlayabilmesi, müşterilerine iyi bir değer sağlayabilmesi, toplumsal kuruluşlara ve finansal kuruluşlara yatırım sağlayabilmesidir. İkincisi ise işletmenin paydaşlarına yardım etmesi ya da paydaşları için zarar veren durumlardan çeşitli kararlar vasıtası ile birlikle korumasıdır. Bu durumu yasalar ile ya da belirli kurum ya da kuruluşlara şikâyet ile gerçekleştirebilir (Eğturul, 2008: 213).

İşletme çevresinde ki paydaşlarının talep ve isteklerini karşılayarak, karşılığında çıkabilecek fırsat ve tehditleri önceden analiz edebilmektedir. Sosyal paydaş yönetimi sayesinde paydaşların eşit bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Bunun için işletme her bir paydaş için farklı stratejiler geliştirmektedir. İşletmenin paydaş yönetiminden kazandıklarına bakılacak olursa iyi bir itibar, kar ve işletmeye yatırımcı kazandırmak şeklinde sıralanabilir. Sosyal paydaş teorisi işletmeyi doğrudan veya dolaylı yoldan etkileyen kişi ve grupların isteklerini yerine getirerek işletmenin uzun dönemde getiri ve büyüme sağlaması olanak sağlanması anlamına gelmektedir.

2.4.4. Kurumsal Hesap Verilebilirlik

İşletmeler için hesap verilebilirlik kavramı bir gerçek kişi veya tüzel kişinin kendisinden başka bir gerçek veya tüzel kişiye rapor verme, açıklamada bulunma anlamına gelmektedir. Hesap verebilirliği işletme dışı veya işletme içi çevreye işletmenin faaliyetleri doğrultusunda raporlar, tablolar ve faaliyetler gibi belgeleri paylaşma durumu olarak da kısaca adlandırabiliriz (Demirkan vd., 2011: 3-4). Hesap verilebilirlik üç aşamadan oluşmaktadır. Bunlardan ilki hesap verenin faaliyetleri, raporları, amaçları ve benzer konularda kendisinden başa bir makama raporlar, belgeler şeklinde sunarak paydaşlarını bilgilendirme aşaması, ikinci aşaması hesap soranın işletmenin faaliyetleri konusunda hesap veren ile belge ya da soru sorarak etkileşimde olduğu dönem, en son aşama ise sonuç aşaması hesap soranın aldığı bilgiler ve raporlar karşılığında hesap verenin faaliyetlerini değerlendirdiği çıkan sonuçlara göre hesap verenin yeterli bilgi veriyse şeffaf ve adil bir işletme olduğuna ya da faaliyetlerinin kötü yönlerine ceza uygulanabileceği yaptırımlar vardır (Bovens, 2003: 184–185).

Kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımında bir etkisi olan kurumsal hesap verebilirlik kavramı işletmenin iç ve dış çevresine olan sorumluluğunu yerine getirmesine denmektedir. Açıklayacak olursak işletmelerin faaliyetleri hem dış çevreyi hem de iç çevreyi etkilemektedir. Dış çevre de olan bir durum ise işletmenin faaliyetlerine etki göstermektedir. Bundan dolayı işletme faaliyetlerini, faaliyet sonuçlarını işletmeyi etkileyen çevrelerle (paydaşlar, yatırımcılar vd.) paylaşması gerekmektedir. Bu paylaşım oluşan raporlar ve belgelerle sağlanmaktadır. İşletme sadece finansal tabloları değil toplum ve çevre ile alakalı raporlarda paylaşmaktadır (Tüm, 2014: 63).

Paydaşlar işletmelerin içerisinde olan faaliyetlerin ve sonucunun oluşturduğu etkileri şeffaf bir şekilde sunulmasını istemektedir. Şeffaflık işletmelerin ve kuruluşların değerlerini, benimsedikleri politikaları ve bu politikaları nasıl hayata geçirmeye çalıştıkları bilgileri paydaşlar ile kamuoyuna paylaşımında bulunmasına denmektedir. Şeffaflık işletmelerin bilgilerinin erişilebilir, açık ve hesap verilebilir olduğunu göstererek işletmenin paydaşlarına eşit ve sorumlu davranıldığı düşüncesi oluşturarak paydaşlarının işletmeye karşı güven duymasına neden olmaktadır (Aracı ve Yüksel, 2016: 107-108).

Kurumsal yönetimin bir parçası olan hesap verilebilirlik, şeffaflık ve açık olma işletmenin faaliyetlerinin, planlarının, amaçlarının, hedeflerinin vb. gibi alanlarda paydaşlara hesap verme sorumluluğu altında bırakmaktadır. Hesap verilebilmekte oluşan raporlar işletmenin finansal durumu hakkında bilgi içerir iken hem de işletmenin faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkileri hakkında paydaşlara ve kamuoyuna bilgi vermektedir. İşletmelerin hesap verilebilir olmasının paydaşlara uyandırdığı izlenim işletmenin güvenilir, açık ve şeffaf olduğu bundan dolayı tüm paydaşlara bilgilere ulaşımında eşit ve adil davrandığı görüşüdür. Hesap verilebilirlik işletmenin belgelerde hile ya da oyuna başvurmadağı topluma ve paydaşlara karşı bilgi saklamadağı faaliyetlerinin sonuçlarını açıklamaktan korkmadağı bir izlenim uyandırmaktadır.

2.5. TÜRKİYE’ DE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN ROLÜ

Sürdürülebilirliğin Türkiye’de uygulanmaya başlanması Türkiye’nin Avrupa birliğine üye olmak istemesi ve kalkınma planları hazırlamak istemesi ile başlamıştır. (Altun Ada ve Kılıç, 2014: 205). 1970 yıllarında Türkiye’de sürdürülebilirliğe başlayan ilgi 1978 yılında ekolojik sorunlarla alakalı hem ulusal anlamda hem de uluslararası çözümlerin bulunmasını sağlamak için Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı kurulmuştur (Ozmehmet,2008:1869).

1983 yılın da ilk defa Türkiye’de çevre ile ilgili bir yasa olan 2872 Sayılı nolu yasa olan “Çevre Kanunu” ortaya çıkmıştır. Kanunun amacı çevrenin korunması, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınmanın çevreye zarar vermeden uygulanmasına değinilmiştir (Çevre Kanunu, 1983). Fakat bu yasa çevrenin nasıl oluşacağı ne gibi gereksinimlere ihtiyaç duyulduğundan çok çevrenin korunması gerektiği üzerinde durmuş ve buradan da anlaşılacağı üzere tam olarak çevresel sürdürülebilirliğe dayanamamıştır. Bu kanundan sonra çevrenin daha iyi bir konuma gelmesi için bazı yönetmelikler imzalanmıştır. Bunlar (www.tkd.gov.tr, 2016: 35) :

- 1986’da Hava Kalitesi Kontrol, Gürültü Kontrolü,
- 1988’de Su Kalitesi Kontrolü,
- 1991’de Katı Atık Kontrolü,
- 1992’de Çevresel Etki Değerlendirme,
- 1993’te Tıbbi Atık Kontrolü, Toksik Kimyasal Ürünler ve Maddelerin Kontrolü ve Zararlı Atık Kontrolü Yönetmelikleri yayınlanmıştır.

İlerleyen zamanlar da Türkiye'nin daha iyi bir çevresel koşullar da gelişmeyi desteklemek amacı ile uluslararası ve bölgesel anlamda çevrenin sürdürülebilir gelişim ile entegresini sağlayan sözleşmeler imzalanmıştır. Bunlar aşağıda verilmiştir (Arat vd., 2002: 17-23).

- Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi
- Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Biyogüvenlik Protokolü
- RAMSAR Sözleşmesi (Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme)
- Birleşmiş Milletler Çölleşme İle Mücadele Sözleşmesi
- CITES Sözleşmesi (Nesli tükenmekte olan bitki ve hayvanların korunumu)
- BERN Sözleşmesi (Yaban hayatı ve doğal yaşam alanların korunması)
- Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme
- Ozon Tabakasını İncelten Maddelerle İlgili Protokol (Montreal)
- BM/AEK Uzun Menzilli Sınırlar Ötesi Hava Kirliliği Sözleşmesi (Ozon Tabakasını İncelten Maddelerle İlgili Protokol (Montreal))
- BASEL Sözleşmesi (Tehlikeli atık maddelerin sınır ötesine taşınması)

Daha sonraki yıllar dünyada gelişimle paralel olan çevre korunması ile birlikte Türkiye'de üçüncü beş yıllık kalkınma planı (1973-1977) oluşturulmuştur. Stockholm konferansından (1972) sonra oluşturulan kalkınma planında çevresel sorunlara ilk kez yer verilmiştir. Sonra ki kalkınma planlarında öne çıkan altıncı beş yıllık kalkınma planında 1990-1994 tarihleri arasında göze çarpan gelişme ilk defa Rio konferansında (1992) adı geçen sürdürülebilir gelişme kavramı kullanılmıştır. Yedinci beş yıllık kalkınma planı olan ve 1996- 2000 yılları arasında olan planın amacı ise yapılan üretim faaliyetlerinde çevresel sorunlar göz ardı edilmemiştir. Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planında 2007-2013 tarihleri arasında yer alan kalkınma planlarına göre sürdürülebilir gelişme çalışmalarına ağırlık verilerek toplumun adil ve eşit bir hayat sürmesini içermektedir. Onuncu beş yıllık kalkınma planı kapsam olarak 2014-2018 yıllarını içermektedir. Planın ana amaçlarına bakıldığı zaman nitelikli insan gücü ile birlikte sürdürülebilir bir çevre, uluslararası iş birliğinin sağlanması, yenilikçi ve değişime açık üretim sağlanabilmesi hususlarını içermektedir. Şu anda günümüzde devam eden on birinci kalkınma planına bakıldığı zaman 2019-2023 yıllarını içeren amaç bakımından değişen zaman koşulu göz

önüne alınarak sürdürülebilirlik çalışmalarının sağlanabilmesi, ekonomik dengesizliklerin azaltılmaya çalışması göz önüne alınmıştır (DPT,1972; DPT, 1990; DPT, 1995; DPT, 2006; DPT, 2013; DTP, 2019).

Türkiye'nin sürdürülebilirlik tarihin de önemli gelişmelere bakıldığı zaman DPT tarafından 2002 yılın öne sürülen ekolojik problemler ve çözüm önerileri için ortaya konan Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı (UÇEP) hazırlanmıştır (Yılmaz, 2011: 37). 2002 yılında Johannesburg Zirvesi'nde Türkiye'nin sunmuş olduğu Ulusal Rapor, 1992 Rio Konferansı'ndan 2002 yılına kadar ülkemizin sürdürülebilir gelişme kapsamın da yaptığı faaliyetlerin değerlendirilmesini barındırmaktadır. Bu rapor Türkiye'nin içerisinde bulunan kamu, özel sektör, sivil toplum örgütleri, bakanlık, kurum ve kuruluş gibi katılımcıları içerisinde alan Türkiye'nin 1992- 2002 yılı itibari ile ülkenin sosyal, ekolojik, ekonomik alanlarını değerlendiren iklim dengesizliği, doğal alanların korunması, biyolojik çeşitliliğin güvence altına alınması, yoksulluk ile mücadele, sanayi, teknoloji, bilgi-iletişim gibi alanlarda değerlendirilmeler ile mevcuttur (Ozmehmet, 2008: 1869).

Çevre konusunda önem kazanan bir başka strateji ise Sanayi Stratejisi Belgesidir (2011-2014). Belge kapsam bakımından çevreye karşı toplumsal bir bilinç oluşturulmasının sağlanması, üretimde çevrenin düzenini bozmayacak maddeler kullanılması, sanayi ve teknolojinin çevreye karşı çıkardığı atıkların çevreye zararını minimuma indirmek gibi konuların üzerinde durmuştur (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010: 12).

Bunların haricinde Türkiye'nin ulusal, uluslararası çevresel örgütlenmeyi içeren çalışmalar da vardır. Bunlardan biri UNDP (Çevre Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Örgütü) yer aldığı Ulusal Çevre ve Kalkınma Programı adında oluşturulan Proje Koordinasyon Birimidir. Bu birim bazı sürdürülebilirlik için toplum ve çevre faktörünü bir araya getirerek çalışmalarda bulunmuştur. Örnek verilecek olursa Batman'da Sürdürülebilir Kent ve Toplumsal Kalkınma Programlarının oluşturulması, YG 21 (Yerel Gündem 21), GAP projesi vb. gibi toplumun yararına olan ve sivil toplum ve örgütlenmesini ağılayarak sürdürebilirliği destekleyen programlar oluşturulmuştur (Ozmehmet, 2008: 1869). Türkiye için Yerel Gündem 21 adlı proje hala daha kullanılmak ta olup sürdürülebilir gelişme için önemli bir yer tutmaktadır.

Şu anda ülkemizde hala daha uygulanmakta olan 1 Ocak 2016 yılında yürürlüğe girmiş olan 2030 yılına kadar yol göstermek amacı 17 amaçtan oluşan ile “Birleşmiş Milletler Sürdürülebilirlik Kalkınma Amaçlar” yer almaktadır. Amaçlar iklim krizi, eşitsizlik, yenilenebilir enerji, yoksullukla mücadele gibi toplum, ekonomi ve çevresel konulara yönelik stratejileri içerisinde barındırmaktadır (<https://www.globalcompactturkiye.org:2022>).

2016 yılında yürürlüğe giren 191 ülke tarafından iklim krizine karşı çözüm bulma, sera gazı emisyonunu 1.5 C düşürme, yenilenebilir enerjiye teşvik etme gibi ortak bir amaç taşıyan Paris İklim Anlaşması günümüzde önemli bir yer kaplamaktadır (<https://www.mfa.gov.tr:2022>).

Türkiye yıllar geçtikçe sürdürülebilirlik için kamu sektörlerinde, özel sektörde ve toplumsal alanda çalışmalar yapmış ve bu çalışmaları desteklemiştir. Sürdürülebilirliğin toplum ve çevre bakımından desteklenmesi için eğitimler verip, seminerler düzenlenmiştir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte toplum, çevreyi korumak istemiş ve bunun için çalışmalarda bulunulmuştur. Günümüz de yapılan çalışmalar iyi bir gelecek için bugünü güzelleştirmekten geçmektedir.

2.6. SÜRDÜREBİLİRLİĞİN İŞLETMELER AÇISINDAN ÖNEMİ

İşletmeler, toplumun tüketim yapması için üretimde bulunan, toplumsal fayda adına çalışan kurumlardır. Ayrıca işletmeler toplum üzerinde gereksinimler yaratarak toplumun beklentilerini ve taleplerini karşılamaktadırlar. İşletmeler toplumun yaşam standartlarını ve tüketim davranışlarını da etkilemektedir. Sürdürülebilir bir işletme anlayışını benimsemeyen işletmeler gelecek nesillerin beklentilerini göz ardı ederek üretim yapmakta ve kendilerini ilerleyen zamanlarda riske atmaktadırlar (Bayramoğlu,2019:324). Teknolojinin gelişimi ile birlikte tüketiciler işletmelerin sürdürülebilirlik adına yaptıkları faaliyetlere dikkat etmeye başlamıştır. Sürdürülebilir gelişme toplum için işletmelerin göz önüne alması gereken önemli bir yeri kapsamaya başlamıştır. Bunun nedeni toplumun işletmelerin çevre için yaptıkları faaliyetleri bilmek istemesinden dolayıdır (López-Pérez vd.,2018:1). İşletmelerin öncelikli amaçlarından biri kar elde etmektir. Bu amacın gerçekleşmesi içinde sürdürülebilirliğin işletmeler üzerine kazandırdığı bazı tüketicilerin taleplerini karşılayarak sağlanmaktadır. Günümüzde tüketicilerin beklentileri yavaş yavaş sosyal ve çevresel problemlere

kayarak, işletmelerin de bu konular üzerinde faaliyette bulunmalarını ve yol göstermelerini istemektedirler. Tüketicilerin istediği gibi davranan işletmelerin kazandığı bazı avantajlar olmaktadır. Bunlar (Borsa İstanbul,2020:40):

- *Marka değeri, güven ve itibar sağlanması:* Marka değeri örgütlerin paydaş gruplara sunduğu ürün ve hizmetlerinin değerini arttıran veya azaltan, markanın ismine ve sembolüne yükümlülük ve değer katan bir kavramdır. Marka değerinin örgütlere kattığı değer algılanan kalite, marka çağrışımı, marka farkındalığı ve marka bağlılığından oluşur (Fırat ve Badem, 2008: 211). Sürdürülebilirliği, benimseyen ve bunu şeffaf bir şekilde paylaşabilen işletmeler, paydaşları üzerinde olumlu bir itibar uyandıracaklardır. İşletmelerin maddi olamayan sermayelerinden biri olan itibar, herhangi bir olumsuz durum da işletmeler üzerinde kalkan görevi görmektedir. İşletmenin oluşturduğu olumlu sürdürülebilirlik faaliyetleri marka değerini ve itibarını arttırıp tüketici, sivil toplum kuruluşları ve diğer guruplar açısından işletme güvenilir olarak gözükecektir. Ancak işletme çevresel ve sosyal problemleri göz ardı ederse işletmeye duyulan itibar, güven ve marka değeri azalmaya başlayacaktır.
- *Maliyet tasarrufu ile birlikte kârlılığın artması:* Maliyet tasarrufu işletmelerin maliyetlerini yöneterek az girdi ile daha fazla ürün ve hizmet üretmesine denmektedir. İşletmenin maliyetlerini azaltarak verimli bir şekilde hammadde kullanması işletmenin giderlerini azaltacak ve bundan dolayı karlılığını artacaktır (<https://www.fog.com.tr>).Sürdürülebilirliğin çevresel boyutunu gerçekleştirmek için ham madde tüketimini azaltarak yenilenebilir ham maddeye ve enerjiye yönelen işletmeler üretim sonucunda atık gibi kontrolünü yaparak yan maddeler de üretebilmektedir. Bu durumlar işletmenin maliyetlerini düşürerek daha fazla verimli olmasına neden olmaktadır.
- *Nitelikli iş gücünün şirkete çekilmesi ve çalışanların motivasyonunun artması:* Nitelikli eleman iyi eğitim almış iyi beceri ve vasıflara sahip sermayeyi ve makineleri daha etkin kullanarak üretkenliği sağlayan, takım çalışmasına uyum sağlayan, iç performansı yükselterek beraberinde motivasyonu da getiren elemanlardır (Yurdasever ve Top, 2014: 34-35). Sürdürülebilirliği benimsemiş şirketler, nitelikli çalışanlar için prestiji yüksek bir ortam olarak gözüktür. Bu prestijli ortam çalışanların işletmeye olan bağlılıklarını ve motivasyonlarının artmasını sağlamaktadır. İşletmelerde sürdürülebilirlik anlayışı ile geliştirilmiş insan kaynakları politikaları da çalışanların motivasyonunu ve işletmeye olan bağlılıklarını artırır.

- *Tüketici talepleri:* Sürdürülebilirlik anlayışı işletmelerin tüketici talep ve beklentilerini anlayamaya yardımcı olmaktadır. Tüketicinin günümüzde aldığı bir ürünün içeriğinin ne olduğunu merak etme ve araştırma yapmaktadır. Doğayı koruyan ve çevreye zarar vermeyen işletmeleri gün geçtikçe daha çok tercih etmektedirler. Tüketicinin çevreye zarar verdiğini düşündüğü ürünlerin, hammaddelerin üretim faaliyetlerinde kullanılması azalacak ve talepler tüketicinin beklentisi altında işletmeleri çevreye zarar vermeyecek üretim faaliyetinde bulunmasına kayacaktır.
- *Yeni iş fırsatları ve inovasyon olanakları yaratılması:* İnavasyon yenilik anlamına gelmektedir. İş dünyasında yeni ürün veya var olan ürün veya sürecin, yeni üretim yöntemlerinin, yeni pazarların, yeni kaynakların, yeni ilişkilere ve yenilik düşüncelerine sahip olmak anlamına gelmektedir. İşletmelerin yenilik düşüncesi adı altında iş kolları geliştirmesi ve yeni pazarlara yönelmesi beraberinde iş fırsatları da doğurmaktadır (Elçi ve Karataylı, 2008: 1). İşletmelerin sürdürülebilir olmaları farklı iş grupları ile çalışıp farklı iş kolları hakkına bilgi alıp yeni ürün, pazar, piyasa keşfetmelerine olanak sağlamaktadır. Zaten işletmelerin sürdürülebilir olmak için aradığı çözüm yolları işletmeleri yaratıcı düşünceler ve projeler bulmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca işletmelerin yenilikçi arayışları onları rekabet şartları altında avantaj sağlayacaktır.
- *Sermayeye kolay ulaşım:* Sermayenin TDK 'ya göre tanımına bakıldığında zaman "*Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı*" anlamına gelmektedir (TDK: 2022). Günümüzde giderek artan sürdürülebilirlik anlayışı işletmeye yatırım yapanların ve finansörlerin dikkatini de çekmektedir. İşletmeler giderek önem kazanan bir yaklaşım olan "sürdürülebilir finans" benimsemeye başlamışlardır. Artık işletmeye yatırım yapacak olan finansal kuruluşlar işletmenin çevreye ve topluma verdiği faydaları inceleyerek değerlendirmede bulunmaktadır.
- *Etkin risk yönetimi:* İşletmelerin değişen koşullara göre hızla adapte olması gerekmektedir. Sermaye maliyetlerini azaltmak isteyen işletmeler karşılıklı çıkarabilecek olan toplumsal, ekonomik ve çevresel risklere karşı hazırlıklı olmaları ve riskleri etkin yönetebilmeleri gerekmektedir. Sürdürülebilirliği üretim ve yönetim gibi işletmenin her alanına entegre etmiş işletmeler, değişen koşullara ve ortaya çıkabilecek risklere karşı hazırlıklı olurlar. Örnek verecek olursak şirketlerin stratejilerini ortaya çıkabilecek iklim krizi, kimyasal atıklar gibi çevresel ve topluma

öncü olacak şekilde hazırlamaları risk yönetimini kolaylaştırırken, rekabet alanında ise avantajlı olmalarını sağlayacaktır.

- *Şirket ömrünü uzatması*: Sürdürülebilirlik anlayışının işletmelere sağladığı kurumsal yönetim politikaları işletmelerin düşük sermaye maliyeti imkanı, finansal imkanlara ulaşım ve likitidenin artmasına, krizleri tahmin ederek oluşabilecek risklere göre strateji hazırlayıp krizi kolay atlatmasına neden olmaktadır. Tüm bu durumlar kurumsal yönetimi iyi olan işletmelerin elde ettiği fırsatlar olarak işletmenin ömrünü uzatmasına örnektir.

İşletmelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinde bulunmak için alternatif çözümler araması işletmeleri yeni pazarlara ve yeni ürün geliştirmeye itmiştir. Buna en büyük örnek günümüzde işletmelerin atıklarını yeniden değerlendirerek başka alanlara da faaliyet göstererek çevreyi korumasını gösterebiliriz. Ayrıca sosyal sürdürülebilirlik işletmelerin çalışanlarına, müşterilerine, işletmeyi yakından takip edenlere değer vermesi koruması da işletmenin marka değerini ve itibarını artırırken, işletmenin kalifiyeli eleman açısından güvenilir olarak gözükmeye ve tercih etmesine neden olmaktadır. İnşa edilen güven sadece kalifiyeli elemanları çekmekle kalmaz ayrıca işletmeye yatırım yapmak isteyenlerin de dikkatini çekerek işletmenin kolay likitide, yatırım ve sermayeye ulaşmasına yardımcı olmaktadır. İşletmelerin sürdürülebilirlik adına yaptıkları proje ve planlar da işletmenin ileride karşısına çıkabilecek risk faktörlerini tahmin ederek stratejilerini hazırlayıp tehditleri fırsata çevirmesine neden olmaktadır. İşletmelerin tüm bu sürdürülebilirlik adına yaptığı çalışmalar, işletmenin ömrünü uzatmaktadır.

2.7. İŞLETMELERİ SÜRDÜRÜLEBİLİR OLMAYA YÖNLENDİREN FAKTÖRLER

Ekonomik, ekolojik ve sosyal faktörler işletmelerin göz ardı edemeyeceği unsurlar haline gelmektedir. Teknolojinin gelişimi günümüzde birçok insanın yakından takip ettiği, bilginin hızla yayıldığı bir ortamda olan işletmelerin tüm faaliyetlerinin incelenmesine olanak sağlamıştır. Artan rekabet koşullarında işletmeler sadece kar elde etmek için değil toplumsal ve çevresel problemlere odaklanarak da rekabet avantajı kazanmaya çalışmaktadırlar. Bu rekabet avantajını sürdürülebilir bir işletme olarak elde etmeye çalışmışlardır. Günümüzde işletmeleri sürdürülebilir olması için bazı faktörler vardır.

2.7.1. Kurumsal İtibarın Güçlendirilmesi

İşletmelerin sahip iki kaynak biçimi vardır. Bunlar maddi kaynaklar ve maddi olmayan kaynaklardır. İşletmenin maddi kaynakları hammadde, teçhizat gibi diğer ekonomik işletmelerin sahip olduğu, taklit edilmesi kolay kaynaklardan oluşmaktadır. İşletmenin maddi olmayan kaynakları ise işletmenin raporlarında yer almayan örgüt kültürü, kurumsal itibar gibi işletmenin değerini yansıtan, taklit edilmesi zor, alınıp satılması kolay olmayan, pazar da rekabet avantajını güçlendiren kaynaklardan oluşmaktadır (Carmeli, 2004: 111-112). Kurumsal itibar, işletme hakkına bir bilgisi olmayan finansörler için işletmeyi tanıtacak ve işletme hakkında bilgi verecek özellikleri içerisinde barındıran bir araç kabul edilmektedir (Fombrun, 1997: 6).

Kurumsal itibar firmanın gücünü ve performansını artırarak rekabet koşulları altında pazarda etkin olmasını sağlar, güçlü bir pazarlık imkanları ve ortaklarla yapılan anlaşmalarda üstünlük kazanmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı kurumsal itibar ticari maliyetleri azaltmakta ve işletmenin güçlü ortaklıklar kurmasına yardımcı olmaktadır (Bahar, 2019: 229). İşletmenin performansını, marka değerini ve başarılı bir avantaj sağlamasında neden işletmenin nitelikli iş gücüne sahip olabilmesi durumudur. Kurumsal itibar işletmenin değerini artırarak nitelikli iş gücüne sahip olan bireylerin yüksek kurumsal itibara sahip olan işletmeleri seçmesine neden olmaktadır Ayrıca itibarı yüksek olan işletmeler çalışanlar gözünde güvenilir ve çalışanın yanında olan bir kurum olarak gözükmektedir. Bundan dolayıdır ki çalışanların işletmeye olan bağlılıkları da artmaktadır. (Cravens & Goad Oliver, 2006: 295). Kurumsal itibar müşterinin gözünde işletmenin ürettiği mal veya hizmeti kalitesinin yüksek olduğunu ve mağdur durumuna düşüp güveninin zedelenmeyeceğini düşünmektedir. Müşterinin kullandığı ürün veya hizmette müşteri sadakatini arttıran kurumsal itibar işletmenin müşteri çekmesine neden olabilmektedir (Nakra, 2000: 34). İşletmenin kamuoyu üzerinde yaratmış olduğu güven kriz zamanlarında işletmeye bir kalkan olarak korur iken aynı zaman da işletmenin itibarını ve marka değerini de arttırmış olacaktır (Polat, 2017: 37).

İşletmenin bir kaynağı olan kurumsal itibar işletmenin değerini artırarak bulunduğu pazar da rekabet avantajı sağlayabilmektedir. Kurumsal itibar işletmelerde pazar payını genişletebilmesine, yatırımcı çekebilmesine, nitelikli iş gücüne ulaşabilmesine, toplumda değer oluşturmaya, finansal kazanç sağlamasına, çalışanların ve müşterilerinin sadakatini arttırmasına neden olmaktadır. Kurumsal itibarı artmış bir

işletmenin pazarda ki konumunu dengeye almış ve sağlamlaştırmış anlamına da gelmektedir.

2.7.2 İş Etiği Alanında ki Beklentiler

İş etiği tanımına bakıldığında zaman “iş yerinde var olan örgütsel koşullarda neyin doğru neyin yanlış olduğunu seçebilmek ve doğru olana yönelmek” anlamına gelmektedir. İşletmeler sosyal çevreden etkilenen ekonomik birimlerdir. Toplumun ahlaki ve kültürel yapılarından etkilenmektedir (Ülgen ve Mirze, 2004: 449). İş etiği, “mal ve hizmetin üretilmesi ve tüketilmesi sürecindeki doğruları ve yanlışları kapsamaktadır”. İş etiği iş hayatından doğruları ve yanlışları ifade eden ahlaki bir konu içermektedir. İş dünyasında işletmelerin doğru eylemler sergiledikleri kadar yanlış sergileyebilmektedirler (Doğan, 2009: 181). İş etiği, iş hayatında bireyi “iyi ve kötü”, “doğru ve yanlış” davranışlarını seçmesinde ve onları doğru davranışa yönlendirerek bireye rehberlik eden prensipler ve standartlardır. İçerisinde belirli bir durumda var olan koşullar, şartlar ve kurallar altında “doğru ve yanlış” seçimini yapmak için etik prensipler bulunmaktadır (Bektaş ve Köseoğlu, 2008: 146). Etik bireylerin verdikleri kararlar doğrultusunda sorumluluk ve değerleri göz önünden bulundurarak ahlaki şartlara uygun seçim ve davranışta bulunmasına denmektedir. İş dünyasında etik ise bireyin iş hayatında seçtiği meslek, hedef ve düşüncelerin işletmenin ana hedefleri ve stratejileri ile uyuşması sonucu bu hedefi gerçekleştirmek için yapılan davranışlar bütünüdür. Etik düşüncelerin ve ilkelerin işletmecilik faaliyetlerinde var olması iş etiğini oluşturur. Bir birey, başka bir bireye zarar vermemesi etik bir davranışsa, işletmelerin çevreyi kirleten ürünü pazardan geri çekmesi de etik bir davranıştır (Ay, 2003: 82).

İş etiğine sahip olan işletmelerin kazandıkları bazı avantajlar vardır. Bunlar (Çotul, 2019: 82-83):

- İşletme, çalışanına değer verir, çalışanlarının fikir ve önerilerine saygı duyar ve bu fikirleri kabul görmektedir.
- İşletmenin ana değerleri arasında dürüstlük, eşitlik, hakkaniyet gibi değerler yer almaktadır.
- İşletmenin koyduğu hedef ve stratejiler dış çevre ile örtüşür.
- Etik değerlere sahip olan işletmeler, işletme içi ve işletme dışı paydaşları ile etkin bir iletişime sahiptirler.

- İşletmenin çalışanları bireysel sorumluluklarını yerine getirirken işletmenin ana hedefi ile uyumlu olan davranışları yerine getirir.

İşletmeler de yanlış stratejik kararların alınması, belirsizlik durumlarının giderek çoğalması, katı merkeziyetçi yapıların tercih edilmemesi, işletme içerisinde iletişim bağlarının zayıflaması etiğin işletme için çok da önemli bir yer kapladığına kanıt olarak gösterilebilir. İşletmenin etik uygulamaları benimsemesi işletmenin karını artırıp kurumsallaşmasına yardım ederken, güven ve itibarın da artmasında destek sağlamaktadır. (Tevrüz, 2007: 8-9). İşletmenin etik davranışı sosyal sermayesini korur, personelin verimliliğini artırır ve hisse sahiplerinde güven duygusunu oluştururken bu durumlar işletmelere rekabet üstünlüğü de sağlamaktadır (Ruddell, 2007: 35).

İşletme içerisinde yazılı olmayan ancak uygulanan bazı normlar ve davranışlar bulunmaktadır. Bu davranışlar işletmenin doğru ve yanlış olaylar üzerinde tartıştığı ve doğruyu idrak ederek uygulamaya koyduğu davranışlardır. İşletme bu davranışlar sayesinde çalışanına değer verir ve motivasyonunu artırır, belgelerde hile kullanmaz, stratejilerini bulunduğu çevrenin kültürel ve ahlaki kuralları ile örtüşerek hazırlar, sorumluluk duygusu ile hareket ederek çalışanın, paydaşlarının hakkını gözetken bir konuma gelmektedir. Bu durumlar işletmeye pazarda avantajlı olmayı, çalışanlarına saygılı olmayı, iş ortaklarına dürüst ve açık olmayı, güven, itibar, imaj gibi değerler sağlamaktadır. Etik davranışlar işletmenin sürdürülebilirlik faaliyetlerine olumlu yönden katkı sağlamaktadır.

2.7.3 Tüketici Taleplerinin Değişmesi

İşletmenin uzun vadede hayatta kalmasını ve piyasa da lider konumda olmasını sağlayan etmenlerden biri de tüketicilerdir. Tüketiciyi anlamak için de işletmeler, demografik, kültürel, ekonomik, yaşayış biçimi gibi birçok tüketici davranışını incelemektedir. Küreselleşen dünyada giderek artan rekabet koşulları işletmeleri tüketici odaklı ürün üretmek zorunda bırakmıştır. Çeşitliliğe, yeniliğe, farklılığa ve inavasyona açık bir işletme tüketici gözünde ihtiyaçlarının tüketicinin beklentileri doğrultusunda karşılanabileceği zamana ayak uyduran bir yer olarak gözükecektir (Terkan, 2011: 303)

Günümüz de çevre dostu ürünlerin kullanımı giderek artmaktadır. Tüketiciler ihtiyaçlarını karşılarırken çevreye zarar vermeyen, geri dönüşüme uğrayan ürünleri tercih etmektedir. Bu durum çevre dostu olan ürünlere talebi artırarak işletmelerin bu ürünleri

retmesi ve tedarik etmesi yönünde pazara yeni bir eēilim kazandırmıştır (şahin ve Akballı, 2019: 49) . Tüketicilerin bu davranışı, paydaşların farkındalık kazanması, uluslararası kurum ve kuruluşların etkisi ile işletmeleri sürdürülebilir olmaya yaklaştırmıştır (Polat, 2017: 38).

İşletmeler tüketicinin çevreye yönelik sürdürülebilir davranışları ile baē kurmak için yeşil pazarlamayı tercih etmeye başlamışlardır. Yeşil pazarlama yaklaşımının ve işletmeleri sürdürülebilir etmenlere yaklaştıracak doērultuda kurallara bakıldıēı zaman (Yaraş v.d, 2011: 119):

- Sürdürülebilir retim ve tüketim amacına ulaşmak için ürünlerin yeniden tanımlanması
- Pazarı sürdürülebilirlik anlayışına yönlendirmek
- Tüketicinin aldıēı ürünün faydasına odaklanma
- Tüketici ihtiyacının, gelecekte uērayacaēı deēiřimleri görebilme
- İşletmenin pazarlama iletişimini evre bilinci oluşturmaya yönlendirme
- Tüketim bilinci oluşturma
- Toplumsal refahı kalkındırma konusunda bilinçli olmak

Maddeler incelendiēinde çıkan sonuç işletmelerin tüketici davranışlarını analiz edebilmek için hedef tüketiciyi tanımaya çalışması ve kendini ona göre geliştirmeye çalışmasıdır. Zamanla deēiřen şartlarda tüketiciler, saēlıklı olan besin ve enerji kaynaklarına yönelmeye başlamışlardır. Tüketici davranışlarının farklılaşması işletmeleri de farklılaşmaya itmiş ve pazar da rekabet koşullarını arttırmıştır.

2.7.4 Yasal Gereklikler

İşletmelerin sürdürülebilirlik konusunda önem göstermesi gerekirken bazı işletmeler çıkar saēlamak amacı ile sadece ekonomik alanlarda çalışma yapıp toplumsal ve çevresel olayları göz ardı etmektedir. Ancak işletmelerin bu üç boyuta önem verilmesi gerektiēinden devlet tarafından srdrlebilirliēi kapsayan yasal düzenlemeler oluşturulmuştur. Burada dikkat çekilecek nokta yasalar hem ulusal olarak oluşturula bilirken hem de uluslararası alanlarda da oluşturula bilinmektedir (Polat, 2017: 37).

Yasal düzenlemeler ile sınır çizilen koşullar sadece ekonomik karlılık için faaliyet gösteren işletmeleri çevresel, sosyal etkenleri ve oluşabilecek riskleri yönetmek adına da duyarlı olmaya zorlamıştır (Duran, 2018: 28).

Haksız rekabet ile kar elde ederek çevresel ve toplumsal olaylarda kötü etki bırakan işletmelerin bazı yasalar tarafından belirli çerçeve çizilerek yönlendirilmesi sağlanmıştır. Sürdürülebilirlik adına oluşturulan yasal düzenlemeler üç boyuta da odaklanırken hem de uygulamaya nasıl döküleceğini içermektedir.

2.7.5 Kamuoyu Güveni

İşletmeleri sürdürülebilir olmaya yönlendiren bir başka etken de kamuoyu güvenidir. Güvenin işletmeler açısından anlamına bakılacak olursa birbiri ile ilişki içerisinde olan grupların birbirlerine korku, çekinme, kuşkulama gibi duygular olmadan emniyette hissetmeleri durumudur (Moorman vd. ,1992: 316). Günümüzde rekabetçi baskıların artması ve sektörel değişimlerin hızlanması nedeniyle işletmeler rakiplerinin hamlelerine hızlıca cevap vererek mevcut müşterilerini koruma altına alırken ayrıca yeni müşteri de kazanmaya çalışmaktadır. Son yıllar da gittikçe artan sürdürülebilirlik hem işletmenin sürdürülebilirlik rekabetçilik anlayışını benimsemesine hem de müşterilerinin çevreye olan değişimleri yakalamasına neden olmuştur. İşletmenin başarısını ölçmeye yarayan müşteri sadakatini de peşinden getiren güven işletmelerin odaklanması gereken bir konu olmuştur (Baş v.d., 2016: 1265).

İşletmeler ürettikleri hizmet ve malın değerlendirmesini yaparak kamuoyunun güvenini zedelemeyecek şekilde üretim yapmaları gerekmektedir. İşletmelerin kullandıkları hammadde, üretim süreçlerinde iklim üzerindeki olumsuz etkileri işletmenin kamuoyu üzerinde ki güvenini zedelemektedir. Özellikle çevreye duyarlı pazarlarda tüketicilerin ve paydaşların taleplerini işletme için önemlidir (Polat, 2017: 37). İşletmeler, kamuoyunun güvenini sağlamak amacı ile yenilikçi çözüm yöntem ve arayışlarına girmektedir. İşletmenin benimsediği yenilikçi hareketleri işletmenin rakiplerinden farklılaşmasına neden olmaktadır (Çağlıyan ve N.Yılmaz, 2021: 256).

İşletmenin her alanında kullandığı ürün ve süreçler kamuoyunun dikkatini çekmektedir. Rekabetin gittikçe arttığı bir zamanda uzun zamanlı sürdürülebilir bir başarı elde etmek sadece fiyat, mal ya da hizmetten geçmemektedir. Bu amaçla işletmeler iç içe olduğu gruplarla güvenin oluşmasına ve geliştirilmesine önem vermektedir.

Kamuoyunun güvenini kazanan bir işletme rekabet avantajı ve müşteri sadakatine erişmektedir. Kamuoyunun, işletmeleri sürdürülebilir olmaya yönlendirmesi işletmenin farklılık yaratarak yeni ürün ve süreçleri gözden geçirmesine neden olmaktadır. İşletmenin bu durumu sadece güven yaratmakla kalmayıp işletmenin farklılaşmasını sağlayarak yeni müşteri ve pazarlar elde etmesine de olanak sağlamaktadır.

2.7.6.Yatırımcı Talebi

İşletmelerin benimsedikleri sürdürülebilirlik hareketi ile artan marka değeri ve kamuoyu güveni işletmenin finansal ve sosyal yatırım değerlerini de arttırmaktadır. Bu anlayışı benimsemiş işletmelerin hem değerlerini hem de karlılığını artırarak uzun dönemde var olabilmeyi sağlamaktadır. Yatırımcılar sürdürülebilirliğin getirdiği avantajlara sahip olan işletmelere yatırım yapmayı istemektedirler. Bu durumda işletmelerin sürdürülebilir olmaya iten etmenlerden biri olarak yatırımcılar karşımıza çıkmaktadır (Polat, 2017: 39).

Yatırımcılar kısa vadeli sonuç getiren kazançlardan çok uzun vadede sürdürülebilir ve istikrar sağlayan çevresel ve ekonomik değerleri de göz önünde bulunduran yatırımlara destek sağlamaktadırlar (Borsa İstanbul,2020:21). Gelecekte işletmelerin piyasa değerini koruyacak ve arttırabilecek bir durumda olabilmesi mevcut hissedarlar ve yatırımcılar için istenen bir durumdur (Kurnaz ve Kestane, 2016:295).

Çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim faktörleri ile birlikte pazarda uzun vadeli istikrar ve büyümeyi bir bütün olarak kabul eden yatırımlara bağlı olarak sorumlu yatırım kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Sorumlu yatırımın gelişen, istikrar sağlayan ve iyi yönetilen çevresel, ekonomik ve sosyal faktörlere bağlı olduğu kabul edilmektedir (Tuna v.d.,2018: 39). Sorumlu yatırım işletmeler ve yatırımcı gruplar arasında kullanılan “Sorumlu Yatırım İlkeleri”ni içerisinde barındıran gelecekte olan risk ve fırsatları tahmin ederek çevresel sosyal ve yönetsel faktörler ile birlikte yatırım yapma durumuna denmektedir. Burada önemli olan başka bir kavram ise “ESG” kavramıdır. ESG sosyal, çevresel ve yönetim faktörlerinin kısaltılmışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde ESG’yi esas alan sorumlu yatırımcıların uyduğu altı maddelik ilkeler bulunmaktadır(<https://www.unpri.org>):

- Çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) faktörlerini yatırım analizi ve karar verme süreçlerine dâhil etmek

- Yatırımcıların ESG faktörlerine sahip çıkmaları, politikalarında ve uygulamalarında ESG doğrultusunda hareket etmeleri
- Yatırım yapılan firmaların ESG uygulamalarının toplum ile paylaşılmasının istenmesi
- Sosyal yatırımcı ilkelerinin yatırım sektöründe kabul edilmesinde ve uygulanmasında teşvik edilmesi
- Sosyal yatırımcı ilkelerinin uygulanmaya daha kolay konması ve benimsenmesi için ortak hareket etmek
- Yatırımcıların faaliyetleri ve uygulamaya koydukları ilkelerin başarılarının raporlanıp paylaşılması

Yatırımcılar ekolojik dengeyi ve sosyal çevreyi analiz edebilen risk ve fırsatları önceden tahmin edip stratejisini ona göre hazırlayan uzun vadede getiri sağlayabilen işletmelere yatırım yapmaktadırlar. Yatırımcıların sürdürülebilirlik konusuna dikkat etmesi işletmenin yatırımcı bulabilmesi ya da mevcut yatırımcılarını koruyabilmesi adına çevreye ve topluma önem göstermesine neden olmaktadır.

2.7.7. Kaynakların Tükenmeye Başlaması

Çevre işletmeler için içerisinde ekonomik kaynakları barındıran bir ortamdır. Üretim sürecinde çevreden gelen kaynaklarla üretim yapan işletmelerin kullandığı kaynakları etkin ve verimli bir şekilde kullanması gerekmektedir. Zira kaynakların kötü kullanılması çevrenin kirlenmesine kaynakların azalmasına ve ikame kaynakların bulunamamasına neden olacaktır (Özkaya, 2010: 247). Kaynakların verimsiz kullanılması sonucunda yenilenmesi imkânsız olan petrol, doğalgaz, kömür, temiz hava, toprak, su gibi pek çok kaynak zarar görecektir ve hızlı tükenme sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır.

Artan tüketici talepleri, sanayileşme, ham madde bulmakta ki zorluk işletmelerin kısa yoldan kar elde etmek için kaynakları riske atmasına neden olmaktadır. Bu gibi sorunların çıkmaması için üretim yapan işletmeler olabildiğince en az girdi ve enerji ile en az atık çıkartabilecek üretim yollarını geliştirmeleri gerekmektedir. Ayrıca atıkları geri kazandırarak yan bir ürün çıkartarak atığı minimize edebilmektedirler. İşletmelerin çevre kirliliğine neden olmamak için kullandığı bazı yöntemler vardır (Ener, 1997: 327):

- Ürünlerin yeniden tasarlanarak çevreye zarar vermeyecek şekle gelmesi

- Çevre kirliliğini önlemek için üretim süreçlerini yeniden tasarlamak
- Daha az hammadde ve enerji ile daha büyük fayda kazanmak
- İkame kaynakları geliştirmek
- Dağıtım kanallarını verimli bir hale dönüştürmek
- Atıkları yeniden üretim sürecinde dâhil etmek

İşletmelerin hayatta kalmak için çevrenin sunduğu kaynaklara ihtiyaçları vardır. Günümüzde artan sanayileşme, doğanın harap edilmesi, küresel ısınma gibi faktörler işletmelerin doğal kaynaklara sahip çıkmasına ve yerine ikame kaynak bulma arayışlarına geçmesine neden olmaktadır. Kaynakların azalması işletmenin sürdürülebilirlik için kaynak yönetimi yapmasına neden olmaktadır.

2.7.8. Sürdürülebilir Rekabet Avantajı

Sektörlerde benzer mal ve hizmet üreten ve bunu aynı grup tüketiciye sunan işletmeler birbirleri ile rekabet içerisinde. Rekabet müşterinin ihtiyacı karşılanırken bu ihtiyacı karşılamak ve beklentilerini gerçekleştirmek için sektörde değer yaratan stratejilerle mücadele etmek durumudur (Ülgen ve Mirze, 2004:257).

Hızla değişen bir dünyada işletmelerin ayakta kalması için artan rekabet koşullarına ve yeniliklerine adapte olarak sürdürülebilir rekabet avantajını yakalamaları gerekmektedir (Korkmaz v.d., 2012: 1). Sürdürülebilir rekabet üstünlüğü uzun dönemde işletmelerin ortalamanın üzerinde performans göstermesine denmektedir. Ayrıca işletmenin uygulamaya koyduğu stratejilerinin uygulanmasının ve taklit edilmesinin zor olması durumu olarak açıklanmaktadır (Seviçin, 2009:172).

Sürdürülebilirlik rekabet avantajı işletmelerin gelişimine ve geliştirilmiş yenilik, farklılaşma ve yatırımlara dayanan rekabet avantajlarına balıdır. Elde edilen SRA sürdürülebilmesi ancak işletmenin taklit edilmesinin zorlaşması ile sağlanmaktadır. Dinamik bir ortamda bu durum gittikçe zorlaşmaktadır. Değişen koşullarda işletmenin sürdürülebilir olması kendini farklı kılmaya ile gelebilecek yetenekler sayesinde olmaktadır. Burada önemli olan husus uzun bir vadede taklit edilemeyecek değer yaratan stratejilere sahip olmaktır (Kaygın, 2012: 95-96) .

İşletmelerin çevreyi kirliletmemek için farklı kaynaklara yönelip ürünlerinde yenilik ve farklılık uyandırması rakip işletmeler için dezavantajlı bir durumdur. Bunun sebebi

müşterinin sürdürülebilirlik konusunda gün geçtikçe daha hassas davranması ve kendi ile aynı hassasiyeti gösteren işletmeleri tercih etmesindendir. İşletmeler rakiplerinden üstün olmak için sürdürülebilirlik rekabet avantajını ellerinde tutulmaları gerekmektedir.

2.8.SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞLETME OLMANIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

İşletmelerin sürdürülebilir olması için bazı maliyetlere katlanması gerekmektedir. Ayrıca sürdürülebilirliğin faydaları uzun dönemde etkisini gösterdiği için işletmelerin ilk adımda direnç göstermeleri normaldir (Polat, 2017: 50).

Sürdürülebilirlik bireylerin bir araya gelerek ortak çatı altında hareket etmesiyle olacak geniş bir motivasyon içeren bir faaliyettir. İşletmelerde sürdürülebilirlik, işletmenin yönetiminin disiplinli bir şekilde hareket ederek paydaşların ve çalışanların üzerine düşen görevleri sorumluluk bilinci ile yerine getirmesi ile oluşmaktadır. Bu durumlar sağlanamazsa sürdürülebildiği işletmeye entegre edilmesi gittikçe zorlaşacaktır (Eccles v.d.,2012: 51). Aksi halde işletmeye duyulan güvenin zedelenmesi para ve müşteri kaybına yol açmaktadır.

İşletmelerin sürdürülebilirlikte ne kadar etkin olduğu, hangi konum da olduğu, aldığı faydaları görmek için performanslarını ölçüp ona göre strateji yapmaları gerekmektedir. Bunu yapmayan işletme nerede hata yaptığını bilmediği için önlem de alamayacaktır (Oertwig, v.d., 2007:35). Performansın ölçümü için de maliyetler ve sistemler vardır. Zaman geçtikçe sürdürülebilirliği ölçen sistemler daha da karmaşık hale gelmekte ve işletmelerin gözünü korkutmaktadır.

İşletmeler ile yapılan bir araştırmada işletmelerin neden daha fazla sürdürülebilir olmadıkları nedenleri aşağıda yer edinmiştir (<https://iveybusinessjournal.com:2011>) :

- Sürdürülebilirliğin ölçülmesinde kullanılan birçok metot olduğundan, ölçüm yöntemlerinin kafa karıştırıcı olarak gözükmesi
- Devletin sürdürülebilirlik faaliyetlerini ve sonuçlarını desteklemesi gerektiğinden, yeteri destekleri alamadıklarından dolayı
- Tüketicinin satın alma kararı verirken sürdürülebilirlik faktörüne fazla dikkat etmemesi
- İşletmelerin çalışanlarını sürdürülebilirlik faaliyetlerini desteklememesi

- İşletmelerin, sürdürülebilirlik faktörünü stratejik planlarına tam olarak adapte edememesi
- İşletmelerin gelecekte karşılarına çıkacak fırsat ve riskleri ayırt etmekte zorluk yaşamaları
- İşletmelerin sürdürülebilirlik ile ilgili yaptığı çalışmaların toplum gibi yakın paydaşlar gözünde yanlış anlaşılması için bir rehberlik ihtiyacı doğması
- Sürdürülebilirliğin sınırlarını çizecek, yol gösterecek genel bir kural bütünlüğünün olmaması

İşletmelerin sürdürülebilir olması için katlanması gereken maliyetler ve birçok temel yöntem vardır. Sürdürülebilirlik bir toplum hareketi olduğu için uzun dönemli, sabırlı ve ortak bir hakaret gerekmektedir. Bundan dolayı işletmeler uzun soluklu olan bu iş gözlerini korkmaktadır. Devletin sürdürülebilirlik konusunda desteği olmasına rağmen sonuçlarını takip etmemesi, maliyetlerin çokluğu, ölçümlerin zorlaşması, tüketicinin yanlış anlaması gibi durumlar işletmelerin sürdürülebilir olmasına bir engeldir. Zaten sürdürülebilirlik işletmeler için kar amacı gütmeyen çevrenin, toplumun ve ekonominin iyileştirilerek sonraki nesillere aktarımını içermektedir.

2.9. BANKACILIKTA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

2.9.1. Bankacılık Kavramının ve Faaliyetleri

Banka kelimesi, İtalyanca 'da sıra, bank anlamlarında gelen Banco kelimesinden Türkçe 'ye geçmiştir (Yazıcı, 2013: 1). Bankalar; en basit tanımı ile topladıkları fonları kredi olarak finanse eden kuruluşlardır (Yılmaz, 2018: 6). Bankalar mevduat kabul eden, tüzel ve gerçek kişilerden fon fazlalığını toplayarak bu fonları ihtiyaç sahibi kişilere, devlete, kuruluşlara kısa ve uzun vadeli kredi şeklinde aktaran finansal kuruluşlardır. Böylece bankalar tasarruf ve yatırım hareketlerinin en uygun şekillerde değişimlerini sağlayan kuruluşlardır (Yetiz, 2016: 5).

Bankalar için yapılan başka bir tanım ise ödemelerde aracılık yapan, senet tahsili, para transferi gibi durumları gerçekleştirerek halktan ve öz kaynaklardan toplanan mevduatların sağladıkları olanakları kullanarak para- kredi ticaretinde bulunan finansal ve toplumsal hayata katkı sağlayan kuruluşlar olarak geçmiştir (Gündüz, 2006: 3).

Bankaların ekonomik açıdan oluşturdıkları görevler aşağıda sıralanmıştır (Kaya, 2013: 5; Yetiz, 2016: 5):

- Kredi alış- verişinde taraflara güven sağlayan kuruluşlardır.
- Fon toplayarak büyük fonların oluşmasına neden olurlar
- Bankaya yatan fonların vadelerinden daha uzun bir vade süresini kapsayan kredi verebilirler
- Bankalar kredi alış-verişinde aracı olurlar
- Ülkede ki kredi ve para politikalarını destekler
- Finansal işlemlerde aracılık rolü üstlenir,
- Menkul kıymetlerin alım ve satım faaliyetlerini gerçekleştirir, kıymetli varlıkların korunmasını sağlar,
- Banka-kredi kartı gibi kartlar ile ödeme kolaylıkları sağlar,
- Yurt içi ve yurt dışı işlemlerde aracılık görevini üstlenmektedir
- Dış ticaretin artmasını sağlamak için destekte bulunmak
- Servet ve gelir dağılımının da etkin tol benimsemek
- Kaydî paranın yaratılmasını sağlamak

Bankacılık sektörü gelişime ve ekonomik gelişmelere destek sağlayan önemli bir araçtır. Sadece para ve mevduat ile alakalı olmayıp ülkenin ekonomisinin yapılandırılmasını sağlayarak sürdürülebilir makroekonomik istikrarın sağlanmasına neden olabilmektedir (Yıldırım, 2004: 12).

Bankalar bulundukları ülkenin finansal ve ekonomik gelişimini yükselten gerçek ve tüzel kişilerden fon fazlasını toplayarak fon açığı olan yerlere yönlendiren kurumlardır. Sadece para ve mevduat faaliyetlerini gerçekleştirmekle kalmayıp ülkenin para ve kredi politikasının belirlenmesinde aktif rol alır. Aynı zamanda ödeme aracı olması, para transferleri, senet tahsili, kıymetli evrak gibi önemli finansal durumları da kapsayan kuruluşlardır.

Bankaların ticari faaliyetleri 1/11/2005 tarihinde resmi gazete de yayınlanan 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu 4.madde “Faaliyet Konuları” başlık altında sıralanmıştır:

- Mevduat kabulü
- Katılım fonu kabulü,

- Nakdî, gayri nakdî her cins ve surette kredi verme işlemleri
- Nakdî ve kaydî ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri.
- Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri
- Saklama hizmetleri
- Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri
- Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri.
- Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri.
- Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri
- Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri.
- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri
- Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri.
- Yatırım danışmanlığı işlemleri
- Portföy işletmeciliği ve yönetimi
- Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı
- Faktöring ve forfaiting işlemleri
- Bankalar arası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık.
- Finansal kiralama işlemleri
- Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri
- Kurulca belirlenecek diğer faaliyetler

Mevduat bankaları katılım fonu kabulü ve finansal kiralama işlemlerini gerçekleştiremezler. Katılım bankaları, mevduat kabulü faaliyetlerini gerçekleştiremezler. Kalkınma ve yatırım bankaları ise mevduat kabulü ve katılım fon kabulü işlemlerin faaliyetleri gerçekleştiremezler

2.9. 2. Sürdürülebilir Bankacılık

Bankalar ülke içerisinde sadece yaptıkları ekonomik faaliyetler ile değil toplumsal ve çevresel faaliyetler de de bulunmaktadır. Bankaların finansal ürün ve hizmetlerini sürdürülebilir bir şekilde düzenlemesine “Sürdürülebilir Bankacılık” diğer adı ile “Etik Bankacılık” denmektedir. Sürdürülebilir bankalar; sürdürülebilirliği destekleyecek proje ve fikirlere finansman sağlamaktadırlar. Ayrıca bu bankaların, yenilenebilir enerji, kadın istihdamı, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler gibi sürdürülebilirlik faaliyetlerinin amaçları arasında yer almaktadır. Bu tür bankalarda şeffaflık ilkesi vardır. Bu bankaların müşterileri bankaların hangi şirketlere destek de bulunduğunu ve ne tür projelerde katkı sağladığını takip edebilmektedir (Altun Ada ve Kılıç, 2014: 206).

Bankaların sürdürülebilirliğe ulaşmaları için 4 aşama vardır. Bu aşamalar; , Savunucu Bankacılık (Defensive Banking), Önleyici Bankacılık (Preventive Banking), Saldırgan Bankacılık (Offensive Banking) ve Sürdürülebilir Bankacılık (Sustainable Banking) şeklinde sıralanabilmektedir. Savunucu Bankacılık, aşamasında banka büyüme, karlılık gibi kaygılar taşıyarak sürdürülebilirlik faaliyetlerini bir maliyet olarak görmektedir. Önleyici Bankacılık, aşamasında bankalar sürdürülebilirlik ile ilgili potansiyel maliyetlerin farkına vararak (enerji tasarrufu gibi) sadece içsel sürdürülebilirliği dikkate almaktadır. Saldırgan Bankacılık aşamasında, bankalar sürdürülebilirlik faaliyetlerini bir fırsat olarak görmeye başlamakta (yeni sürdürülebilir finansal ürün ve hizmetler, yeni pazarlara açılma gibi) ve sadece içsel sürdürülebilir olmayı değil dışsal sürdürülebilirlik faaliyetlerine de dikkat etmektedirler. Sürdürülebilir Bankacılık aşamasında ise bankaların faaliyetleri sürdürülebilir halde düzenlenmekte olup finansal getiriden çok çevreci, sosyal ve ekonomik faydayı göz önüne almaktadırlar (Öner Kaya, 2010: 82).

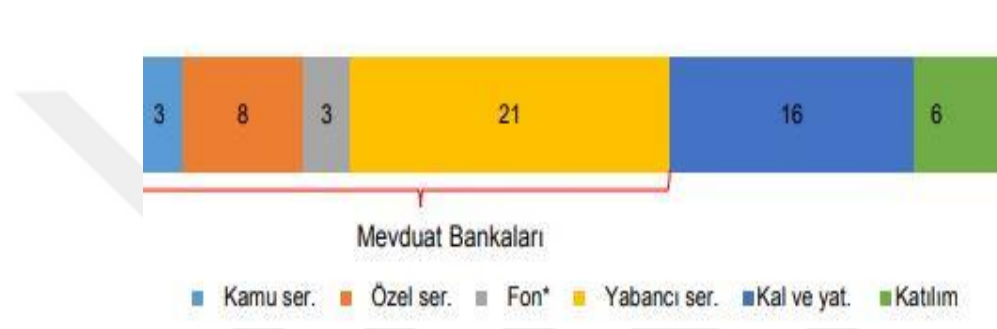
Bankalar faaliyet ve kanun gibi çeşitli alanlardan dolayı sınıflandırılmıştır.

2.10. BANKA TÜRLERİ

Bankalar faaliyet ve kanun gibi çeşitli alanlardan dolayı sınıflandırılmıştır. Günümüzde en yaygın biçimde yer alan sınıflandırma aşağıda ki gibidir.

2.10.1. Faaliyet Alanına Göre Bankalar

Faaliyet alanına göre bankalar dört kategoride toplanmaktadır. Bunlar merkez, mevduat, katılım, kalkınma ve yatırım bankalarıdır. Türkiye’de Aralık 2021 de yayınlanan rapora göre ülkemizde toplamda 57 banka bulunmaktadır (<https://www.tbb.org.tr/,2021>). Bu bankalar aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Şekil 3. Türkiye’de Var Olan Bankalar

Bunlardan 35 banka mevduat bankası, 16 tanesi yatırım ve kalkınma bankası, 6 tanesi ise katılım bankasıdır.

2.10.1.1 Merkez Bankası

Devletin bankası olarak bilinen ve bankaların en üst sekmesinde yer alan merkez bankası, para basmak, fiyat politikasını belirlemek, devlete ekonomik ve mali konularda danışman olmak, para arzı, döviz rezervlerini yönetmek, para politikasını sağlamak gibi görevleri yerine getirmektedir. Türkiye’de merkez bankası 3 Ekim 1931 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır (Selçuk, 2016: 184).

2.10.1.2. Mevduat Bankası

Mevduat bankası kendi nam ve hesabına kredi yoluyla müşterilerinden mevduat toplayarak mevduata ihtiyacı olan kişi ve kuruluşlara mevduatı kullandıran banka türüdür (Durmuş ve Ayaydın, 2015: 155). Bu banka fon gereksinimleri karşılamak için toplamış oldukları fonları vadeli ve vadesiz hesaplarda toplayarak fon ihtiyacı anında kişi ve kuruluşlara kredi yoluyla fonları kullanır (Canbaş ve Doğukanlı, 2007: 131).

2.10.1.3. Katılım Bankaları

Bu bankalar, faizle mevduat toplayan bankaların yerine faizsiz bir şekilde fon toplayan ve bu fonu ihtiyaç sahibi kişilere ulaştıran banka türüdür. Katılım bankaları faizsiz bir sistemle çalışarak “Özel Cari Hesap “ve “Katılma Hesapları” adı altında fon toplayıp bu fonları kar-zarar ortaklığı, finansal kiralama, mal karşılığı gibi yöntemlerle kullandırmaktadır (Yağcılar, 2011: 13). Katılım bankaları faizle ilgili olmayan bankacılık faaliyetlerini yerine getirmekle beraber tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları reel sektörlere aktararak oluşan kar-zararı tasarruf sahipleri ile paylaşmaktadır. Faiz, belirsizlik, spekülasyon olmadan işleyişi nedeni ile “İslami Banka”, “Faizsiz Banka” gibi adları alabilmektedir (Özulucan ve Deren, 2009: 86-87) . Aşağıda Türkiye’ de faaliyet gösteren bankalar yer almaktadır (<https://tkbb.org.tr/banka-bilgileri,2022>):

Tablo 2. Katılım Bankaları

Katılım Bankaları	Şube Sayısı
Albaraka Türk Katılım A. Ş.	231
Türkiye Emlak Katılım A.Ş.	72
Kuveyt Türk Katılım A.Ş.	441
Türkiye Finans Katılım A.Ş.	316
Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	130
Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	121
Toplam:	1.311

Katılım Bankalarının personel sayısı bankalar bazında bulunamadı ancak 2021 yılı haziran ayında yapıla bir araştırma da toplam 17328 diye belirtilmiştir (TKBB, 2021: 9).

2.10.1.4.Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kalkınma ve yatırım bankalarının mevduat toplama izni olmayan şube sayısı ve çalışan sayısı az olan bankalardır. Genellikle bu bankalar alanında uzman personelleri ile bankacılık faaliyetlerini tek merkezden yürütürler (Erbir, 2020: 48). Yatırım bankaları

kamu ve özel şirketlerin uzun vadeli fon ihtiyaçlarını karşılamak için bu kurumların menkul kıymetlerinin ihracına aracılık sağlayan finansal kuruluşlardır. Yatırım bankaları menkul kıymet ihraç ederek aldıkları kaynakları kendi nam ve hesabına menkul kıymet almak ya da şirketlere uzun vadeli yatırım kredisi sağlamak amacı ile kullanılmaktadır (Gümüş, 2014: 351). Kalkınma bankaları ise gelişmekte olan ülkelerin ihtiyacı olan yatırım finansman desteğini sağlamak amacı ile kurulan finansal kuruluşlardır. Bu ülkelere yatırım yapmak isteyen kurumlara fon desteği ve teknik destek sağlayan kurumlardır. Kaynaklarını tahvil ihracı, uluslararası kredilerden oluşturmaktadır (Selçuk, 2016: 182) .

Kalkınma bankaları ve yatırım bankalarının arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Kalkınma bankalarının sermayesini öz kaynakları, yönetimi kendilerine bırakılan fonlar ve alınan iç ve dış kredilerken; yatırım bankalarının sermayesini, sermaye piyasasından sağladığı fonlar oluşturmaktadır. Kalkınma bankaları gelişmekte olan ülkeler de faaliyette bulunur iken yatırım bankaları ekonomisi gelişmiş ülkelerde hizmet vermektedir (Kaya, 2013: 106-107) . 29.04.2022 tarihi itibari ile ülkemiz de bulunan kalkınma ve yatırım bankaları aşağıda verilmiştir (<https://www.tbb.org.tr/>,2022):

Tablo 3. Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Yatırım ve Kalkınma Bankaları	Şube Sayısı
Aktif Yatırım Bankası A.Ş	12
Bank of America Yatırım Bank A.Ş.	1
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1
D Yatırım Bankası A.Ş	1
Destek Yatırım Bankası A.Ş	1
Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1
Golden Global Yatırım Bankası A.Ş	1
GSD Yatırım Bankası A.Ş.	3
İller Bankası A.Ş.	19
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1
Nurol Yatırım Bankası A.Ş	1
Pasha Yatırım Bankası A.Ş	1

Tablo 4. Kalkınma ve Yatırım Bankaları Devamı

Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	1
Türk Eximbank	23
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	1
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	2
Toplam:	70

2.10.2. Mülkiyet Yapılarına Göre Sınıflandırma

Bankaların sermayelerinin ait oldukları kaynaklara göre sınıflandırılması anlamına gelmektedir. Sınıflandırma dört başlıktan oluşmaktadır

2.10.2.1. Kamusal Sermayeli Bankalar

Sermayesi kamusal kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklardan oluşan banka türüdür. Genel olarak kamu otoritesinde yapılması gereken iktisadi faaliyetleri yaptıklarından dolayı kamu bankaları olarak adlandırılmaktadır (Selçuk, 2016: 175) . 29.04.2022 tarihi itibari ile ülkemiz de bulunan kamu sermayeli bankalar aşağıda verilmiştir (<https://www.tbb.org.tr/,2022>);

Tablo 5. Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları

Kamu Sermayeli Bankalar	Şube Sayısı
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş	1751
Türkiye Halk Bankası A.Ş	1030
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	938
Toplam	3,719

2.10.2.2. Özel Sermayeli Bankalar

Sermayesi özel kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklardan oluşan banka türüdür. İçerisinde kamusal sermaye payları bulunmaz. Bu bankalar genellikle ticaret (mevduat) bankası olarak kurulmaktadır. (Erbir, 2020: 48) . Aralık 2021 tarihi itibari ile ülkemiz de bulunan özel sermayeli bankalar aşağıda verilmiştir (<https://www.tbb.org.tr/,2022>) ;

Tablo 6.Özel Sermayeli Mevduat Bankaları

Özel Sermayeli Bankalar	Şube Sayısı
Akbank A.Ş.	711
Anadolubank A.Ş.	116
Fibabanka A.Ş.	46
Şekerbank T.A.Ş.	238
Turkish Bank A.Ş.	8
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	455
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1,173
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	805
Toplam	3,552

2.10.2.3. Yabancı Sermayeli Bankalar

Sermaye yapıları yabancı kişi ve kuruluşlardan oluşan banka türüdür. Yabancı banka açılmadan önce faaliyet gösterilecek ülkeden izin alınmalıdır. Yabancı bankalar genellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde faaliyet göstermektedir. Bunun nedeni ülkenin dışarıdan gelecek yatırım için girişimciye uygun pazar koşullarının sağlanması, ekonomik ve politik durumlar gibi birçok neden olabilmektedir (Yağcılar, 2011: 12). 29.04.2022 tarihi itibari ile ülkemiz de bulunan yabancı sermayeli bankalar aşağıda verilmiştir (<https://www.tbb.org.tr/>,2022)

Tablo 7. Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları

Yabancı Sermayeli Bankalar	Şube Sayısı
Alternatifbank A.Ş.	38
Arap Türk Bankası A.Ş.	7
Bank Mellat	3
Bank of China Turkey A.Ş.	1
Burgan Bank A.Ş.	32
Citibank A.Ş.	3
Denizbank A.Ş.	695

Tablo 6. Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları Devamı

Deutsche Bank A.Ş.	1
Habib Bank Limited	1
HSBC Bank A.Ş.	70
ICBC Turkey Bank A.Ş.	39
ING Bank A.Ş.	167
Intesa Sanpaolo S.p.A.	1
JPMorgan Chase Bank N.A.	1
MUFG Bank Turkey A.Ş.	1
Odea Bank A.Ş.	48
QNB Finansbank A.Ş.	445
Rabobank A.Ş.	1
Société Générale (SA)	1
Turkland Bank A.Ş.	14
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	868
Toplam:	2,437

2.10.2.4. Karma Sermayeli Bankalar

Sermayesinin bir kısmı kamu diğer kısmı ise gerçek ya da tüzel kişilere ait olduğu banka türüdür. Kamu bankalarının hisse senetlerinin bir kısmının gerçek ya da tüzel kişilere devredilmesi o bankayı karma banka durumuna sokmaktadır (Kaya, 2013: 73).

2.10.3.Kapsamına Göre Bankalar

Kapsamına bankalar 6 şekilde sıralanır. Bunlar özel, perakende, toptancı, uluslararası, holding ve kıyı bankacılığıdır.

2.10.3.1.Özel Bankacılık

Bu bankacılık türünde, banka müşterisinin profilini belirleyerek müşterinin ihtiyaç ve yatırım tercihlerine göre alternatif ürünler sunmaktadır. Özel bankacılık, müşterilerinin belirlediği risk ve beklentilerine göre özel olarak varlıklarının yönetilmesine denmektedir. Bankalar özel bankacılık hizmetini, özel olarak hazırlanmış

şubeler aracılığıyla gerçekleştirir. Özel bankacılık içerisinde standart bankacılık faaliyetleri ile birlikte kiralık kasa ve gişe hizmetleri, yatırım hizmetleri, kişiye özel hazırlanmış mevduat, kredi kartları, özel fonlar gibi ürün ve hizmetleri barındırmaktadır (Yağcılar, 2011: 10).

2.10.3.2. Perakende Bankacılık

Bu bankacılık bireyler ve Kobilere mevduat imkânı ve kredi sunan bankalardır. Banka küçük ölçekli işlerle ilgilenerek çok sayıda iş yapan geniş yelpaze alanına sahip bir banka türüdür. Perakende bankacılık çok yönlü işlem ağına sahip olması, çok sayıda şube ve personeli bulunması nedeni ile riskleri azaltabilmektedir (Selçuk, 2016: 181). Bundan dolayı kasalarında âtıl fon fazladır. Çok fazla müşteriye sahiptirler. Çok fazla çalışan bulundurdıkları için personel giderleri fazladır. Mevduat ve kredi yelpazeleri geniştir. Faiz marjları yüksektir. Ücret ve komisyon gelirleri azdır (Kaya,2013: 72).

2.10.3.3. Toptancı Bankacılık

Bu bankacılık türünde perakende bankacılığın uyguladığı çok sayıda küçük getirisi olan işler yerine yüksek getiriye sahip büyük hacimli faaliyetleri gerçekleştirmektedirler. Genel olarak müşteri portföyünü büyük kuruluşlara hükümetler, hükümetlere bağlı işletmeler oluşturur. Büyük meblağlarda ki kredi taleplerini gerçekleştirmek, uluslararası para ve sermayeden fon sağlayabilmek gibi faaliyetleri içeren müşterileri ile yakın temasta olan alanında uzmanlaşmış az çalışan ve şubesi bulunan bankalardır (Gümü, 2014: 194- 195).

2.10.3.4. Uluslararası Bankacılık

Uluslararası bankalar geniş müşteri portföyü ile birlikte yabancı müşterilerine kredi hesabı ve mahsup gibi finansal hizmetler sunan kuruluşlardır. Bu bankalar ticari bankacılığın yanı sıra pek çok finansal işlemleri (tacir bankacılık, finansal kiralama, factoring, forfaiting ve danışmanlık) yerine getirebilmektedir. Bulundukları ülkenin ekonomik sisteminden kısmen ya da tamamen bağımsız bir şekilde faaliyet gösterebilmektedir (Yıldırım, 2020: 70). Bu bankalar uluslararası topladıkları yerli ve yabancı mevduatlar ile yabancı-yerli kişilere, hükümetlere ve kurumlara kredi fırsatı vermektedir. Uluslararası projelerde kredi desteği sağlamaktadır. Döviz işlemleri gerçekleştirmek, uluslararası menkul kıymet alış ve satışında bulunmak gibi faaliyetleri

gerçekleştirirler. Uluslararası şirketlerin satılması, devredilmesi gibi faaliyetlerde aracılık görevi üstlenmektedir (Gümüş, 2015: 483).

2.10.3.5 Holding Bankacılığı

Holding bankacılığı bir bankanın yönetiminin ve denetiminin bir holding altında olması anlamına gelmektedir. Diğer anlamı ise bir bankanın birden çok bankanın ya da finansal kuruluşun yönetimini ve denetimini elinde bulundurması anlamına gelmektedir. Holdinglerin, şirketlerin büyük fon arayışlarında daha kolay fon kaynağına erişim amacı bu tür bankaları doğurmuştur. Bu bankalar üye şirketlere düşük faiz ve komisyon uygulamaları sağlar iken üye olmayan firmalara yüksek faiz ve komisyon sunması bankacılıkta finansal yapıları bozmaktadır (Akgüç,1987: 63) .

2.10.3.6. Kıyı Bankacılığı

Kıyı bankacılığının en yaygın tanımına göre ülke dışından sağlanan fonları ülke dışında ve ya belirli şartlara göre ülke içinde kullandıran, swap, faktöring, forfaiting, altın-döviz işlemi, leasing tahvil ihracı, dış ticaret finansmanı, tröst hizmetleri gibi işlemler yapabilen bulundukları ülkenin bankacılık sektörü ile ilgili yasa ve kanunların dışında kalan vergiler ile denetimlerin az olduğu serbest merkezli bankalardır (Coşkun, 2006: 35) .

2.11. BANKALARIN ÜLKELERİN GELİŞMİŞLİK DÜZEYLERİNE ETKİLERİ

Ülkelerin en önemli amacı sürdürülebilir ekonomik büyüme ve finansal istikrarı sağlamaktır. Ekonomik büyümenin gerçekleşmesi için finansal sistemlerin önemli bir rolü vardır. Ekonomik büyümede katkısı olan finansal sistemlerin bir görevi olan fon transferlerini gerçekleştirmek için aracı olan gruplar vardır (Şahin, 2011:1) . Bu aracılardan en başında olan bankalar ülkelerin büyümesi için gerekli olan tasarruf ve fonların toplanmasında aracılık ederek pek çok projeye destek olmaktadır. Sektör dışında kalan birey ve kurumların finansal sisteme dahil edilmesi ile birlikte ülkedeki tasarruf miktarı artmakta olup artan tasarruf miktarları sermaye birikimini artırarak kredi mekanizması yolu ile ekonomik büyüme ve istihdamı destekler. Ekonomik büyümede en önemli olan faktör ise sermaye birikiminin sağlanmasıdır. Bu durumda bankalar yurt içi tasarrufların artışını sağlayarak ve yurt dışı fonlarına ülkeye çekerek ekonomik büyümeyi desteklemektedir (Turgut ve Ertay,2016: 115-116) . Bankalar öz kaynaklardan ve

yabancı kaynaklardan aldıkları fonları, fon ihtiyacı olan kurum ve kuruluşlara kredi vererek şirketlerin gelişmesine, devamlılığına ve büyümesine destek olmaktadır. Ekonomik büyüme içinde bankaların verdiği krediler istikrarın sağlanması ve sürdürülebilirliğin artması için önemli bir kaynaktır (Sakızlı, 2019: 43).

Gelişmekte olan ülkeler de sınırlı olan sermaye birikimi, devletlerin büyüme politikalarında bir engel olmaktadır. Bundan dolayı ekonomik büyümeyi destekleyecek şekilde sektörlere kredi imkânının sağlanması gerekmektedir. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde, kurumsal yapıdaki zayıflıkların giderilmesinde bankalar önem arz etmektedir. Bankalar finansal aracılık faaliyetlerinde bulunurlarken, fonları daha verimli olacak şekilde aktarma eğilimi göstermektedirler. Bu nedenle bankalar kredi verirken kurumsal anlamda iyi olan işletmelere destek sağlayarak sermayenin etkin dönüşümünü gerçekleştirmektedirler (Tandoğan ve Özyurt, 2013: 53). Finansal sistem de var olan bankaların yapılan araştırmalar sonucunda büyük bir kısmının ekonomik büyümeye etki ettiği sonucunda varılmıştır. Aşağıda bu konu hakkında yapılan çalışmalara yer verilmektedir:

Schumpeter (1911), ülkelerinin finansal sistemleri ne kadar iyi olursa ekonomik büyümenin de iyi olacağını, projelerin desteklenerek girişimcilik faaliyetlerinin artacağını, bunun sonucunda teknolojik yeniliklerin de artacağını belirtmiştir. Bankalar tasarrufların toplanması, yatırım projelerini değerlendirmek, finansal işlemler de aracı görevini üstlenmek gibi faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bankalar topladığı tasarruflar ile girişimcilere, rekabet içinde olan kurumlara ve yeni projelere aracı rolü ile kredi vererek destek vermektedirler. Schumpeter' a göre inavasyonların gerçekleşmesi için sermaye, para ve destek lazımdır. Bu desteğin sağlanması da finansal krediler önem kazanmaktadır (İçke, 2014: 18-25)

Güven (2002), ekonomik büyüme ve banka kredileri arasında ki ilişkiyi incelemek için 1987-2000 yıllarına ait 3 aylık veriler kullanarak çalışma yapmıştır. Araştırma da Granger nedensellik testi, varyans ayrıştırma ve regresyon analizi kullanılmış ve araştırma sonucunda banka kredileri ve ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır (Güven, 2002: 88- 100; aktaran Apaydın, 2018: 17).

Beck ve Levine (2004), bankacılık sektörü gelişimi ve ekonomik büyüme arasında ki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın bulguları 1976 – 1998 yıllarının 5 yıllık verileri

incelenerek toplam 40 ülke üzerinde panel analiz metodu kullanılarak oluşturulmuştur. Çalışmada bankacılık sektörünün gelişimini temsil etmek için mevduat bankalarının özel kurumlara verdikleri kredilerin GSYH'ye oranı kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda bankacılık sektörünün gelişmesinin ekonomik büyümeyi etkilediği sonucuna varılmıştır.

Ghirmay (2005), çalışmasında ekonomik büyüme ve finansal gelişme ilişkisini incelemek için 13 ülke üzerinde eş bütünleşme ve vektör hata düzeltme modeli yöntemini kullanmıştır. Çalışma sonucunda ülkelerin 8 tanesinde kredilerin ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Vurur ve zen (2013), yaptıkları çalışmada Türkiye' deki banka kredileri, mevduatlar ve ekonomik büyüme arasında ki ilişkiyi incelmişlerdir. Çalışmanın bulguları 1998-2012 yılları arasında 3 er aylık veriler ile kök testi ve Granger nedensellik testi analiz edilerek oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda bankaların mevduatlarının hem banka kredilerinin üzerinde hem de ekonomik büyümenin üzerinde bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ekonomik büyümenin artmasının bankaların kredi hacmini arttırdığı bulgusuna ulaşmışlardır. Bunu sebebinin ekonomik büyüme sonucu bireylerin ve firmaların yatırım ve finansman ihtiyacı artacağından dolayı kredi ihtiyacının da artacağındandır.

Eyüboğlu ve Akan (2020) alışmalarında 1986-2016 yılları arasında Türkiye'de finansal gelişme ile ekonomik büyümeyi incelemişlerdir. Çalışmada Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından hesaplanan finansal gelişme endeksinin verileri kullanılmıştır. Çalışma RALS-EG eş bütünleşme testleri kullanılmıştır. Çalışma da uzun dönem katsayıları tahmin edilerek, finansal gelişmelerin ekonomik büyümeye katkısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ekonomik büyümeyi teşvik etmek için bankacılık sektörü ve sermaye piyasalarının gelişmesinde düzenlemelerin yapılması gerektiği, olası bir finansal kriz de ülkelerin gelişmiş finansal sistemlerin kalkan görevi göreceği ve finansal istikrarı da koruyacağı bulgularına ulaşılmıştır.

2.12. BANKALARDA ENTEGRE FAALİYET RAPORLARI

Bankalar da faaliyet raporu; bankanın finansal gelişimi hakkında bilgi veren, içerisinde kısa bir bölüm olarak finansal olmayan faaliyetleri de içeren raporlardır.

Yatırımcı paydaşlarının güvenini sağlamak isteyen kurumlar finansal ve finansal olmayan faaliyetlerini paylaşımları günümüzde kurumsal yönetim anlayışının olmazsa olmazları arasında yer almaktadır. Sunulan bilgilerin açık, anlaşılır ve şeffaf olması sürdürülebilir güvenin oluşmasında önemli bir etken olmaktadır. Kurumların bir diğer dikkat ettikleri faktör ise hissedarlarına, paydaşlarına, kurumun faaliyetlerinden etkilenen gruplara karşı taşıdığı sorumluluktur. Kurumlar tarafından hazırlanan raporlar işletmenin bu sorumluluğu ne ölçüde yerine getirdiğini göstermesinin en açık yoludur (Köse ve Çetinel, 2017: 157).

Entegre raporları; finansal ve sürdürülebilirlik raporlarını bir araya getiren raporlama biçimidir (Topçu ve Korkmaz, 2015: 3). Entegre raporları işletmelerin faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçlarının bir arada raporlanması amacı taşıyan raporlardır. İşletmenin yönetimi, performansını, stratejisini ve gelecekteki beklentisinin kısa, orta ve uzun vadede beklenen değeri açıklayan kısa ve öz sunumu olarak tanımlanmaktadır. Entegre rapor, kuruluşların yatırımcılarına, paydaşlarına, kuruluşu yakından takip eden kurum ve kişilere yarattıkları değerleri daha iyi anlatabilmesi amacı ile ortaya çıkmıştır. Finansal raporlar ve sürdürülebilirlik raporlarının birleştirilmesi amacını taşıyan entegre raporları kuruluş ile alakalı başta yatırımcılar ve paydaşlar olmak üzere yarattıkları değerleri bütüncül bir bakış açısı ile sunarak karar almada etkin rol oynayan raporlardır (Aras ve Sarioğlu, 2015: 16). Entegre raporlama işletmenin faaliyet gösterdiği çevresel, ticari ve sosyal etkenler bağlamında işletmenin stratejisini, kurumsallığını ve performansını ve diğer bilgileri içerisinde bulunduran raporlama metodu olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz ve arkadaşları, 2017: 97).

3.BÖLÜM: TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3.1. YÖNTEM

3.1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sürdürülebilirlik çevresel, sosyal ve ekonomik koşulların denge altında tutularak bireyin kendi ihtiyacı kadarını kullanıp bir sonra ki neslin ihtiyacını karşılamasına imkân verme anlayışıdır. Bu anlayış işletmelerin yeni pazarlara erişme ve daha fazla kar sağlaması için geleceğe yatırım yapmasına olanak sağlamaktadır. Ekonomik bir kuruluş olarak görülen işletmeler çevreye verdikleri zararları en aza indirmek, topluma katkı sağlamak gibi faaliyetleri gerçekleştirerek gelecekte de var olabilme fırsatlarını yakalayabilmektedir. İşletmelerin yaptıkları sürdürülebilirlik faaliyetleri, topluma yön vermesi ve toplumun gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırmada sürdürülebilirlik kavramı Türkiye ekonomisi açısından büyük katkıları olan bankacılık sektörü bağlamında ele alınmıştır. Bir finans aracı olan bankalarda sürdürülebilirlik konusunda gelinen son nokta, BBKD tarafından hazırlanan 2022-2025 yılları için oluşturulan sürdürülebilir bankacılık stratejik planı olarak hazırlanan eylem planıdır. Araştırma sürdürülebilirliğin boyutları olan ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik bağlamında çerçevesi çizilerek şu konular altında incelenecektir; “Sürdürülebilirlik çalışmalarının öncülleri, sürdürülebilirlik çalışmalarının amaçları, sürdürülebilirlik çalışmalarının çıktıları, sürdürülebilirlik çalışmalarında yapılan iş birlikleri, sürdürülebilirlik çalışmalarının yöneldiği alanlar” şeklinde oluşmaktadır.

Sürdürülebilirlik, kaynakların bir sonraki nesillere kullanılabilir bir şekilde aktarılması açısından önemlidir. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin hayata geçirilmesi temiz bir çevre, toplumsal eşitlik, kaynakların korunması, ülkelerin gelişimi gibi birçok faaliyete yarar sağlamaktadır. Günümüzde işletmeler sürdürülebilirlik faaliyetleri gerçekleştirerek, marka imajını kuvvetlendirme, gelecekte olabilecek fırsatları yakalama, değişime ayak uydurma, kurumsal itibar kazanma, fark yaratmak, tercih edilmesini sağlamak gibi birçok avantaj elde edebilmektedir. Ayrıca paydaşların şirketlerden bu

yönde beklentileri çevrenin, toplumun ve ekonominin gelişmesinde itici güç olabilmektedir.

3.1.2 Araştırmada Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır ve bankaların sürdürülebilirlik çalışmaları ile ilgili veriler doküman analizi tekniği ile toplanmıştır. Nitel araştırma yöntemi disiplinler arası bütüncül bir bakış açısı sunan, araştırmanın problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla inceleyen bilgi alma yöntemidir. Nitel araştırma, problemi kendi ait olduğu çevrede ele alarak bireylerin yükledikleri anlamlara göre yorumlanmaktadır (Altunışık vd., 2010: 302). Nitel araştırma içerisinde “görüşme, gözlem ve doküman analizi” gibi veri toplama tekniklerinin bulunduğu olguları gerçekçi ve bütüncül bir bakış açısı ile ele alan bir yöntemdir (Karataş, 2015: 63).

Doküman analizi yöntemi, araştırmaya konu olan problemin var olan kayıt ve belgeleri incelenerek veri elde edilmesi anlamına gelmektedir. Doküman analizi belli bir amaca ait kaynakları bulma, not alma ve yorumlama yöntemidir (Karasar, 2005). Analiz basılı ve internet erişimi olan kaynakların incelenip ele alınmasıdır (Bowen, 2009). Analiz hedeflenen olgu ve olguların fazla hakkında bilgi barındıran kaynakların sistematik bir şekilde incelenmesi anlamına gelmektedir (Sak vd., 2021: 230). Doküman analizi belirlenen problemin amacına yönelik yazılı kaynakların sistematik bir şekilde yorumlanması anlamına gelmektedir.

Bu araştırmanın veri kaynağını, bankaların sürdürülebilirlik çalışmalarına yer verdikleri ve her yıl yayınlamakta oldukları entegre raporları ve faaliyet raporları oluşturmaktadır. Ayrıca bankaların kurumsal web sitelerinden de sürdürülebilirlik ile ilgili veriler alınmıştır. Bu araştırma için 54 bankanın 2021 yılına ait entegre raporlarına ve faaliyet raporlarına ulaşılmıştır. Araştırmanın evreninin belirli bir sınırlandırılmaya indirilmesi ve evrenin incelenebilir şekilde daraltılması amacı ile 2020 Aralık- 2021 Ekim dönemleri itibarı BİST Sürdürülebilirlik endeksinde yer alan 8 bankanın faaliyet raporları, entegre raporları ve internet web siteleri incelenmiştir. Bir işletmenin Borsa İstanbul’da sürdürülebilirlik endeksine dâhil olması için “Genel Sürdürülebilirlik Notu 50 veya üzerinde olmalıdır, her bir ana başlık notu 40 veya üzerinde olmalıdır, kategori notlarından en az 8’i 26 veya üzerinde olmalıdır” bu 3 şartı yerine getirmelilerdir (<https://www.borsaistanbul.com>, 2022). Bu endekse dâhil olan bankalar; Akbank, Albaraka Türk, Yapı ve Kredi, Vakıflar Bankası, Garanti Bankası, İş Bankası, Türkiye

Sınai Kalkınma Bankası ve Şekerbank' tır. Araştırma sonuç olarak 8 banka üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3.2. BULGULAR

Araştırmanın bulgular başlığı beş kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım sürdürülebilirlik faaliyetinin öncülleri kısmı olup bankaların sürdürülebilirlik çalışmalarına başlamalarının nedenleri incelenmiştir. İkinci kısım sürdürülebilirlik çalışmalarının amaçları olup bankaların sürdürülebilirlik amaçlarını gerçekleştirirken koydukları amaçları yer edinmektedir. Üçüncü kısım sürdürülebilirlik çalışmalarının çıktıları olup bankaların sürdürülebilirlik çalışmalarını gerçekleştirilen üye oldukları projeler, endeksler ve almış oldukları sertifika, belgeler ve ödüller kısmından oluşmaktadır. Dördüncü kısımda BIST sürdürülebilirlik endeksine giren bankaların sürdürülebilirlik faaliyeti ekonomik, sosyal ve çevresel olarak incelenmiştir. Son kısımda ise bankaların gerçekleştirmiş oldukları sürdürülebilirlik faaliyetinin genel bir incelemesi yapılmıştır

Tablo 8: Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Öncülleri

Albaraka Türk Bankası	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma prensipleri doğrultusunda banka değerini yükseltmek • Toplumun yaşam standardını yükseltmek • Ekonomik gelişmeyi desteklemek • Çevreye saygılı politikalar geliştirmek • Sosyal ve kültürel gelişim sağlayacak projeleri desteklemek
Yapı Kredi	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını ve Paris İklim Anlaşması'nı rehber almaktadır. • Türkiye'nin Kalkınma Planları ve Türkiye'nin Niyet Edilen Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkı Beyanı • Sürdürülebilirlik odaklı şirket stratejileri
Garanti BBWA	<ul style="list-style-type: none"> • Uluslararası kuruluşlardan sürdürülebilirlik stratejileri hakkında ilham almak • Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Prensipleri ve Paris İklim Anlaşması rehber almak • Müşterileri sürdürülebilir bir geleceğe yönlendirmek • Paydaşları üzerinde olumlu bir izlenim uyandırma düşüncesi
Şekerbank	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Prensiplerini benimsemişlerdir. • Ulusal ve Uluslararası yürütülen sürdürülebilirlik girişimlerinde yer almak istemektedirler.

Tablo 7. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Öncülleri Devamı

VakıfBank	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma amaçlar ve Paris İklim Anlaşması, Yeşil Mutabakat Eylem Planları doğrultusunda hedefler benimsemişlerdir.
İş Bankası	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları • Paris iklim anlaşması ve 2020 yılında imzalanan AB Yeşil Mutabakat'ın çıktılarına göre hareket etmekte
Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları • Paris iklim Anlaşması • AB Yeşil Mutabakat
Akbank	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları • Paris iklim Anlaşması • AB Yeşil Mutabakatı

İncelenen banka raporlarında bankalara sürdürülebilirlik faaliyetlerine başlaması için yol gösteren öğelere bakıldığı zaman 1 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilirlik Kalkınma Amaçları göze çarpmaktadır. 2016 yılında belirlenen bu amaçlar 2030 yılına kadar sanayi, eğitim, çevre, toplumsal eşitlik, temiz enerji gibi konulara yer vermektedir (<https://www.globalcompactturkiye.org> : 2022). Bir başka öge ise Paris İklim Anlaşmasının getirmiş olduğu görev ve sorumluluklardır. Bankalar bu anlaşmaya göre yenilenebilir enerji finansmanını desteklemiş ve karbon emisyon hedeflerini 1.5 c olarak belirlemişlerdir. Son olarak da AB yeşil Mutabakat anlaşmaları yol göstermektedir.

Tablo 9. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Amaçları

Albaraka Türk	<p>Sürdürülebilirlik bankacılık kapsamında banka;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Çevreye, paydaşlarına ve menfaat sahiplerine karşı sorumluluklarını yerine getirme, •Küresel kalkınmaya destek olma, •Temiz bir çevrede adil ve eşit bir şekilde yaşam olanağı yaratmak •Finansal sisteme destek olmak •Toplumun yaşam standardını iyileştirmek, •Eşit fırsatlar sunmak, •Daha yaşanabilir çevre oluşturmak
Yapı Kredi	<ul style="list-style-type: none"> •Sürdürülebilirliğin 3 ana boyutu olan ekonomik, çevresel, sosyal sürdürülebilirliği iş süreçlerine dâhil etmek •Yenilikçi, çevik, verimli, hedefe odaklı, insan odaklı ve sürdürülebilir bir yönetim anlayışı •Doğaya, insana zarar vermeyecek yeni ürün ve hizmetlerle ekonomik gelişimi desteklemek.

Tablo 8. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Amaçları Devamı

Garanti BBWA	<ul style="list-style-type: none"> • Sürdürülebilirliğin sağladığı olanakları müşterileri ile buluşturma isteği • Sürdürülebilirlik konusunda çözüm önerilerine açık olmak • Sürdürülebilirliğin gelişmesinde teşviklerde bulunmak • Sürdürülebilirlik risklerini iş süreçlerine dahil etmek • Paydaşlarına karşı sorumluluğunu yerine getirmek
Şekerbank	<ul style="list-style-type: none"> • “Anadolu Bankacılığı” adıyla çiftçiye, Kobilere ve girişimcilere destek sağlayan bankanın amacı “Sürdürülebilir Bankacılık” olarak gelişim göstermektir. Bunun banka sürdürülebilir faaliyetlerini gruplandırmıştır: • Sürdürülebilir tarım • Enerji verimliliği ve iklim değişikliğiyle mücadele • Finansal kapsayıcılık ve kadın bankacılığı • Üretimin ve istihdamın desteklenmesi
Vakıfbank	<ul style="list-style-type: none"> • Faaliyetlerini gerçekleştirirken paydaşlarının refahı ve ülke ekonomisinin sürdürülebilir gelişimi için çalışmalarda bulunmaktadır. Bunun için benimsedikleri sürdürülebilir amaçlar; • Nitelikli Eğitim • Toplumsal Cinsiyet Eşitliği • İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme • Sanayi • Yenilikçilik ve Altyapı ile Eşitsizliklerin azaltılması
İş Bankası	<ul style="list-style-type: none"> • Banka finansal ve finansal olmayan ögeleri bir araya getirerek “paylaşılabilir bir değer üretme” amacı taşımaktadır. Bu doğrultuda banka sürdürülebilirlik politikalarını yayınlamak. Bu politikalar: Sürdürülebilir olma, Çevresel ve Sosyal Etkiler, İnsan Hakları ve İnsan Kaynakları, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele
Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası	<ul style="list-style-type: none"> • Sürdürülebilirliği ekonomi, çevre, sosyal ve yönetim alanında tanımlayarak Türkiye’nin sürdürülebilir kalkınmasına ve büyümesine destek amacı gütmektedir.
Akbank	<ul style="list-style-type: none"> • “Pozitif etkimizi artırırken çevresel ayak izimiz azaltıyoruz” sloganı ile toplum yarına faaliyetler gerçekleştirirken çevresel yönden de pozitif faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu doğrultuda banka, sürdürülebilirlik politikalarını yayınlamıştır: • Sürdürülebilir Finansman • İnsan ve Toplum • Ekosistem Yönetimi • İklim değişikliği

Bankaların sürdürülebilirlik faaliyetlerinde izlemiş oldukları sürdürülebilirlik stratejilere bakıldığında zaman; ülkenin ekonomisine destek olarak sürdürülebilir bir toplum ve sürdürülebilir bir çevre anlayışı oluşturma ve bu anlayışı yayma amacı taşımaktadır.

Tablo 10. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Çıktıları

Albaraka Türk	<ul style="list-style-type: none"> • 2019 yılında Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan ilk katılım bankası • Türk Standartları Enstitüsü'nden "COVID-19 Güvenli Hizmet Belgesi" alan ilk banka • CDP (Karbon Saydamlık Projesi) kapsamında Türkiye 2020 İklim Liderliği ödülü. • CDP kapsamında 2021 yılı İklim Güvenliği alanında B- notu • CDP kapsamında 2021 Su Güvenliği alanında B- notu • Dünya Melek Yatırımcı Forumu (WBAF) kapsamında düzenlenen Dünya Mükemmellik Ödülleri'nde "En İyi Girişimci Dostu Banka" ödülü • Toplumda istihdamı sağlayarak, eşitlikçi insan kıymetleri uygulamaları ile Great Place to Work Enstitüsü ve Ekonomist Dergisi tarafından düzenlenen "Avrupa'nın En İyi İşverenleri" listesine girmiştir. • Çalışanına ve müşterilerine değer veren faaliyetlerde bulunduğu için insan kıymetleri alanındaki uygulamaları Brandon Hall ve Stevie Awards for Great Employers programında ödül aldı
Yapı Kredi Bankası	<ul style="list-style-type: none"> • FTSE4Good Gelişmekte Olan Piyasalar Endeksi'nde yer almaktadır. (FTSE4Good Endeksi: Firmaların Çevresel, Sosyal ve Yönetişim uygulamalarını değerlendirmektedir.) • BİST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer almaktadır. • Bilime Dayalı Hedefler Girişimi'ne üye olarak "1.5°C'ye yönelik İş Hedefleri" projesi kapsamında karbon emisyonlarını azaltma sözü • Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Beyan'ını imzalayarak Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi'ne katılmıştır. • Banka 2016 yılında Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact) ve Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) işbirliği sonucu oluşturulan WEPs platformuna dahil oldu. • 2021 Bloomberg Cinsiyet Eşitliği Endeksi'nde (GEI) yer almıştır. • 2022 Bloomberg Cinsiyet Eşitliği Endeksi'nde yer almaya hak kazanmıştır. • 2021 yılında "İklimle Bağlantılı Finansal Beyanlar Görev Gücü'nün (Task Force on Climate-related Financial Disclosures-TCFD)" projesine destek vermiştir. • Banka genel müdürlük ve hizmet binalarında ISO 14046 Su Ayak İzi Sertifikası olan ilk finans kuruluşu • Bankacılık üssü ve genel müdürlük binaları için Sıfır Atık Projesi kapsamında Sıfır Atık Belge'sini almıştır. • Banka Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) önderliğinde kurulan ve Dünya Bankası teknik desteğiyle geliştirilen Fırsat Eşitliği Sertifikası'nı (FEM) almıştır

Tablo 9. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Çıktıları Devamı

	<ul style="list-style-type: none"> • Banka İş Dünyası Aile İçi Şiddete Karşı Projesi’ne katılarak “İş Yerinde Aile İçi Şiddetle Mücadele Politikası”nı faaliyete geçirmiştir. • Banka Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Finans Çalışma Grubu’nun faaliyetleri altında, sektörel bir iş birliği ile Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi’ni kabul etmiştir. • ISO 14001 sertifikasını alarak Çevre Yönetimi Sistemi’ni (ÇSY) kurdu.
Garanti BBWA	<ul style="list-style-type: none"> • Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi’ne yedi kez üst üste giren tek Türk şirketi • ISO 14001 doğrultusunda Çevre Yönetim Sistemini (ÇYS) kurdu. • 2017 yılında UNICEF’e verilen desteklerden dolayı “UNICEF Gümüş Kanat” sahip oldu. • 2017 yılında WWF Türkiye’den Yeşil Ofis Diploması aldı • LEED (Yeşil Bina) kapsamında merkez binaları sertifika aldı. • “Bilime Dayalı Hedefler 1.5 Lik Sıcaklık Artışı” kapsamında karbon emisyonlarını 2025 yılına kadar %29, 2035’e kadar da %71 azaltma hedefi azaltma hedefi • Banka Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’ndan 16 amaç ve 59 hedefe hizmet etmektedir. • CDP ve Borsa İstanbul işbirliğinde Garanti BBVA İklim Endeksi’ni hayata geçirdi. • İklim Finansmanı Çalıştayı’na ev sahipliği yaptı • Global Economics tarafından 2021 yılı “Türkiye’nin Sürdürülebilir Finans Konusunda En İyi Bankası ve En İyi Yatırım Bankası Ödüllerini” aldı. • 2015 yılında Garanti BBVA Partners Girişim Hızlandırma Programını hayata geçirdi. • Bloomberg Cinsiyet Eşitliği Endeksi’nde yer almaktadır. • Birleşmiş Milletler Net-Sıfır Bankacılık Birliği’nin (Net Zero Banking Alliance- NZBA) üyesidir. • TBB Sürdürülebilirlik Çalışma Grubu’na aktif katılım sağlamaktadır. • CDP Türkiye ve Borsa İstanbul iş birliğiyle yerel sürdürülebilir finans piyasasını hareketlendirmek amacıyla Garanti BBVA İklim Endeksini hayata geçirdi. • Garanti BBVA 2021 yılında ikinci kez karbon nötr banka oldu • 2021 yılında Garanti BBVA, iklim değişikliği ilgili hedefleri içeren Eko-Verimlilik Planı’nı yayınladı
Şekerbank	<ul style="list-style-type: none"> • “Türkiye’nin sürdürülebilir Bankası Şekerbank” reklam kampanyası ile Effie Türkiye Reklam Etkinliği Yarışmasında ödül aldı. • Türkiye’de bir ilk olarak başlattığı “Aile Çiftçiliği Bankacılığı” projesi ile Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (Global Compact) Ukrayna Yerel Ağı tarafından düzenlenen bir yarışmada ödül aldı.

Tablo 9. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Çıktıları Devamı

	<ul style="list-style-type: none"> • World Economic Magazine’in düzenlediği “World Economic Award 2021” organizasyonunda “Sürdürülebilir Finans Kategorisinde En İyi Banka” (Best Bank for Sustainable Finance) ödülünü aldı. • CDP İklim Değişikliği programında B notu • CDP Su Programında B- notu • 2012 yılında, EKO kredi ile Rio+20 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde Türk finans sektörünün tek katılımcısı olarak ülkemizi temsil etmişlerdir. • CDP-UNGCWRI (World Resources Institute) ve Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF) işbirliğinde oluşan “Science Based Target – Bilim Temelli Hedef” çalışmalarında yer almaktadır. • Glasgow İklim Paketi (Climate Pack) ile küresel ısınmayı 1.5 derecede tutma taahhättünde bulundu. • 2021 yılında, yeşil, sosyal ve sürdürülebilir tahvil ihracı gerçekleştirilmesine baz oluşturan “Sürdürülebilir Finansman Çerçevesi” oluşturuldu. • BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer almaktadır.
Vakıfbank	<ul style="list-style-type: none"> • Banka 2021 yılında Sürdürülebilirlik komitesi kurmuştur. • Kadının Güçlenmesi Prensiplerinin (WEPs) imzacılarından bir tanesidir. • 2021 yılında İklimle Bağlantılı Finansal Beyan Görev Gücü’ne (Task Force on Climate-Related Financial DisclosuresTCFD) destek vermiştir. • Bloomberg Cinsiyet Eşitliği Endeksi’ne (Bloomberg GEI) 2021 yılında yüksek puan alarak bu endekse üçüncü kez seçilen dört bankadan biridir. • VakıfBank Spor Kulübü ile 2021 yılında 2021 FIVB Dünya Kulüpler Şampiyonası’nı birinci olarak kazanmışlardır. • 2021 yılında Bonds & Loans tarafından Sürdürülebilir Tahvil İhracı projesinden Başarı Ödülü aldı. • Felis Ödülleri 2021 tarafından Başarının Cinsiyeti Olmaz programı kapsamında “Başarı Ödülü” aldı. • İstanbul Marketing Awards 2021 tarafından “VBSK-KSS-Başarının Cinsiyeti Olmaz” projesinden “Altın Ödülü” almıştır. • Yapay zekâ kullanımı, yapay zekâyı yaygınlaştırma, dijitalleşme, dijitalleşme sayesinde kâğıt tasarrufu uygulamaları sebebi ile IDC Türkiye CIO Awards 2021 ödül aldı. • Bilim Temelli Hedef girişimine (Science Based Targets initiative) katılarak karbon emisyonu azaltım taahhättünde bulunmuştur.

Tablo 9. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Çıktıları Devamı

	<ul style="list-style-type: none"> • 2021’de Banka tarihinin ilk sürdürülebilir sendikasyon kredisi • 2020’de mevduat bankalarınca ihraç edilen ilk Sürdürülebilir Eurobond işlemi gerçekleştirildi. • 2020’de ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi sertifikasını da alarak Entegre Yönetim Sistemi’ni Türkiye’de kuran ilk banka • 2014 yılından beri BIST Sürdürülebilirlik Endeksi’ne tek kamu bankası • İstanbul Marketing Awards 2021 tarafından “VBSK-KSS-Başarının Cinsiyeti Olmaz” projesinden “Altın Ödülü” almıştır • Yapay zekâ kullanımı, yapay zekâyı yaygınlaştırma, dijitalleşme, dijitalleşme sayesinde kâğıt tasarrufu uygulamaları sebebi ile IDC Türkiye CIO Awards 2021 ödül aldı. • Bilim Temelli Hedef girişimine (Science Based Targets initiative) katılarak karbon emisyonu azaltım taahhättünde bulunmuştur. • 2021’de Banka tarihinin ilk sürdürülebilir sendikasyon kredisi • 2020’de mevduat bankalarınca ihraç edilen ilk Sürdürülebilir Eurobond işlemi gerçekleştirildi. • 2020’de ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi sertifikasını da alarak Entegre Yönetim Sistemi’ni Türkiye’de kuran ilk banka • 2014 yılından beri BIST Sürdürülebilirlik Endeksi’ne tek kamu bankası • 2016 yılında, Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansmanı Programı (TurSEFF) tarafından “Enerji Finansmanı” kategorisinde “Lider Banka” ödülünü aldı. • 2017’den bugüne kadar FTSE4Good Gelişmekte olan Piyasalar Endeksi’nde yer almaktadır. • 2019 yılında Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi anketine gönüllü olarak katılım sağladı. • 2019 yılında, 2018 Sürdürülebilirlik Raporu “Mercomm” tarafından “Gümüş Ödül” aldı • Mercury Awards 2021 tarafından “11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü, Vakıf Battleground, VBSK Sosyal Medya ” projelerinden ödüller almışlardır. • ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi, ISO 14064, ISO 45001, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi sertifikası, almıştır.
İş Bankası	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşmiş Milletler Kadının Güçlenmesi Prensipleri (WEPS)’ne uymaktadır. • CDP iklim değişikliği notu B’dir. • Koç Üniversitesi Girişimcilik Araştırma Merkezi (KWORKS) ile birlikte Etki Girişimciliği Programı’nı düzenledi. • Banka 2021 yılında İlk sürdürülebilirlik bağlantılı sendikasyon kredisi anlaşması imzalandı • 2021 yılında Net-Sıfır Bankacılık Birliği’ne (Net-Zero Banking Alliance -NZBA) üye oldu.

Tablo 9. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Çıktıları Devamı

	<ul style="list-style-type: none"> • “Bilim Temelli Hedefler” (SBT) doğrultusunda nötr karbon amacı hedeflemektedir. • Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirme Modeli “ÇESMOD” oluşturdu. • Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirme Modeli “ÇESMOD” oluşturdu. • Çevre Yönetim Sistemi (ISO 14001) oluşturuldu. • 2017 Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Finansmanı Bildirisi’ne üye oldu. • BİST Sürdürülebilirlik Endeksi’nde yer almaktadır. • Banka merkez binalarını LEED (Yeşil Bina) projesine göre düzenlemektedir. • FTSE4Good Gelişmekte Olan Piyasalar Endeksi’ne üyedir. • Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi (UNEP FI) Sorumlu Bankacılık Prensipleri (PRB)’ne üyedir. • Türkiye Bankalar Birliği Sürdürülebilirlik Çalışma Grubu’na üyedir. • “Sustainalytics (Şirketlerin sosyal, çevresel ve kurumsal anlamda sürdürülebilirliğini denetlemektedir.) endeksinde düşük risk grubunda yer almaktadır.
Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası	<ul style="list-style-type: none"> • ISO 14001 ve ISO 14064 sertifikalarına sahiptir. • Karbon ayak izini sıfırlayan ilk banka • 2002 yılında İlk Yenilenebilir Enerji Projesi Finansmanı ortaya çıkaran banka • 2008 yılında Türkiye’nin ilk Nötr Banka’sı • 2009 yılında Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi’ne (UNEP FI) ilk üye olan banka • 2008, 2009 ve 2010 yıllarında Doğu Avrupa Bölgesi’nde “Yılın Sürdürülebilir Banka’sı” seçilmesi • Türkiye İklimle Bağlantılı Finansal Beyanlar Görev Gücü’nü desteklemektedir • İlk iklim riskleri raporunu yayınlayan ilk banka • 2021 yılı itibari ile ESG risk raporu incelemesinde 403 bankadan 5. Banka olmuştur. • BİST sürdürülebilirlik endeksi ve BİST kurumsal yönetim endekslerinde yer almaktadır. • CDP karbon saydamlık projesinde B notuna sahiptir. • ISO 14064-1 Sera Gazı Doğrulama Sertifikasına sahiptir. • 2021 yılında alınan ödül ve belgeler • Düşük Karbon Kahramanları Ödülleri-Yenilikçi Sürdürülebilir Finansman Çözümleri Ödülü • Euromoney – Sürdürülebilir Finans alanında “Yılın En İyi Bankası “ • World Finance -Türkiye'nin En Sürdürülebilir Bankası Ödülü • ASRA -Yılın Entegre Raporu Ödülü

Tablo 9. Sürdürülebilirlik Çalışmalarının Çıktıları Devamı

Akbank	<ul style="list-style-type: none"> • 2021 yılında Akbank Bloomberg Cinsiyet Eşitliği Endeksi'ne girdi. • 2014 yılından beri BİST Sürdürülebilir Endeksine üye • CDP iklim değişikliği notu B- • UN Global Compact Türkiye'ye üyedir. • Sustainalytics (Şirketlerin sosyal, çevresel ve kurumsal anlamda sürdürülebilirliğini denetlemektedir) ÇSY risk değerlendirmesinde “Düşük Risk” kategorisinde • MSCI Gelişmekte Olan Ülkeler Endeksi'nde yer almaktadır. • ISO 14001 ve ISO 14064 sertifikalarına sahiptir. • Akbank, OMFIF tarafından yapılan cinsiyet eşitliği araştırmasında gelişmekte olan piyasalardaki bankalar arasında ilk sıraya yerleşti. • 2021 yılında ilk entegre faaliyet raporunu yayınlama • Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'ni imzalayan ilk Türk bankasıdır. • Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi (UNEP FI)'ne üye olarak Sorumlu Bankacılık Prensipleri 'ne üyedir. • UNEP FI Finansal Sağlık ve Kapsayıcılık Taahhüdü 'nün de kurucu imzalarından biridir. • İklimle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü'nde (Task Force on Climate-related Financial Disclosures - TCFD) yer alan bankalardan bir tanesidir. • 2020 yılında BM Çevre Programı Finans Girişimi'nin Finansman Sağlık ve Kapsayıcılık Taahhüdü'nün kurucu üyelerinden bir tanesidir. • 2021 yılında BM Çevre Programı Finans Girişimi'nin Finansal Sağlık Ve Kapsayıcılık projesine üye olan ile banka • “Gender Balance Index – Cinsiyet Dengesi Endeksi” araştırmasında bankalar arasında ilk 5'te yer almaktadır. • 2030 yılına kadar kadar sürdürülebilir yatırım fonlarını 15 milyar TL'ye çıkarmayı taahhüt etmektedir. • 2030 yılına kadar 200 Milyar TL Sürdürülebilir finansman sağlama sözü. • 2021 yılında kadın işletme sahiplerini ve girişimcileri desteklemek ve finansal erişimini kolaylaştırmak amacı ile EBRD ve KGF işbirliği oluşturulmuştur.
--------	--

BİST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan 8 bankanın yapmış oldukları faaliyetlere ilişkin ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik adına almış oldukları belgeler ve sertifikalar tabloda yer almaktadır. İzledikleri sürdürülebilirlik stratejileri ile doğru orantılı toplumsal eşitlik, iklim krizi ile mücadele, sürdürülebilir finansman desteklerinde bulunma Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilirlik adına hazırladıkları faaliyetlere katılma, toplumu geliştirme ve kalkındırma amacı ile yapmış oldukları faaliyetler sonucunda almış

oldukları ödüller, banka için gerekli olan sürdürülebilirlik belgelerini alma ve üye oldukları etkinlikler yer almaktadır.

Tablo 11. Albaraka Türk Sürdürülebilirlik Faaliyetleri

Ekonomik Sürdürülebilirlik Çalışmaları
<ul style="list-style-type: none">
• Yeni ürünler geliştirmek (Biyometrik imza, akıllı telefonlardan yapay destekli hızlı ödeme, müşterinin fiziksel özelliklerine göre ürün talebini karşılayabilmek
• Kâğıt maliyeti olmadan dijital sistem üzerinden birçok faaliyeti gerçekleştirilerek kâğıt tasarrufu sağlama
• Bankanın genel yönetim binasında su kullanımını %20 oranında azaltarak su tasarrufu
• Bankanın genel yönetim binasında enerji kullanımını %29 oranında azaltılmak.
• TÜBİTAK 1 512 Bireysel Genç Girişimci (BİGG) Programı kapsamında genç girişimcilere hibe desteği sağlamak
• Banka Garaj Startup Hızlandırma Merkezi adı altında yapılan 11 girişime destek ve mentorluk yaparak Türkiye ekonomisine ve girişimcilere destek sunmaktadır.
• Banka 2021 yılı boyunca %77 oranında 865 651 müşteriye ile birlikte toplam 92,1 milyon TL tutarına erişmiştir.
Çevresel Sürdürülebilirlik Çalışmaları
<ul style="list-style-type: none">
• İklim değişikliğine karşı önlem almak için karbon CDP projesinde yer almak.
• Banka'nın faaliyetlerinden kaynaklanan tüm iklim yükünü hesaplamak ve bilimsel temelli hedefler belirlemek için Bilimsel Temelli Hedefler Oluşumu (SBTi) ile işbirliğinde olmak
• İklimle Bağlantılı Finansal Beyan Görev Gücü (Task Force On Climate Related Financial Disclosure-TCFD) ilkeleri kapsamında iklim değişikliğinden kaynaklı oluşabilecek finansal risklerin hesabı için Kapsam 3 Sera Gazı Emisyon Hesabı yapmak
• Bankanın Türk Genel Müdürlük binası, yeşil proje çevreye duyarlı ürünler seçilmiştir.
• Genel Müdürlük binasına ulaşım personel servis araçları kullanarak daha az karbon gazı salınımı hedeflenmiştir.
• Pazarlama araçlarının kullanımı azaltılarak %28 oranında egzoz gazı salınımı miktarında düşüş olmuştur.
• Banka kömür ve kömür işlevsel projeleri çevreye zarar verme açısından finanse etmemektedir.
• Hizmet araçları yenilenerek daha az karbon salınımı yapan araçlarla değiştirilmiştir. Fosil yakıt tüketmeyen elektrikli araçlar eklenmiştir.
• Banka Sıfır Atık Projesi kapsamında kâğıtların kullanılmasını azaltmıştır.
• 7 440 kg kâğıt atığı geri dönüşüme gönderilmiş; 57 ağacın kesilmesi önlenmiş, 13 750 kwh enerji tasarrufu sağlanmış, 594 m³ sera gazının doğaya salınımı engellenmiştir.
• Banka Sıfır Atık Projesi kapsamında, atık pillerin ayrıştırılarak yaklaşık 30 kg atık pilin TAP'a (Taşınabilir Pil Üreticileri) vermiştir.
• Genel Müdürlük binasının da taşıma amaçlı kullanılan koliler yaklaşık 15 defa kullanılmış, ekonomik ömrünü tamamlayan koliler ise geri dönüşüme gönderilmiştir.

Tablo 10. Albaraka Türk Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

Sosyal Sürdürülebilirlik Çalışmaları
<ul style="list-style-type: none"> • Finansal faaliyetlerini ve finansal olmayan faaliyetlerini açık ve şeffaf bir şekilde yayınlamak • Çevre, insan hakları, dolandırıcılık- yolsuzlukla mücadele, iş sağlığı ve güvenliği konularda çalışmalar yapmak • İstihdama yardımcı, nitelikli eğitime ve sağlığa katkısı olan projeleri desteklemek • “Bereket Vakfı Bursu” ile 2021 yılında 1 841 lisans öğrencisine ve 81 doktora öğrencisine burs vermiş • Bilgisayar ve teknolojik alete ihtiyacı olan okullara bu konuda destek vermiştir. • Sağlık problemi yaşayan ihtiyaç sahibi kişilere yardımda bulunmuştur. • Banka orman yangınlarıyla mücadele kapsamında çalışanları adına 5000 den fazla fidan bağışlamıştır. • Çalışanlarına iş sağlığı ve can güvenliği konusunda eğitimler vermiştir. • Covid-19 Güveni Hizmet Sertifikasına sahip olarak çalışanlarının ve müşterilerinin sağlığına önem vermişlerdir.

Bankanın ekonomik sürdürülebilirlik faaliyetlerine bakıldığı zaman benimsediği yenilikçi ve gelişime açık faaliyetleri ile müşterilerin ihtiyacı olan kredi desteğini sağlamıştır. Ayrıca enerji, su, kâğıt gibi kullandıkları kaynakların maliyetlerini en aza indirmiştir. Ülke ekonomisinin kalkınmasına destek olmak amacı ile girişimcilere yol göstermiş ve destek vermiştir. Uzun yıllar boyunca gittikçe artan müşteri ve kârıyla ekonomik varlığını günümüzde yenilikçi bir şekilde devam ettirmektedir. Banka çevresel sürdürülebilirlik amacı ile doğal kaynakların verimli ve etkin kullanılmasına, atıkları geri dönüşüme kazandırarak israfın önlenmesine ve iklim krizine önlem alıp paydaşlarını bilgilendirme sorumluluğunu yerine getirmiştir.

Bankanın yaptığı bu faaliyetler sürdürülebilirlik adına çalışmalar olsa da yeterli faaliyetleri olmadığından dolayı ve çağın gerekliliği olarak bu faaliyetlerde bulunması gerektiğinden az ve yetersiz gelmiştir.

Tablo 12. Yapı Kredi Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları

Ekonomik Sürdürülebilirlik Çalışmaları
<ul style="list-style-type: none"> • Banka kömür ve kömür yakıtı kullanılan projeleri desteklememek • ÇSRD (çevresel ve Sosyal Risk Değerlendirme) sistemi kapsamında sunulan projeleri kategorize ederek değerlendirmek • Çevre zararı vermeyen ürünler geliştirmek; • Sürdürülebilirlik bağlantılı krediler • Doğa dostu taşı kredileri • Doğa dostu mortgage • Yenilenebilir enerji • Enerji verimliliği kredileri • Arçelik ile birlikte güneş sistem kurulumu için enerji kredileri sunmuştur. • Banka, ÇSRD sonucunda 2021 yılında seçilen 22 projeye toplam da 685,3 milyon ABD doları yatırım yapmıştır. • 2021 yılında Türkiye ekonomisinin gelişimine 564 milyar TL katkı sağlamak
Çevresel Sürdürülebilirlik Çalışmaları

Tablo 11. Yapı Kredi Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları Devamı

- Bankada, Karbon Saydamlık Projesi (CDP) yer almaktadır.
- Banka; Yapı Kredi Leasing ve Arçelik işbirliğinde bir şubesin, “sürdürülebilir şube” olarak dizayn etmiştir.
- Şubenin yaklaşık %17’lik enerjisini yenilenebilir enerji sistemleri karşılamaktadır.
- 2050 yılında Nötr Karbon olma hedefi ile Kapsam 1 ve Kapsam 2 karbon emisyonlarını azaltmak için hedefler belirleme
- Bank Of America’ ile birlikte sürdürülebilirlik bağlantılı repo işlemleri ile sera gazı emisyon seviyelerini iyileştirmek amacı ile kriterler belirleme
- Atık yönetimi sayesinde 14 085 ağacın kesilmesi önlenmiştir.
- Atık yönetimi sayesinde yaklaşık 23 200 m³ su tasarrufu sağlanmış
- Banka Bilim Temelli Hedefler Girişimi’nin 1.5 C Yönelik İş Hedefleri (Business Ambition for 1.5°C)’ne küresel ısınmayı 1.5 C ile sınırlamaya yönelik hedefler bulacağına dair taahhüt de bulunma
- Genel müdürlük ve hizmet binalarında kullanıma hazır tatlı su amacı ile arıtma tesisleri kurmuştur.
- Banka atıkların geri dönüşüme kazandırılması ve ayrıştırılması amacı ile birçok etkinlikte yer almıştır.
- Atıkların geri dönüşümü sayesinde 2021 yılında tehlikeli atıkların 242 tonu, tehlikesiz atıkların ise 906 tonu geri dönüşüm yapılarak yeniden kullanıma dâhil edilmiştir.
- Dijitalleşme sebebi ile 2021 yılında 113 milyon kâğıt tasarrufu sağlanmıştır.2021 yılında ortalama 9 605 ağaç kesilmekten kurtarılmıştır.
- Geri dönüşüm amacı ile 829 tondan fazla kâğıt ve kâğıt ambalajı toplanmıştır.
- Geri dönüşüm amacı 16 tondan fazla plastik ve plastik ambalajları, 5 tondan fazla cam atıkları ve cam ambalajları toplanmıştır
- Geri dönüşüme amacı 46 ton metal ambalaj ve metal atık toplanmıştır
- Atıkların geri dönüşüme kazandırılması sayesinde yaklaşık 152 ton sera gazı salınımının önüne geçilmiş
- Banka çalışanlarına çevre bilinci kazandırmak adına ISO 4001 Çevre, Yönetim Sistemi, iklim değişikliği ve su stresi konuları da dâhil olmak eğitim vermiştir.
- Banka şebeke suyu kullanmak yerine kuyu suyu veya yağmur suyu kullanarak su tasarrufunda bulunmaktadır.
- Banka çevreyi korumak adına 4,23 milyar TL tutarında bağışlarda, yatırımlarda ve harcamalarda bulunmuştur.
- Banka çevre yönetimi, enerji tasarrufu gibi çevre yararı bulunabilecek fikirler amacı ile EVREKA platformunu kurmuş ve en iyi 5 fikri ödüllendirmiştir.
- Yenilenebilir enerji finansman hacmi 2021 yılsonu itibari ile 1,9 milyar ABD doları seviyesinde olmuştur.
- Banka yenilenebilir elektrik satın alma sürecini değerlendirirken gölge karbon fiyat stratejisini uygulamaktadır.
- Banka 2021 yılı kapsamında tüm hizmet noktalarında ortaya çıkan 33 668 MWH’ını yenilenebilir enerji kaynakları ile karşılayarak 16 bin CO2 azaltımı sağlamıştır.
- Banka aydınlatma sistemleri ve enerji verimliliğine dikkat ederek 869 ton Co2’ tasarrufu etmiştir.
- Bankanın iştiraklerinin (Yapı Kredi Faktoring, Yapı Kredi Leasing, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık (YKKS), Yapı Kredi Portföy ve Yapı Kredi Yatırım) enerji kullanımlarının tamamı (1 354 MWH) yenilenebilir enerji kaynakları ile değiştirilerek 631 ton CO2 e azaltılması sağlanmıştır.

Tablo 11. Yapı Kredi Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları Devamı

- Banka Genel Müdürlük Binalarında olası çevre felaketleri karşı tatbikatlar düzenlemekte ve metotlar geliştirmektedir.
- Müşterileri e-fatura almaya teşvik edilerek toplanan e-faturalar sayesinde TEMA vakfı önderliğinde 289 bin fidan dikilmiştir.
- Banka; bireysel ve KOBİ müşterileri için Meşe, Ardıç, Çam ve Çınar paketlerine üye olan müşterileri adına fidan dikmiştir.
- 2009 yılında “ Ekstreler Ağaç” olsun adlı projesi kapsamında
- Ekstrelerinin elektronik ortamdan oluşturulması sayesinde 6 bin fidan dikilerek World Ormanı
- 2009 yılında Toplanan 1 milyon ekstre sayesinde 27 milyon ağacın kesilmesi önlenmiştir.

2008 yılında yangında yok olan Mersin Gülnar’da bulunan ormanlar için;

- Koç Topluluğu, TEMA vakfı ve Çevre ve Orman Bakanlığı işbirliğinde yapılan projeler sayesinde Mersin Gülnar’da 100 bin ağaçlık bir orman oluşturmuştur.
- Banka 2014 yılından beri biyolojik çeşitlilik konusunda farkındalık amacı ile projelere kaynak yaratma düşüncesi ile WWF-Türkiye’yi desteklemektedir.
- WWF önderliğinde küresel iklim değişikliğine önem çekmek amacı ile “Dünya Saati” projesi kapsamında her yıl genel müdürlük binalarının 1 saatliğine ışıklarını kapatmaktadırlar.

Sosyal Sürdürülebilirlik Çalışmaları

- Banka kuruluşundan itibaren 5 896 sayısını yayınlayan YKY (Yapı Kredi Yayınları), 2021 yılı 184’ü yeni olmak üzere 1 205 başlıkta 7 milyona yakın kitap basımı yapılmıştır.
- Tiyatroya katkı sağlamak amacı ile Yapı Kredi Afife Tiyatro Ödülleri ile tiyatro tarihinde önemli bir yer kaplayan Afife Jale adını yaşatmaktadır.
- Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık adı altında Beyoğlu Yapı kredi Kültür Sanat Binası’nda tiyatro, konser, söyleyişi gibi etkinliklerde bulunmaktadır.
- 2021 yılında banka İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile ortaklaşa 27 Şubat – 21 Eylül tarihleri arasında “Burası” adlı bir sergi düzenlemişlerdir.
- Banka 1950’den beri oluşturulmaya başlanan Yapı Kredi koleksiyonlarını Yapı Kredi Müzesi’nde sergilemektedir.
- 2021 yılı içerisinde Yapı Kredi Kültür Sanat sergi ve müzesinin toplam ziyaretçi sayısı yaklaşık 50 bin kişiye ulaşmıştır.
- Youtube, instagram gibi çevrim içi sitelerde 110 tane etkinlik düzenlemiştir.
- Pandemi döneminde bireylerin teknolojik cihazlardan çok kitap okumaya yönlendirmek amacı ile Koçsitemin ve AÇEV ile birlikte çalışmıştır.
- Ev içi faaliyetleri arttırmak amacı ile Yapı Kredi Yayınları’ndan çıkan “Her Güne Bir Masal” ve “Her Güne Bir Oyun” isimli kitaplar ebeveyn ve çocuk arasında iletişimi kuvvetlendirmek amaçlanmıştır.
- Dijitalleşme sayesinde müşterilerin banka içi hizmetlere daha kolay erişim sağlamasında yardımcı olmuştur.
- Banka sosyal sorumluluk faaliyetleri, sponsorluk, etkinlik gibi faaliyetler için 2021 yılında 17,2 milyon TL harcama yapmıştır.
- Bankanın bağış ve yardım adı altında 2021 yılında yapmış olduğu harcama 33,9 milyon TL’dir.

Görme Engelliler Eğitim ve Teknoloji Laboratuvarı (GETEM) ve Yapı Kredi Yayıncılık iş birliğinde;

- “Ülkem İçin Engel Tanımıyorum” projesi kapsamında 2021 yılı itibari ile 617 kitap seslendirilmiştir.

Tablo 11. Yapı Kredi Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları Devamı

- Banka engelli müşterilerinin finansal sisteme dahil olabilmeleri adına 3333 engelsiz Yapı Kredi ATM'si
- İşitme engellilere yönelik sohbet uygulaması
- Ücretsiz işlem hakkı ve müşteri hizmetlerinde öncelik gibi avantajlar sağlamaktadır.
- Bireylerin finansal okur-yazarlık düzeylerini gelişimini arttırmak için eğitimler ve etkinlikler düzenlemiştir.
- Banka Pandemi Döneminde müşterilerinin finansal sistemlere erişiminde sıkıntı yaşamalarını diye 800' e yakın işlemini dijital platforma taşımıştır.
- Üniversite öğrencilerine staj hakkı tanımak amacı ile oluşturulan Genç Staj Programı kapsamında 2021 yılı 910 üniversite öğrencisi üye olmuştur.
- Kampüs exe. Genç Yetenek programı kapsamında üniversite öğrencilerinin kişisel ve iş hayatlarına dair girişimlere mentörlük, eğitim gibi desteklerde bulunmuştur.
- 2021 yılında Kampüs exe. 610 üniversite öğrencisi katılımı ile yol sonuna kadar 254 üniversite öğrencisi aktif olarak devam etmiştir.
- “Ülkem İçin Engel Tanımıyorum” projesi kapsamında
- Türkiye Bankalar Birliği'ne her çalışanı adına 5 fidan bağışlamıştır.
- Oluşturulan “Ülkem İçin Fon” satışları gerçekleştirilerek gelen gelir 2021 yılında “Bilim Kahramanları Derneği” ve “Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı” desteklenmiştir.
- “Banka Ekonomi Araştırmalar Kürsüsü” ’nü kurarak sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda araştırma yapmaktadır.
- “Afife Tiyatro Ödülleri Bursu” adı altında üniversite de tiyatro bölümünü bitirmiş ve bu alanda yüksek lisans yapmak isteyen öğrencilere destek sağlamaktadır.
- “Afife Tiyatro Ödülleri Bursu” kapsamında 10 öğrenciye burs sağlamıştır.
- Sanat alanında kendini geliştirmek isteyen öğrencilere TEV işbirliğinde oluşturulan “Yapı Kredi Özel Bankacılık Sanat Fonu” sayesinde “Üstün Başarı Fonu” ve “Yüksek Öğretim Bursu” sağlamaktadır.
- Türkiye’ de ortaya çıkan orman yangınları konusunda helikopter kiralama amacı ile WWF-Türkiye’ye destek de bulunmuştur.
- Cinsiyet eşitliğine önem vermesi amacı olduğundan 2022 Bloomberg Cinsiyet Endeksi’nde yer almaya hak kazanmıştır.
- Kadın- çocuk şiddetine dikkat çekmek adına 25 Kasım- 16 Aralık tarihleri arasında “16 Günlük Aktivizm-Kadınlara Yönelik Şiddete Son” kampanyasına destek için turuncu ışıklandırma kullanmıştır.
- Kadın ve çocuklara karşı aryan siber şiddete karşı UN WOMEN ofisinin hazırladığı çalışmalara destek vererek farkındalık çalışmalarında bulunmuştur.
- Pandemi döneminde “Yalın Çalışma Modeli”ni ortaya çıkararak çalışanlarının evden sorunsuz bir şekilde çalışmalarını sağlamış,
- Çalışanları için BizClup adlı Macera ile çalışanlarının iş hayatları ve kişisel hayatlarını bir arada yürütebilecek faaliyetleri içeren platform kurmuştur
- “Gelişim Kataloğu” adlı platform ile çalışanlarının kendilerini geliştirmek amacı ile eğitim vermektedir.
- “Dijital Kütüphane” adlı platformla çalışanlarının dijital içeriklere ulaşmasına imkân sağlamıştır.
- “E-Akademi” adlı platformla çalışanlarının edinmesi gereken yasal ve mesleki eğitimleri vererek sertifika vermiştir.
- BizTube ve BizCast ile çalışanların uzmanlık alanları konusunda castlar ve videolar çekerek paylaşmasına imkân vermiştir.
- TEGV iş birliğinde oluşturulan “Okuyorum Oynuyorum” adlı proje kapsamında çocukların gelişim amacı ile eğitim programlarına destek olmaktadır.

Tablo 11. Yapı Kredi Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları Devamı

- 2021 yılı itibari ile “Okuyorum Oynuyorum” sayesinde yüz yüze eğitime ulaşan çocuk sayısı 326 bini geçmiştir.
- “Renkli Kalemler” projesi kapsamında çocukların gönüllü gazeteciler ile birlikte gazete çıkarma imkânına ulaşmasına destek olmuştur.
- Yapı Kredi Bankasının maskotu olan “Vadaa”ların pelüş oyuncakları satılarak elde edilen gelir TEGV aracılığı ile eğitim parklarında çocukların eğitimi amacı ile kullanılmıştır.
- AÇEV aracılığı ile yılında “Babalar değişiyor, toplum değişiyor” adlı proje kapsamında toplumsal cinsiyetin sağlanması, ev içi otoritelerin eşitlenmesi amacı ile 110 kurs ile 1 500 babaya ulaşılmıştır.
- “Anadolu Bursiyerleri” adlı burs ile 2021 yılında bu burstan 12 bursiyer yaralanmıştır.
- “Anadolu’ya Bilim Göçü” adlı proje ile çocuklara bilimi sevdirmek amacı ile deneyler, etkinlikler düzenlemektedir.
- Kızların okuması konusunda desteklerde bulunarak Yapı Kredi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin tamamı kız öğrencilerden oluşmaktadır.
- 2021 yılı itibari ile “Anadolu’ya Bilim Göçü” programı 16 bin öğrenciye ulaşmıştır.
- “Rol Öğretmen Modelleri” projesi ile gönüllü öğretmenlerin eğitim alarak bilim aktivitelerini çocuklara ulaştırmayı hedefler.
- 2021 yılı itibari ile “Rol Öğretmen Modelleri” 50 bin öğretmene ulaşılmıştır.
- Bankanın bünyesinde %62 oranında kadın çalışan ve %42 oranında kadın yönetici bulunmaktadır.

Yapı Kredi bankası toplumun ekonomik olarak gelişmeyi desteklerken çevresel ve sosyal anlamda da sürdürülebilirlik çalışmaları yapmaktadır. Toplumu sanat ve kültür faaliyetleri açısından desteklemede ve yaptığı faaliyetlerin çevresel yönünü her zaman ön planda tutmaktadır. Çevre çalışmaları adına fidan bağışları, proje destekleri, reklam gibi faaliyetlerle farkındalık uyandırmaktadır. Yaptıkları faaliyetler toplumda olumlu bir imaj çizmektedir.

Tablo 13. GARANTİ BBVA Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları

Ekonomik Sürdürülebilirlik Çalışmaları
<ul style="list-style-type: none"> • Kömür ve madenler ile ilgili projeleri finanse etmeme • 2017 yılında ilk Yeşil Tahvil ihracatı • 43,6 Milyon toplumsa yatırımlara destek verdi. • Yeşil Halka Arz’ı hayata geçirme • Yeşil Taşıtlı Kredi’sini hayata geçirdi • 2021 yılı Yeşil Taşıtlı Kredisi kullandırım miktarı 340 milyon TL’dir. • 2017 yılında Yeşil Mortgage ve 2018 yılında ise Yeşil Kredi sistemini oluşturdu. • Cinsiyet eşitliğine dikkat çekmek amacı ile Cinsiyet Eşitliği Kredisi • 2021 yılında Kimya sektöründen bir şirket ile 33 milyon ABD doları tutarında yeni bir Cinsiyet Eşitliği Kredisi imzaladı. • Yenilenebilir enerji kullanımını arttırmak amacı ile; • Bireysel Çatı Güneş Enerjileri Sistemi (GES) Kredileri • Çevreci Bina Yalıtım kredisi • Bisiklet Özel Alışveriş Kredisi • Bitkisel ve Hayvansal Üretim Kredileri

Tablo 12. GARANTİ BBVA Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları Devamı

<ul style="list-style-type: none"> • Toplumsal Makine ve Ekipman Kredisi • TMO Kart (Toprak Mahsulleri Ofisi'ne teslim edilen ürünlerin bedelini sıra beklemeden almak amacı ile kolaylık sağlayan banka kartı.) • Yeşil konut kredisi ile 2021 yılı kullandırım miktarı 552 milyon TL'dir. • Tarımı desteklemek amacı ile Kobilere ve çiftçilere destek vermiştir. • Kurulu gücü 3 677 MW ve tamamı devrede Hidroelektrik Santrali (HES) projelerine 2,48 milyar ABD doları, 2015 yılında hayata geçirdiği "İklim Değişikliği Planı" kapsamında yatırımlarının Proje ve Satın Alım Finansmanı kapsamında tahsis edilen krediler içerisindeki yeşil varlıkların oranı %24, toplam hacmi ise 2 milyar ABD doları olacak şekilde gerçekleşmiştir. Proje ve Satın Alım Finansmanı kapsamında tahsis edilen krediler içerisindeki; • Kurulu gücü 2 810 MW olup, tamamı devreye girdiğinde toplam 2 907 MW kapasiteye ulaşacak Rüzgar Enerjisi Santrali (RES) projelerine 2,79 milyar ABD doları, • Tamamı devreye girdiğinde 337 MW kapasiteye ulaşacak Jeotermal Elektrik Santrali (JES) projelerine 263 milyon ABD doları, • Tamamı devreye girdiğinde 575 MW kapasiteye ulaşacak Güneş Enerjisi Santrali (GES) projelerine 396 milyon ABD doları, • Tamamı devreye girdiğinde 134 MW kapasiteye ulaşacak Biyokütle Enerjisi Santrali projelerine 124 milyon ABD doları
<p>Çevresel Sürdürülebilirlik Çalışmaları</p> <ul style="list-style-type: none"> • Çevre bilinci uyandırmak amacı ile reklam filmleri, blog gibi kitlesel yayınları kullanmak • "İş Dünyası Plastik Girişimi" projesi kapsamında plastik kullanma oranını azaltacağı taahhättünde bulunma • Yeşil ofis standartlarına uyarak banka binalarında yenilenebilir enerji kullanımına dikkat edildi • Şube ve ofislerinde kullanılan enerji miktarına dikkat ederek yaklaşık 39.832 CO2e karbon emisyonunu engellenmiş oldu. • Düşük karbon hedefine hizmet etme • Denizlerin korunması amacı ile "Mavi Nefes Projesi" hayata geçirildi. Proje kapsamında hizmete sunulan iki adet deniz süpürgesi ile denizlerde ki kirlilik önlemeye çalışılmıştır. • WWF-Türkiye'nin (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) destekçisi, ayrıca WWF tarafından düzenlenen dünya saati uygulamasına destek vermektedir. • Kömür ve benzeri ürünleri finanse etmemektedir. • Hidroelektrik santraller (HES), jeotermal enerji santralleri (JES), rüzgâr enerji santralleri (RES), Güneş enerji santralleri (GES), ve Biokütle/Biyogaz santralleri finansmanına destekte bulunmak • Çevreci ürün ve hizmette bulunmak • Atık su tesisleri yatırımına destek de bulunma
<p>Sosyal Sürdürülebilirlik Çalışmaları</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toplumsal yatırım programlarına 43,6 milyon TL yatırımda bulundu • 2021 Pandemi döneminde çalışanlarının ve müşterilerinin sağlığını riske atmama • Çalışanlarına psikolojik destek de bulunma

Tablo 12. GARANTİ BBVA Bankası Sürdürülebilirlik Çalışmaları Devamı

- ÖRAV (Öğretmen Akademisi Vakfı) ile öğretmenlerin eğitim ve bilgilerine destek olarak çağa ayak uydurma, finansal okurluk düzeylerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır.
- ÖRAV'ın düzenlediği 5 Taş - Sosyal ve Finansal Liderlik Programı ve Mesafe Tanımayan Öğretmenler web seminerleri vardır.
- 2021 yılı kapsamında 5 Taş programı kapsamında ise 9 000 öğrenci ile 564 öğretmene ulaşılmıştır.
- 2021'de hayata geçen Mesafe Tanımayan Öğretmenler web seminerleri serisi ile 13 786 öğretmene erişildi.
- Çalışanların iş hayatında memnuniyetini önemser
Ödüllü yetenek programları düzenler.

Banka ayrıca milli takımlara destek vermektedir. Bunlar:

- 12 Dev Adam (A Milli Erkek Basketbol Takımı),
- Potanın Perileri (A Milli Kadın Basketbol Takımı)
- 12 Cesur Yürek (Tekerlekli Sandalye Basketbol Erkek Milli Takımı)
- 12 Sihirli Bilek (Tekerlekli Sandalye Basketbol Kadın Milli Takımı)
- 12 Dev Adam Basketbol Okulları projesi ile Türkiye genelinde geleceğin 12 Dev Adamları ve Potanın Perilerini keşfedip desteklemektedir.
- Girişimcilere mentorluk, işbirliği, eğitim, finans gibi desteklerde bulunmuş ve 2021 yılında 6 girişimciye destek olmuştur.
- Kültürel araştırma ve üretime sürdürülebilir bir ortam sağlamak amacı SALT adında kurum hayata geçirilmiştir.
- İstanbul Caz Konserlerinin sponsorudur
- .Çalışanların fikirlerini ve yenilikçi önerilerini paylaşabileceği platform sağlar.
- Genç komite programı ile genç çalışanların yenilikçi proje fikirlerine önem verir.
- Çalışanlarının kendi yetenek ve becerilerini geliştirmesi amacı ile eğitimler düzenler.
- Performansa dayalı, fırsat eşitliği ve çeşitlilik gözetken, içeriden terfi odaklı, adil ve şeffaf bir yönetim politikasına sahiptir.
- 5 381 tane engelli dostu ATM'ye sahiptir.
- EşitBiz Toplumsal Cinsiyet Eşitliği eğitimiyle önce çalışanlarına sonra da öğretmenlere eğitim programları düzenlenmiştir.
- Kadın Girişimci Programı ile kadın girişimcilere destek sağlamaktadır (11 milyarı aşan finansman desteği ve 3 500 aşan kadın girişimci eğitimleri).
- Kadın Girişimci Buluşmaları ile 10 binden fazla kadına destek ve 42 bine ulaşan Kadın Girişimci Yarışması başvurusu
- Paydaşlarının öneri ve fikirlerine önem vererek çevrimiçi ve ya çevrim dışı kanallar ile fikirlerini sormuştur.
- İstihdama katkı sağlama ve 18 486'yı aşkın kişiye istihdam sağlama
- Tüm çalışanların %58'lik kısmını ve orta/üst düzey yönetimin %40'ını kadın çalışanlar oluşturmaktadır.
- Fırsat Eşitliği Model'ini (FEM) uygulayan ilk bankadır
- Kadın Liderliği Mentorluk Programı ile 50 den fazla kadın yönetici mentorluk desteği aldı.

Banka ekonomik sürdürülebilirlik alanında hem çevrenin daha iyi bir koşula gelmesini sağlamak hem de sosyal açıdan gelişim sağlamak amacı ile birçok yatırım yapmıştır. Banka müşteri portföyünün talebine yönelik çevresel ve sosyal kredi yardımlarında

bulunmuştur. Bunun haricinde enerji verimliliği sağlanması amacı ile enerji yatırımlarında bulunmuş, üretimin artması amacı ile tarımı desteklemiştir. Yaptığı ekonomik sürdürülebilirlik yatırımları ile çevresel sürdürülebilirliği destekleyerek toplumda çevre bilincini oluşturma, deniz sularını koruma, yenilenebilir enerji faaliyetlerini destekleme gibi faaliyetlerde bulunmuştur. Kapsayıcı bir banka olan Garanti BBWA toplumsal cinsiyetçiliğe önem vererek, dünya da önemli bir yer kaplayan kadınların finansal hayatta var olabilmesine, istihdam da yer edinebilmesine katkı sağlamıştır. Toplumda değer gören Milli Takımlarını desteklemiştir. Çalışanına önem vermiş, gelişimi için eğitim ve seminer programları sağlamıştır. Banka yaptığı çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik faaliyetleri açısından ekonominin kalkınmasına, toplumun gelişmesine ve çevrenin korunması için destek ve yardımlarda bulunmuştur. Bankanın yaptığı bu faaliyetler, bankayı öne çıkarak bir faktör olmaktadır.

Tablo 14. Şekerbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri

Ekonomik Sürdürülebilirlik Çalışmaları
<ul style="list-style-type: none"> • 2021 yılı 254,8 milyon TL Net Kâr ve 50,8 milyar TL aktif büyüklük • 2021 yılında Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KGF) Destek Kredisi uygulaması kapsamında KOBİ müşterilerimize yönelik finansman desteği sağlamıştır. • Mikro Finansman destekleri • 2020- 2021 yılları arasında “Aile Çiftçiliği Programı” kapsamında 3,7 milyar TL finansman desteği ve 2014- 2021 yılı arasında “Aile Çiftçiliği Programı” kapsamında 143 bini aşkın çiftçi ailesine toplamda 13,2 milyar TL finansman desteği • Ekonomiye destek olma amacı ile yerel tedarikçiler ile çalışmada bulunma • 1,3 Milyar TL yenilenebilir enerji ve enerji verimliliğine sağlanan finansman desteği • Düşük Karbonlu Ekonomi hedefi taşıma • 1 843 Kadın esnafa 192 TL milyarlık finansman desteği • <i>Pandemi döneminde zorluk çeken Kobilere;</i> • İşinize dost kredi • Kazanan KOBİ’ler kulübü • İstihdama ve üretime katkı sağlama • <i>Sürdürülebilir Tarım amacı ile;</i> • Hasat Kart • Çiftçi Destek Kredi Kampanyası • TMO (Toprak Mahsulleri Ofisi) Kart • Tarımsal EKO kredi (2021 yılı ~3 000 EKO kredi desteği alan müşteri sayısı, +3.000 EKO kredi kapsamında yalıtımı sağlanan konut miktarı) • Dijital Transformasyon ile çevrimiçi hizmet imkânı • Sosyal ve Çevresel Yönetim Sistemi ile projeleri çevresel ve sosyal faktörlere göre gruplandırma • Çalışanlarına eğitim amacı ile 1 Milyon TL tutarında harcama yapmıştır
Çevresel Sürdürülebilirlik Çalışmaları

Tablo 13. Şekerbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

- Bankanın bilançosunda buluna %30 yabancı kaynakları yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği amacı finanse etmemek.
- İklim Değişikliği ile mücadele kapsamında Karbonayakizi hesaplamalarını yapmak
- Su yönetimi ve atık yönetimi için çalışmalar yapma
- EKO kredi ile enerji tasarrufu yatırımlarını desteklemek
- Çevre bilinci kazandırmak amacı ile 2021 yılı içerisinde 218 çalışana eğitim
- Dijitalleşme ile 2020-2021 yılları arasında toplamda 156 ton kâğıt tasarrufu
- EKO kredi kapsamında;
- 0,8 milyar kWh finanse edilen yatırımlar ile gerçekleşen enerji tasarrufu
- 0,1 milyon ton Engellenen karbon emisyonları
- 2,7 milyon m3 yalıtımı sağlanan konutlardaki doğal gaz tasarrufu
- EKO kredi ile müşterileri hibrit araç veya güneş panelleri ve tarımsal EKO kredi ile modern sulama araçlarına yönlendirme
- Tarımı desteklemek amacı ile çiftçiye finansman desteği
- Karbon Saydamlık Projesini (CDP) desteklemektedir.

Sosyal Sürdürülebilirlik

- Çevrim içi- Çevrim dışı kanallar ile paydaşlar ile görüşmeler yapma
- “Açıkekran” platformu ile yerel halka gösteri
- Müşteri şikâyet ve önerilerini dinleme
- 2021 yılında 744 kişiyi işe alma
- Çalışanlarının gelişimi amacı ile düzenlediği eğitimlere katılım oranı %98
- 2021 yılı ile 39 adet üretici kadın kooperatifi desteklenmiştir.
- 1 843 kadın esnafa destekte bulunma
- Engelli bireylere yönelik 37 Şube ve 50 ATM
- Bünyesinde 77 tane engelli çalışan bulundurma
- Banka web ve mobil sitesini görme engelli müşterilerinin de kullanabilmesi amacı ile BlindLook’un Görme Engelsiz Marka (EyeBrand) ağına katılmıştır.
- Banka toplumsal cinsiyete önem verip bünyesinde %51,3 oranında kadın çalışan bulundurma ve %27.8 üst yönetimde görev alması
- Çalışanlarına Sosyal ve Çevresel Yönetim adı altında 114 saat eğitim sağlama
- Çalışanlarına ikinci emeklilik imkânı sunma
- 2021 yılında 1 500 kadına “Finansal okuryazarlık” eğitimi
- Kadınların çalışma hayatına dönmesi (doğum sonrası) için çalışmalar yapma
- 2021 yılında cinsiyete dayalı şiddeti önlemek amacı ile “Dünyayı Turuncuya Boya” kampanyası ile 16 gün genel müdürlük binalarında turuncu aydınlatma kullanılması
- 1 531 Çalışana 12 248 saat İSG (İş sağlığı ve Güvenliği) eğitimi düzenlendi
- Çocuklar için “Şeker Çocuk” adlı dergi basımı ve görme engelli çocuklar için derginin Braille alfabesi şeklinde çıkartılmaktadır.
- Müşterilerinin finansal ürün ve hizmetlere ulaşımı kolaylaşması amacı ile “Dijital Transformasyon” programı
- . Banka veri gizliliği ve bilgi güvenliğine dikkat ederek müşterilerinin bilgilerini 3.şahısla paylaşmamaktadır.
- Banka 18 okul inşaatında faaliyet göstermiştir.
- Şeker Çocuk Dergisi ve ADEV (Araştırma Destek Eğitim Vakfı) işbirliğinde “Bütün Çocuklar Mutlu Olmalı!” adlı kampanya ile imkânları yetersiz çocuklar için kütüphanelere kitap ve okul öncesi sınıflar için oyuncak temini sağlamaktadır.

Şeker Bankası kuruluş zamanından şimdiki zamana kadar “Anadolu Bankası” misyonu ile çiftçi, üretici, Kobi ve geniş bir yelpaze ile müşterilerinin finansal ürün ve hizmetlerini karşılamaktaydı. Ekonomik sürdürülebilirlik çalışmaları sınırlı sayıda düzenlenmiş ve raporda yenilenebilir enerji yatırımlarında detay verilmemiştir. Ekonomik sürdürülebilirlik çalışmaları; Ekokredi, kadınların desteklenmesi, üreticinin desteklenmesi, eğitim maliyetleri gibi alanlarda var olmak ile birlikte çevrenin korunması amacını taşıyan geniş ürün yelpazesi bulunmamaktadır. Ayrıca banka girişim faaliyetlerinin artması için raporda herhangi bir çalışmadan söz edilmemiştir. Çevresel sürdürülebilirliğe bakıldığı zaman ise bankanın yapmış olduğu ekonomik sürdürülebilirlik faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan pozitif etkiler yer almaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik çalışmalarına atık yönetimi, su yönetimi, yenilenebilir enerji, çalışanlarda çevre bilinci, Karbon Saydamlık Projesi yer almaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik amacı ile web sitesine bakıldığı zaman herhangi bir reklam, blog gibi halkı çevre bilinci kazandırabilecek faaliyetler gösterilmediği anlaşılmıştır. Sosyal sürdürülebilirlik faaliyetlerinde bankanın toplumsal cinsiyete ve çalışanlarına önem verdiği raporda yer almaktadır. Banka görme engelli bireyler için çalışmalar yapmış ama işitme engelliler için herhangi bir faaliyet raporda yer almamaktadır. Bankanın Türkiye içerisinde 238 şubesi bulunmasına rağmen sadece 37 şubesinin engelli bireylere yönelik düzenlenmesi engelli bireylerin kullanımı için yetersizdir. Bankalar günümüzün getirdiği yükümlülükler amacı ile sürdürülebilirlik faaliyetlerini yayınlamaktadır. Şeker Bankası’nın 2020-2021 entegre raporu bankanın yayınladığı ilk rapordur. Raporda yer alan ve web sitesinde yer alan bilgiler bankanın sürdürülebilirlik konusunda faaliyetlerinin yetersiz ve az olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 15.Vakıfbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri

Ekonomik Sürdürülebilirlik
<ul style="list-style-type: none"> • 2021 yılında nakdi ve gayri nakdi krediler ile milli ekonomiye sağladığı destek miktarı 766 milyar TL’dir. Organik Tarım ve Sera Kredisi • Tarım Ekipmanları Kredisi • Tarım Arazisi Alım Kredisi • TMO Kart. • 201 yılı sonu itibari ile tarım sektörüne 2,1 milyar TL yatırım sağlanmıştır. • İşletmelerde doğal kaynakların yönetimi amacı ve çevrenin korunmasına yönelik ürünler sunmuştur • Sürdürülebilirlik ve Kaynak Verimliliği Kredisi • TOBB Nefes 2021 Kredisi • Çevreci Araç Kredisi • Doğa Dostu Taşıt Kredisi

Tablo 14. Vakıfbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

- 2021 yılında KOBİ'leri desteklemek için KGF Destek Kredi Paketleri sunmuştur.
- Milli ve yerli savunmaya katkı amacı ile "Savunma Sanayine Yönelik Tedarikçi Finansmanı Kredisi" hayata geçirildi.
- Çek karşılığını güvence altına alarak ticaret ortamını güvenilir bir ortam haline gelmesi için "VBanko Çek Dijital" ürünü 2021 yılında hizmete sunuldu.
- 2021 yılı dış ticaret hacmi bir önceki yıla göre % 123 oranından artmıştır.
- Tarımı geliştirmek amacı ile
- "Kazançlı Pos" hizmeti sunarak müşterilerin ve KOBİ'lerin finansal birikim yapmasına olanak sağlamıştır.
- ***Dijital ortamdan alışveriş yapacak müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile geliştirilen ürünler:***
- Anında Dijital Kredi
- Anında Dijital Taksitli Ek Hesap
- Her kesimden kullanıcı için olan "Sky Limit" ürününe 2021 yılı sonu itibari ile 1,8 milyondan fazla kişi üye olmuştur.
- 2021 yılında 22 adet yenilenebilir enerji finansman projesine 4,4 milyar finansman desteği
- Enerji verimliliğini arttırmak ve yeşil konut inşa etmek amacı ile ortaya çıkan "Yeşil Konut Kredisi, Çevre Dostu Konut Kredisi" ürünleri hizmete sunulmuştur.
- Çevreye ve sosyal topluma katkı sağlayabilecek projeler değerlendirilip finansman desteği sağlanırken, olumsuz etki oluşturabilecek sektörler yatırım sağlanmamaktadır.
- 2020 yılında Dünya Bankası ile iş birliğinde 250 milyon ABD Doları tutarındaki "Acil Durum Firma Destek Projesi" oluşturulmuştur.
- 2020 yılında Fransız Kalkınma Ajansı (AFD) iş birliği ile enerji verimli konutları arttırmak amacı ile 200 Milyon Euro kaynak anlaşması yapıldı.
- Dijitalleşme ile finansal ürünlerin (Kolay Fast, E-belediye sistemi, Gümüş-altın satım işlemleri v.b) kullanımı ve müşteri edinimi artmıştır.
- Ekonomiye destek olma amacı ile yerel tedarikçiler ile çalışmada bulunma
- Sosyal ve Çevresel Yönetim Sistemi ile projeleri çevresel ve sosyal faktörlere göre gruplandırma

Çevresel Sürdürülebilirlik

- Dijitalleşme sayesinde kâğıt tasarrufunda bulunma
- Su tüketimi, atık yönetimi, enerji yönetimi konularında çalışmalar ve önlemler almıştır.
- 22 adet toplam kurulu güç miktarı 998,4 MW olan projelere finansman desteği sağladı.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerji oranı %80'dir.
- Çalışanların çevre bilinci konusunda farkındalık oluşturmak amacı ile eğitimler vermiştir.
- Banka araçlarının 450 tanesini 2020 yılında hibrit araçlar ile değişimi sağlamış, bundan dolayı ortaya çıkan karbon emisyonlarını azaltma hedefine katkı sağlamıştır.
- Karbon emisyonu azaltma amacı gütmektedir.(Kapsam 1 ve Kapsam 2: Karbon hesaplamalarını kullanmaktadır).

Sosyal Sürdürülebilirlik

Tablo 14. Vakıfbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

- Engellilere yönelik ATM sayısı 2021 yılında 4 035 adettir.
- Görme engellilerin kullanımına uygun ATM sayısı 3 932 ve fiziksel engellilerin kullanımına uygun ATM sayısı ise 1721'dir.
- Şubeler engelli bireylerin kullanımına göre tasarlanırken, bankaların postları engelli bireylerin kullanabileceği kabartma yazılar ve sesli imza yöntemi ile kolaylık sağlanması amaçlanmıştır.
- Dijital kanallar ile finansal hizmete erişebilen müşteri sayısı 9 043 802'dir.
- Müşterilerinin sorun ve önerilerini dijital yollar ve çağrı merkezi yolları ile dinleme
- Müşterilerin kişisel verilerinin korunmasına yönelik tedbir almaktadır.
- Kişisel verilerin korunması amacı ile çalışanlara düzenlenen e-egitime 2021 yılında 9 808 sınıf içi eğitime ise katılan çalışan sayısı 43'tür.
- Görüntülü çağrı merkezi ile birçok müşteriye ulaşırken engelli müşteriler ile işaret dili kapsamında görüşmeler yapılmıştır.
- 2017 yılından 2021 yılının sonuna kadar BİLSEM (Bilim ve Sanat Eğitim Merkezleri) işbirliği ile 54 tane mekatronik, akıl oyunları ve yapay zekâ atölyesinin ayrıca 170'in üzerinde bilişim teknolojileri laboratuvarının yapımında yer almıştır.
- Çocuğu kreşe giden kadın-erkek çalışanlarına kreş yardımı yapmaktadır.
- "Kariyer Kapısı" üzerinden üniversiteli öğrencilere staj hakkı tanıdı.
- 2021 yılında 624 kişi işe alınarak istihdama katkı sağlanmıştır
- Desteklenen atölyelerde 20 bin özel yetenekli çocuğun desteklenip gelişimlerinde katkı sağlamaktadır.
- VakıfBank Kültür Yayınları(VBKY) tarafından 2021 yılı sonu itibari ile 120'den fazla kitap basılmıştır.
- Vakıfbank Spor Kulübü ile hem küçük kızların sporla buluşmasına hemde uluslararası arenada başarılarla imza atmaktadır.
- Çalışan memnuniyeti amacı ile 2021 yılında "Çalışan Bağlılığı ve Memnuniyeti Araştırması" yapıldı.
- "Çalışan Öneri Platformu" ile 2021 yılında çalışanların önerdikleri 2.925 öneriden 23 adet öneriyi projeye döküp, 543 proje için fizibilite çalışmalarına başladılar.
- Bünyesinde %50,51 kadın ve %49,49 erkek çalışan bulundurmaktadır.
- Çalışanlarını sosyal sorumluluk projelerine dâhil ederek gönüllülük çerçevesi adı altında "İyilik Kumbarası" hareketi ile ihtiyacı olan okullar, öğrenciler, afetzedeler gibi gruplara 30 binden fazla ürün toplanarak ulaştırıldı.
- Çalışanların motivasyonları arttırmak amacı ile toplantılar, özel günlerde (anneler günü- babalar günü v.b) mesajlar gibi etkinlikler yapıldı.
- Çalışanların katkıda bulunduğu sosyal sorumluluk projeleri;
- "VakıfBank İyilik Elçileri" projesi
- Kanserli Çocuklara Umut Vakfı (KAÇUV) destek amacı bankanın destek olmak isteyen birimi satış için ikramlıklar hazırlayarak her ay satış yapması amacı ile Umut Kafe'yi bankaya çağırılmıştır.
- TOFD (Türkiye Omurilik Felçlileri Derneği) yürüttüğü plastik kapak projesi ile çalışanların topladığı yaklaşık 4,5 ton plastik kapakla 12 ihtiyaç sahibine tekerlekli sandalye yardımı
- Cinsiyet eşitliğine önem vererek 2021 yılında ebeveynlik iznine ayrılan 590 kadın izin sonrası iş hayatına kaldığı yerden devam etmiştir.
- Doğum izninin yanı sıra kadın çalışanlarına ücretsiz 1 yıl izin hakkı sağlamaktadır.

Tablo 14. Vakıfbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

- 2021 yılında toplam 1 093 katılımcıya sınıf içi İSG (İş Sağlığı ve Güvenliği) eğitimi verilmiştir.
- Yeni çalışanların adaptasyon sürecini kolay geçirebilmesi için “İşe Uyum Temsilcileri” atadı

Banka sürdürülebilirliği faaliyetlerinin her alanına dâhil ederek, belirlemiş olduğu kaynakları ekonomik, çevresel, sosyal alanlara yönlendirerek değer yaratma amacı gütmektedir. Sürdürülebilirlik boyutların bir arada kullanılmasıyla oluşan organize faaliyetlerden ortaya çıkan bir sistemdir. Bankanın ekonomik faaliyetlerine bakıldığı zaman geniş bir müşteri kitlesine hitap ettiği, ekonomik kalkınma, tarım gibi faaliyetleri desteklediği görülmüştür. Bankanın ekonomik faaliyetlerde yapmış olduğu tarım kredileri, enerji yatırımları gibi faaliyetlerle çevresel sürdürülebilirliği de desteklemektedir. Banka karbon emisyonunu azaltma hedefine ulaşmak için faaliyetlerde bulunmuş ve gerekli hesaplamaları yapmaktadır. Çevresel faaliyetlerin artması amacı ile de eğitimler düzenlemektedir. Banka yapmış olduğu sosyal sorumluluk faaliyetlerine çalışanlarını da dâhil etmektedir. Banka müşterisine, çalışanına değer vermekte ve gerekli çalışmaları yapmaktadır.

Tablo 16. İş Bankası Sürdürülebilirlik Faaliyetleri

Ekonomik Sürdürülebilirlik

- 2021 yılı sonu itibari ile 926,6 milyar aktif büyüklüğe sahiptir.
- Çevreye duyarlı işletmelerin yatırımı amacı ile ortaya çıkarılan “İş Portföy TEMA Değişken Fon”
- Yenilenebilir enerji finansmanı
- Yeşil Tahvil
- İş’te Güneş Kredisi (Çatı Güneş Enerji Santrali Kredisi- 25,6 İş’te güneş kredisi kullandırım miktarı)
- Kentsel Dönüşüm Kredisi
- Lisanssız Elektrik Üretim Kredisi
- Enerji Verimliliği Kredis
- Çevreci Taşıt Kredisi (179 milyon TL çevreci taşıt kredisi kullandırım miktarı)
- Elektrikli Şarj İstasyonu Kurulum Kredisi
- Çevreci İşyeri Kredisi (172,8 Milyon TL çevreci iş yeri kredisi kullandırım miktarı)
- Çevreci Ev Kredisi
- Denizleri Koruyalım Kredisi (4 milyon TL denizleri koruyalım kredisi kullandırım miktarı)
- Güneş Enerjili Bankamatikler
- Geleceğe Orman Projesi
- Maximum Tema Kart
- TEMA Çevre Değişken Fon
- İş’te Kadın Hisse Senedi Fonu
- İş Portföy Yenilenebilir Enerji Karma Fonu
- Yenilenebilir enerji üretimi santrallerine kredi sağlamıştır.
- İlave Karbon Fiber Üretim Hattı’na 100 milyon dolar yatırım sağlamıştır.

Tablo 15. İş Bankası Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

<ul style="list-style-type: none"> • Kalyon Güneş Enerjisi Üretim A.Ş. firmasının Karapınar YEKA GES projesine 812 milyon ABD doları yatırım • Greeneco Enerji Elektrik Üretim A.Ş. firmasına 40 MW'lık Hibrit GES tesisinin finansmanı sağlanmıştır. • Sürdürülebilir bağlantılı kredi mekanizması • Kobilere destek sağlamıştır. • Girişimci kadın ve gençlere destek sağlamaktadır. • Kadın Girişimci İhracat Destek Kredisi • Genç Girişimci İhracat Destek Kredisi • Tarımı desteklemek adına ürün ve hizmetler • Dijital Tarım Kredisi • İmece mobil • Basınçlı Sulama Sistemleri Kredisi • Tarımda Enerji ve Kaynak Verimliliği Kredisi • Tarım için Su • Kadın Girişimcilere Özel Kadın Girişimci Kredisi ile 2021 yıl sonu itibarıyla sayısı 42 bini aşkın kadın girişimci müşteriye 6.5 milyar TL kredi desteği
<p>Çevresel Sürdürülebilirlik</p> <ul style="list-style-type: none"> • İş Portföy TEMA Değişken Fon'dan sağlanan gelirler ile TEMA Vakfı'nın Doğa Eğitim Programlarını desteklemek • Su Yönetimi Konusuna Dikkat Çekmiş Bu Konuda Ki Riskleri Üç Başlık Altına Toplamıştır "Su Kaynakları, Atık Su, Kaynak Tüketimi" • Siyanür kullanılan maden projelerini finanse etmeme kararı • GES ve RES Projelerine Finansman Desteği Sağlama • 2021 yılında 114 tane yenilenebilir enerji finansmanı sayısı • 2021 yılında 1 008 MWh yenilenebilir enerji projelerinin toplam kurulu gücü • 2021 yılına 32,2 milyon (MWh) üretilen temiz enerji miktarı • Kömür ve doğalgazı yakıt olarak kullanılan projeleri finanse etmeme • Çevre ile dost ürün ve hizmetler sunma • WorkupAgri Tarım Girişimciliği Programı ile 16 yörede, 2 000'e yakın üretici ile bir araya gelinmiştir • Yeşil tahvil, sosyal tahvil ya da sürdürülebilirlik tahvili olarak yapılabilmesini sağlayan "Sürdürülebilir Tahvil Çerçevesi" kapsamında geliştirilerek "Sürdürülebilir Finans Çerçevesi" oluşturuldu. • "Vodafone Business" ile sürdürülen "Dijital Tarım projesi" kapsamında hibe edilen 30 adet dijital tarım istasyonundan gübre, ilaç, su dâhil girdi kullanımında düşüş, verim artışı ve çevresel atık azalışı sağlanmıştır. • Geri dönüşebilir koli kullanma • "Doğa Eğitim Programları" ile öğretmen ve öğrencilere çevre ile alakalı eğitim verilmiştir. • Yenilenebilir enerji kaynakları tercih etme • Filosunda 173 adet hibrit araba kullanma • "Geleceğe Orman" projesi ile doğaya destek • "Tarım için su" belgeseli ile su yönetimine dikkat çekilmiştir. • Orman yönetimi ve su yönetimini sağlamak • Tarımı desteklemek amacı ile kredi destekleri sağlanmıştır. • Kömür ve doğalgazı yakıt olarak kullanarak elektrik üretimi gerçekleştirmek üzere yeni kurulacak termik santral yatırımlarının finansman desteği sağlamama

Tablo 15. İş Bankası Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

- 2021 yılında dijitalleşme ile 64 milyon sayfa kâğıt tasarrufu ve 7,6 milyon TL kâğıt maliyetinden tasarruf sağlanmıştır.
- Her 100 kg kâğıt başına 1 fidan dikerek 2021 yılında 1 290 adet fidan dikmiştir.

Sosyal Sürdürülebilirlik

- Bünyesinde 22 802 çalışan barındırmaktadır.
- “Arya Kadın Yatırım Platformu” ile kadın girişimcilere sponsorluk sağlamaktadır.
- “TÜRKONFED ile Girişimde Kadın Gücü Projesi” kadınların dijitalleşme sürecine uyum sağlamasına ve mentörlük desteği sağlama
- 20,7 milyon müşteriye hizmet vermektedir.
- “İmeceMobil” uygulaması ile çiftçilere finansal okur-yazarlık, gelir-gider takibi, tarım kredilerine başvurmak gibi kolay erişim sağlamaktadır.
- Geniş hizmet ağına sahiptir.
- %55 çalışan kadın oranına sahiptir.
- Kadın ve çiftçiler için finansal okuryazarlık eğitimleri ve buluşmaları düzenleme
- 471 tane görme engelliye uygun şube ve 823 tane ortopedik engelliye uygun şube
- Blindlook ile yapılan çalışma sonucu görme engelliler için mobil ve internet bankacılığının erişim kolaylığının sağlanması.
- “Karneni Göster, Kitabını Al Kampanyası” ile bugüne kadar 14 milyon basılı kitabı ilköğretim öğrencilerine ulaştırdı.
- Her öğrencinin satranca ulaşabilmesi için ana sponsor
- Okul ve kütüphanelere kitap desteği ile yaklaşık 2 000 okul ve 3 2000 kütüphaneye destek
- “İş Sanat” ile bireyleri sanat, müze, sinema, söyleyişi gibi etkinlikler ile buluşturma.
- “Kibele Sanat Galerisi ve Ankara Sanat Galerisi” plastik sanata yer vermektedir.
- “Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sanat Eserleri Konservasyon ve Restorasyon Laboratuvarı” eğitim ve sanat eserleri bakım ve onarımını üstlenme.
- Çocukların adına ve gençlerin eğitim, gelecekleri için ortaya çıkarılan ürün ve hizmetler
- “Biriktiren Genç Hesap” adı altında gençleri birikim yapmaya teşvik etme
- “Çocuğum İçin Yatırım Sigortası” ile çocukların eğitimi için ebeveynlerin yatırım yapması
- “Kumbara Karma Fon” çocukların gelecekleri için yatırım yapma
- “Dijital Kumbara” ile 18 yaş altı çocukların dijital olarak birikim yapmasına olanak
- “Üstü Kalsın” hizmeti ile bir üst limite çıkarılan kredi kartı tutarında oluşan farkın hesabında değerlendirilmesi
- “Robofon” danışman hizmeti ile kişiye özel yatırım fonların bulunmasında kolaylık
- %44 oranında kadın yönetici
- Hızlı ve kolay erişimde olma
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine önem verme
- Yerel tedarikçi kullanma
- 2021 yılında %97 yerel tedarikçi ile çalışma
- 5 113 tane engelli dostu bankamatik bulunmaktadır.
- Arkeoloji alanında katkı ve destek de bulunma.
- Müzecilik ve tarih alanında katkılar:
- Türkiye İş Bankası Müzesi (Yenicami, İstanbul)
- Büyük Zafer’in 100. Yılına Doğru İstiklal Sergisi
- Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi (Ulus, Ankara)

Tablo 15. İş Bankası Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

- Resim Müzesi Hazırlık Çalışmaları
  - İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı -Uluslararası İstanbul Müzik Festivali Sponsorluğu
  - “Kumbara Dergisi “ adı altında eğitici ve öğretici yayınlar sunma
  - Üniversite sınavında başarılı olan öğrencileri “Altın Gençler” adı altında Yapay Zekâ Uygulama ve Araştırma Merkezi” adı altında akademik çalışmalara destek
  - “Enfeksiyon Hastalıkları Uygulama ve Araştırma Merkezi” ile Covid-19 pandemisinde toplum sağlığı ile ilgili çalışmalar yapılması
  - “Kültür Yayınları” ile 2021 yılında 18 milyonu aşkın kitabı okuyucu ile buluşturdu.
  - Görme engelliler için Braille alfabesini kullanarak kitap basımı
  - Pandemi döneminde dijital ortamdan çocuklara kitap erişimi sağlanması
  - 5.sınıftan itibaren Darüşşafaka’da kalan öğrencilerin eğitim masraflarını karşılanması
- Darüşşafaka işbirliğinde “81 ilden 81 öğrenci “ programı kapsamında 2021 yılı sonunda 750’ye yakın öğrenci mezun oldu.***

İş bankası ekonomik, sosyal ve çevresel yönden toplum yararına faaliyetlerde bulunmuştur. Çevresel krediler, yenilenebilir enerji kaynaklarını tercih etme, çevre dostu bina kullanımı gibi hem ekonomik yönden hem de çevre yönünden destekleyici faaliyetleri vardır. Pandemi döneminde çalışanını sağlığını, toplum sağlığını öncelik de tutmuş, faaliyetlerinin çoğunu dijital platformda erişebilir durum da kullanılmasına olanak sağlamıştır. Ürettiği çevreci krediler, çevre, doğa, deniz, su gibi çevrenin kaynaklarının korunmasına olanak sağlamış ayrıca girişimcilik faaliyetlerini destekleyerek kadınların iş hayatında var olmasını desteklemiştir. Banka karbon emisyonunu hesaplamış, çevre için yararlı olmak amacı ile ürün ve hizmetlerde geniş kredi ağına sahiptir. Ayrıca kadınların, girişimcilerin, çocukların desteklenmesini sağlamıştır. Banka engeli bireylerin faaliyetlerde bulunmasını kolaylaştırmak için düzenlemeler yapmıştır fakat bünyesinde engelli birey istihdamı ile alakalı bir veri bulunamamıştır. Sürdürülebilirlik adına yaptığı çalışmalar diğer bankaların yaptığı çalışmalar ile ortak özellikler taşımaktadır. Banka sürdürülebilirlik adına yapmış olduğu çalışmaları internet sayfasında yer vermiştir Bankanın yayınladığı entegre raporu içerik bakımında karışık olması, raporun bölümlerinin iç içe girmesi raporun analiz edilmesini zorlamıştır.

Tablo 17. Türkiye Sınai Ve Kalkınma Bankası Sürdürülebilirlik Faaliyetleri

Ekonomik Sürdürülebilirlik
<ul style="list-style-type: none"> • Banka 84,1 milyon TL aktif büyüklüğe sahiptir. • 2021 yılı içinde Zorlu Enerji adına 1 adet Sürdürülebilir Kira Sertifikası ihracı, 5 adet Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları çerçevesinde Kira Sertifikası ihracı ve Palen Enerji adına 1 adet Düşük Karbonlu Ekonomiye Geçiş Tahvili ihracı gerçekleştirilmiştir. • İlk kadın dostu kredi uygulaması • 2021 yılında üçüncü sürdürülebilir tahvil ihracı (350 milyon ABD doları)

Tablo 16. Türkiye Sınai Ve Kalkınma Bankası Sürdürülebilirlik Faaliyetleri
Devamı

- 25 milyon ABD doları tutarında dış ticarete sürdürülebilir fonlama anlaşması yapıldı.
- Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlı sürdürülebilir kredi oranı 2021 yılında %81'dir.
- Bankanın yatırım yaptığı proje içeriklerine bakıldığı zaman; Enerji üretim, enerji dağıtım, birleştirme ve satın alım finansmanı, alt yapı- ulaştırma, kamu özel sektör ortallığı alanlarıdır.
- Yenilenebilir enerji projelerinin bankanın kredi portföyünde ki oranı %35'dir.
- 2008 yılında dünya bankası ile anlaşmalı 400 milyon ABD doları tutarında kadın istihdamı destekleme fonu.
- 2019 yılında çalışma ortamında cinsiyet eşitliği, kadın istihdamı amacı ile
- Pandemiden olumsuz etkilenen işletmelere 155 milyon ABD doları finansman desteği
- Kadın istihdamını arttırmak ve geliştirmekte olan bölgelerdeki ekonomiyi arttırmak amacı ile 255 milyon ABD doları yatırımı
- Kadın Dostu Kredi

Çevresel Sürdürülebilirlik

- 387 adet yenilenebilir enerji projesi finansmanı yapılmıştır. Projelerin toplam kurulu gücü 8 239'dur.
- Hammadde tasarrufu 14,65 milyon
- Su tasarrufu 1,2 milyon
- Atık tasarrufu 55 530 milyon
- Her yıl 15,8 milyon ton karbon ayak izi azaltımına katkı sağlar.
- 2021 yılında 56 kurumsal müşteri adına ecodrone'ler ile 37 000 tohum atışı yapıldı.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarına kredilendirme yapacağını, yenilenmeyen enerji kaynaklarına (kömür, petrol) yatırım yapmayacağı açıklanmıştır.
- Yenilenebilir enerji projelerinin %91'i üretime geçmiştir.
- "Yeşil Kuğu Platformu" ile paydaşlarına çevre bilinci hakkında bilgi vermektedir.
- 2021 yılı boyunca yayınlanan 4 farklı İklim Dair raporunda Su, Gıda Güvencesi, Toprak ve Biyoçeşitlilik konuları işlendi.
- 2021 yılı pandemisinin etkisi ile paydaşlarına çevre bilinci farkındalığını yayınlamış olduğu "İklim Dair" raporları ile sundu.
- www.cevreciyiz.com adlı sitede çevre ile alakalı iş fikirleri, çevre dostu, inavasyon, alternatif enerji kaynakları, döngüsel, ekonomi, iklim krizi, yeşil dönüşüm gibi fikirler yer almaktadır.
- 2021 yılında 42 işletmeye kredi verilir iken çevresel ve sosyal risk ölçme (ERET) modeli uygulanmıştır.
- Kapsam 1-2-3 sera gazı emisyonu ölçümlerinde bulunmaktadır.
- 2021 yılı genel müdürlük kağıt tüketimi 2 164 ve geri dönüşüme giden plastik ve kağıt atıkları 3 384'dür.

Sosyal Sürdürülebilirlik

- Tüm banka içerisinde yer alan kadın çalışan oranı %53
- Yönetim kadrosunda yer alan kadın çalışan oranı %51
- Yönetim Kurulu'nda üye kadın oranı %27
- Kadın ve erkek çalışanların maaş farkı oranı %0,087
- Çalışan başına düşen yıllık ortalama eğitim 51,5 saattir.
- Apex kredi kullandırımı sayesinde son 3 yılda 835 KOBİ ve 526 istihdam gerçekleştirildi.

Tablo 16. Türkiye Sınai Ve Kalkınma Bankası Sürdürülebilirlik Faaliyetleri
Devamı

- 2021 yılında yaklaşık 1 700 kadına iş olanağı
- SKA'ları desteklemiştir.
- Cinsiyet eşitliği, finansal okuryazarlık, dijitalleşme konularında çalışmalar yapmıştır.
- 2021 yılında sürdürülebilirlik, toplumsal eşitlik, yeşil enerji konularında 35 adet röportajları bulunmaktadır.
- 2021 yılında pandeminin etkisi ile birlikte hibrit çalışma koşulları ve çalışanlarının gelişimi için eğitimler düzenlemiştir.
- Yapılan anket sonucu %90 çalışan memnuniyet anketi oranı tespit edilmiştir.
- Cinsiyet eşitliği için paydaşları ile birlikte projelere imza attılar.
- Eğitimden üretime bursu ile 30 kişi, İKSV(İstanbul Kültür Sanat Vakfı) Yarının Kadın Yıldızları projesi ile 13 kişiye eğitim imkanı sağlanmıştır.
- İstanbul Müzik Festivaline sponsordur.
- 2021 yılı içerisinde Ekonomik Araştırmalar yayın sayısı 447'dir.
- ESCARUS ile birlikte Sürdürülebilirlik Atölyesi projesi ile üniversite öğrencilerinin sürdürülebilirliğe dair algılarını geliştirmek amaçlanmıştır.
- 2021 yılında Sürdürülebilirlik Atölyesi kapsamında 11 farklı üniversiteden 48 öğrencinin çevrim içi katılımı ile yürümüştür.
- Escarus ve iş birliği ile "Sürdürülebilirlik Gelişim Programı" nı uygulamaktadır.
- Patara Antik Kenti kazı çalışmalarını desteklemektedir.
- Sürdürülebilir Kalkınma Derneği işbirliğinde hayata geçirilen dijital platform www.esitadimlar.com, içerisinde cinsiyet eşitliği, kadın istihdamı gibi nitelikli yayınlar bulundurmaktadır.
- 2021 yılında www.esitadimlar.com sitesine 213 makale paylaşılmış olup 23 bin takipçisi bulunmaktadır.
- Sürdürülebilirlik kapsamında eğitimler verilmiştir.

Bankanın sürdürülebilirlik projelerini yerine getirmek amacı ile birçok işbirlikleri bulunmaktadır. Bir yatırım bankası olup sosyal ve çevre düzenini bozmadan işlemlerini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Rapor açıklayıcı olup ancak fazla bir bilgi yer almamaktadır. Raporda çalışan kişi sayısı verilmiş ancak engelli istihdamı ve engelli yararına yapılan bir aktiviteden bahsedilmemiştir. Çevre ile alakalı net bilgiler verip diğer bankalar ile karşılaştırıldığında verdiği bilgiler eksik ve yetersiz gelmiştir. Bunun nedeni bankanın yapmış olduğu faaliyetlerden bahsetmeyip kısaca geçilmesidir. Ekonomik anlamda banka faaliyette bulunsan bile sürdürülebilir kredi hizmetlerini açıklamamış raporda okuyarak bir iki tanesi bulunmuştur. Toplumun gelişimi için yayın, bloglar, kütüphane gibi ekonomik anlamda yönelebileceği alanlar oluşturmuştur. Bankanın 2021 yılı için yayınlamış olduğu iklim, çevre raporu bulunmakta ondan dolayı entegre raporunda çevre konusuna fazla değinilmemiştir.

Tablo 18. Akbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri

Ekonomik Sürdürülebilirlik
<ul style="list-style-type: none"> • 2020 yılında 16,4 milyar TL sürdürülebilir finansman desteği • 2021 yılında 763 milyar TL aktif büyüklüğe sahiptir. • 2030 yılına kadar 200 milyon TL sürdürülebilir kredi taahhättünde bulunma <p>Mavi Finansman Kredi Paketi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mavi Liman • Mavi Turizm • Mavi Ulaşım • Yeşil Krediler • Sosyal Krediler <p>Yeşil Finansman Kredisi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yeşil Dış Ticaret Kredisi • Düşük Karbon Ekonomisine Geçiş Kredisi • Çatı Ges Yatırım Kredisi • 2021 yılında toplum Sürdürülebilir Finansmanı 25 milyar TL'dir • Yurt içi bireylere 340 milyon TL'lik sosyal bono ihracı sağlamıştır • Sürdürülebilir yatırım fonlarının 55 000 fazla yatırımcıya ulaşp, hacminin 5,5 milyon TL'ye ulaşmıştır. • 200 km hat uzunluğuna sahip hızlı tren için finansman desteğinde bulunmuştur. • Yenilebilir enerji projelerine 1 321 milyon ABD tutarında destek sağlanmıştır. • “Yeşil Dış Ticaret Paketi” ile Orta ve Doğu Avrupa, Orta Doğu ve Afrika bölgelerinde ilk kez gerçekleştirilen 300 milyon dolarlık sürdürülebilirlikle bağlantılı repo anlaşması yapmıştır. • 2021 yılında ilk sürdürülebilir tahvil ihracı 500 milyon TL olarak gerçekleştirmişlerdir. • Sağlık sektörü ve Alternatif enerji fonları 2021 yılında 57 bin yatırımcıya 2,5 milyon TL değerinde destek sağlandı. • 2021 yılında yenilenebilir enerji üretim kredi portföyündeki enerji payı %84'e ulaştı. • İlk yeşil bono ihracı korona virüs zamanında gerçekleştirildi. • Esnaf, KOBİ, girişimci destekleri sağlanmıştır. • Yardım ve bağış harcama tutarı 9,2 milyon TL'dir. • Pandemide esnafların, işletmelerin ve şirketlerin olumsuz etkiler ile karşılaşmaması adına Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ile 75 Milyon ABD tutarında kaynak temini sağlamıştır. • 2021 yılında Akbank Sanat adı altında yapılan kültür etkinliklerine ve sponsorluk harcamaları 9,2 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. • Bankanın 2021 yılında yurt dışı borçlarından %41'i sürdürülebilirlik temalıdır. • Kültür ve sanat etkinlikleri ve sponsorluk kapsamında yapılan harcama tutarı 10,4 milyon TL'dir <p>Çevre ve sosyal toplum için kredi paketleri oluşturulmuştur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yeşil Kredi • Yeşil Tahvil • Sosyal Tahvil • Sürdürülebilir Tahvil Çerçevesi <p>Ak Portföy Yatırım Fonlarını ve girişim fonları aşağıda verilmiştir.</p>

Tablo 17. Akbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

- Ak Portföy Yeni Teknolojiler Yabancı Hisse Senedi Fonu
- Ak Portföy Alternatif Enerji Yabancı Hisse Senedi Fonu
- Ak Portföy Tarım ve Gıda Teknolojileri Değişken Fonu
- Ak Portföy Metaverse ve Dijital Yaşam Teknolojileri Değişken Fonu
- Ak Portföy Teknoloji Şirketleri Hisse Senedi Fonu
- Ak Portföy Dönüştürücü Teknolojileri Değişken Fonu
- Ak Portföy Elektrikli ve Otonom Araç Teknolojileri Değişken Fon
- Ak Portföy Sağlık Sektörü Yabancı Hisse Senedi Fonu
- Yerli ve Yabancı Yüksek Teknoloji Fonu
- Ak Portföy Birinci Girişim Sermayesi Yatırım Fonu
- Ak Portföy Birinci Yenilenebilir Girişim Sermayesi Yatırım Fonu
- Ak Portföy İkinci Girişim Sermayesi Fonu
- Ak Portföy JEC Yenilenebilir Enerji Özel Girişim Sermayesi Yatırım Fonu
- Ak Portföy Üçüncü Girişim Sermayesi Yatırım Fonu
- Ak Portföy Sabancı Holding Özel Girişim Sermayesi Yatırım Fonu
- Ak Portföy AvivaSA Emeklilik Teknoloji Girişim Sermayesi Yatırım Fonu
- “Kadın Kobi Paketi” ile teminat yaratmakta güçlük çeken kadın işletme sahiplerine kolaylık sağlama.
- Kadın işletme sahibi ve girişimcilere 50 milyon dolar EBRD kaynağı ve %80 KGF teminat desteği
- Tarım ile uğraşan insanlar için “ Damal Sulama Kredisi, Kuraklık Verim Sigortası” hizmetleri sağlanmıştır.
- Çevre ile ilgili projeler değerlendirmeye alınarak 2021 yılında 25 adet proje kredi reddi almıştır.

Çevresel Sürdürülebilirlik

- Su yönetimine dikkat edilmektedir.
- Yenilenebilir enerji projeleriyle 3,8 milyon ton CO₂ emisyonu engellenmiştir.
- 2021 yılında 86 milyon adet dekont tasarrufu gerçekleştirerek 7300 adet ağacın kesilmesi önlenmiştir.
- “Kredilerde Çevresel ve Sosyal Risklerin Yönetimi” eğitim programı kapsamında 224 Akbank kredi müşterisine çevre ve sosyal risk konusunda farkındalık oluşturma
- İşten ayrılan çalışanları için Tema’ya fidan bağışı yapmaktadır.
- “Yeniden Yerleşim Eylem Planı” çerçevesinde, projelerde ağaç kesimini minimum düzeye indirerek doğanın dengesi korunmaya çalışılmıştır.
- Kredi kartlarında geri dönüştürülmüş kağıt, zarf kullanılmaya geçilmiştir. Plastik kullanımı azaltılmıştır.
- Dijitalleşme sayesinde 2021 yılında kağıt tüketimi 86 milyon azaltılarak 7 300 ağaç kesilmekten kurtarılmıştır.
- Akbank genelinde kullanılan %60 oranında yenilenebilir enerji (Geri dönüşüme kazandırılan 827 kg jeneratör yağı , 52 kg floresan ,70 000 ups aküsü , Mobil Atık Taşıma sistemi ile 2 782 kg atık toner geri dönüşüme kazandırılmıştır.
- 2021 yılı geri dönüşüme kazandırılan toplam atık 6,62 tondur.
- 2025 yılına kadar nötr banka olma hedefi taşımaktadır.
- Pandemi ile birlikte karbon emisyonunu 2021 yılı için 15 572 ton CO₂’ye indirenmiştir.
- 2021 yılı sera gazı yoğunluğu 55,7’dir.

Sosyal Sürdürülebilirlik

Tablo 17. Akbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

- Dokuz Eylül Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Topluluğu'nun düzenlediği "Antroposen Çağı" etkinliği ile 80 öğrenciye iklim ve sürdürülebilir finans ile ilgili bilgi verme
  - Sağlıklı yaşam, cinsiyet eşitliği, sanatsal faaliyetlere yönlendirme gibi pek çok alanda yer göstermektedir.
  - Dijitalleşme sayesinde erişebilirlik düzeyi artmış ve toplumun her kesimine faaliyet göstermektedir
  - 12 bini aşkın çalışanı bulunmaktadır.
- Çalışanların gelişimi için eğitimler düzenleme
- Çalışanın haklarını yerine getirme ve kariyer planlamasında yardımcı olma
- "Akbank Gençlik Akademisi" projesi ile 40 binden fazla öğrenciye eğitim verilmiştir.
  - Banka bünyesinde kadın çalışma oranı %53
  - Üst yönetimde bulunan kadın çalışan sayısı %40
  - 2021 yılında sürdürülebilirlik, yeşil mutabakat konuları ile ilgili 48 adet Akbank'lı buluşması
  - Çalışanlarının kariyer gelişimi, doğum izni, eğitimleri gibi unsurları dikkate almaktadır.
  - "Sürdürülebilir Finans" programı ile 185 öğrenciye eğitim verilmiştir.
  - Geniş kapsamlı bir bankadır.
  - Endeavor Türkiye "iş birliğinde oluşturulan "Boost the Future Girişimcilik Programı" ile her yıl 75 genci alanında deneyimli yatırımcılar ve akademisyenler ile buluşturma imkânı
  - 2021 yılında Akbank Akademi üzerinden çalışanlara kişi başı 423 987 saat eğitim verilmiştir.
  - Akbank caz ve Akbank Çocuk Tiyatrosu etkinlikleri ile 2021 yılına kadar 2,5 milyon kişiye ulaşılmıştır.
  - 2021 yılında "Şehrin İyi Hali" projesi kapsamında 3 400 üniversiteli genci çevrimiçi ve saha etkinlikler ile buluşturma
  - Engelliliğe Doğru Yaklaşım eğitimine katılan 173 Akbank çalışanı
  - UP School işbirliğinde teknolojiye rol model kadınlar yetiştirmek amacı ile ilk mezunlar 2021 yılında verilmiştir.
  - Aş kendini yarışması ile değerlendirmeye alınan 38 proje
  - 2021 yılında "İyi Bir Sen" projesi kapsamında çalışanlarının ev tüketimi ve teknoloji ihtiyaçları kapsamında 20 işbirliği oluşturmuştur.
  - Akbank Gençlik Akademisi kapsamında gençlerin gelişimi ve teknoloji alanında ilerlemesini sağlamak amacı ile eğitim programları düzenlenmiştir.
- 2021 yılında aşağıda yazan etkinlikler dışında düzenlene etkinlikler covid-19 etkisi ile çevrimiçi düzenlenmiştir.**
- Akbank Sanat Sergileri
  - Akbank Çocuk Tiyatrosu
  - Akbank Caz Festivali
  - Akbank Çocuk Tiyatrosu Fırtına Çocuk
  - 2021 yılında Akbank Sanat 5 sergi yayınlamıştır.
  - 90 Şube engelli erişim kolaylığı bulunmaktadır.
  - Sürdürülebilirlik, veri yönetimi, etkin finans, inavasyon, blok zincir, yapay zekâ gibi toplumu ilgilendiren konular üzerinden yarışmalar, etkinlikler, dijital bildiriler düzenlenmiştir.

Tablo 17. Akbank Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Devamı

- 50 Milyon dolar EBRD desteği ve %80 KGF teminat desteği
- Kobilere destek, tutundurma, dijitalleşme, hediye para indirimi gibi kolaylıklar sağlamaktadır.
- Akbank Lab projesi kapsamında hayata geçirilen 11 proje
- 2021 yılında bağlantı kurulan ve değerlendirilen 243 girişim
- Girişim mentoru olarak eğitimlerini tamamlayıp girişimlere destek veren 14 Akbank'lı
- Girişimi desteklemek amacı ile düzenlenen eğitimler ve programlar
- Akbank FAV ile 18-26 yaş arası gençlerin finansal erişim sıkıntısı çekmesini önlemektedir.
- CaseCampus Online BootCamp Programı 75 girişimci adayına eğitim ve yetkili kişiler ile tanışma fırsatı
- Boost the Future Girişimcilik Programı 2021 yılında 35 yaşını aşmamış 12 adet girişimciye destek sağlama
- ScaleUp Girişimcilik Programı
- ***EBRD ve KGF işbirliğinde kadın girişimcilere sağlanan programlar ve destekler;***
- Kadın İşletmelerine Finansman ve Danışmanlık Desteği Programı
- Kadın Kobi
- Çalışanlarına Temiz Bankacılık eğitimi verilmiş ve Temiz Bankacılık ilkesi yayınlanmıştır.
- Müşteri gizliliğine dikkat etmektedir.
- 1001 Fikir Önerisi ile bankaya gelen fikir ve önerileri değerlendirmektedir

Akbank ekonomiye, çevreye ve topluma duyduğu önem ve saygıyı faaliyetlerinde göstermektedir. Rapor incelendiği zaman çevreyi korumak amacı ile ortaya çıkan ürün ve hizmetler, çevreye zarar vermeyecek kredilendirme ve geri dönüşüm kartları kullanma, personeli bilgilendirmek amacı ile eğitimler düzenleme gibi faaliyetleri göze çarpmaktadır. Girişimi, gelişimi destekleyen, cinsiyet ayrımı yapmadan kredi imkânı sunan topluma destek veren ve çevreyi faaliyetlerinde göz önünde bulunduran bir banka olduğu sonucu çıkarılmıştır. Raporun içeriği net ve anlaşılır bir şekilde olup, detaylı bir şekilde bankanın sürdürülebilirlik adına yaptığı faaliyetler bölüm bölüm incelenmiştir.

Tablo 19. Bankaların Sürdürülebilirlik Faaliyetlerine İlişkin Genel Değerlendirmeler

EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
<ul style="list-style-type: none"> • Araştırmada adı geçen bankalar yenilenebilir enerji finansmanına katkı sağlamaktadır. • Araştırmada bankaların sunulan projeleri çevresel, sosyal ve yönetim alanında değerlendirmeye almışlardır. • Araştırmaya katılan bankaların kömür ve benzeri ürünlerin proje finansmanına destek vermeyeceği yer almaktadır • Dijitalleşme ile birlikte kâğıt tasarrufunda bulunma • Çevreye zarar vermeyen sürdürülebilirlik temelli kredi veya fon oluşturmuşlardır • Kadın esnaf ve KOBİ'lere destek sağlamışlardır • Sürdürülebilir tarımı desteklemektedir • KGF işbirliğinde girişimciler ve esnaflara finansman desteği sağlamaktadır 	<ul style="list-style-type: none"> • Banka genel müdürlük ve şubelerinde atık kontrolü, su kontrolü, geri dönüşüm ve yenilenebilir enerji kullanımlarına dikkat etmektedir . • Çalışanlarına, paydaşlarına ve topluma çevre bilinci oluşturmak adına eğitimler, reklamlar, programlar düzenlemektedir • Fidan bağıışı yapmaktadır • Egzoz gazından ortaya çıkan zararlı gazları minimize etmek amacı ile hibrit araçlar kullanmaktadır. • WWF-Türkiye'nin (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) destekçisi, ayrıca WWF tarafından düzenlenen dünya saati uygulamasına destek vermektedir • 'Mavi Nefes' projesi ile iki adet deniz süpürgesi ile denizlerde ki kirliliği önleme • Kurumsal müşterileri adına tohum atışı yapmaktadır
SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	
<ul style="list-style-type: none"> • Araştırmada yer alan bankaların hepsi girişimcilere (kadın, genç girişimci vb.) eğitim, finansman gibi desteklerde bulunmaktadır. • İstihdama yardımcı, nitelikli eğitime ve sağlığa katkısı olan projeleri desteklemektedir. • Banka sanat- kültür- eğitim etkinliklerine önem vermektedir (Sergi-müze-tiyatro-konser söyleyişi), • Banka üniversite öğrencilerine burs, staj gibi olanaklar sağlamaktadır. • Engelli bireyler bankanın faaliyetlerinden yararlanabilsin diye kolaylıklar sağlamıştır • Faaliyete geçirdiği projeler sayesinde hem öğretilmelerin eğitim almalarına hem de çocukların kendilerini geliştirebilecekleri alanlar yaratmaktadır. • Sosyal yardım projelerine destek sağlamaktadır. • Kadınlara finansal okuryazarlık eğitimi sağlamaktadır • Spor faaliyetlerini destekleme • Okul, laboratuvar, müze- arkeoloji anlamında onarım bakım faaliyetlerini üstlenme 	

4. SONUÇ

Sürdürülebilirlik insan faaliyetlerinin çevreye, ekonomiye ve sosyal hayata zarar vermeyecek bir şekilde düzenlenmesini ifade etmektedir. Sürdürülebilirlik sınırlı kaynakların sınırsız ihtiyaçlar içerisinde toplum, çevre ve ekonomi düzenini bozmadan karşılanmaya çalışılması anlamına gelmektedir. Bunun gerçekleşmesi içinde toplumun dayanışma içerisinde sorumluluklarını yerine getirebilmesi gerekmektedir. Günümüzde sürdürülebilirliğin önemi gittikçe artmış ve yasalar, sözleşmeler, duyurular, bildirimler şeklinde toplumun her kesimini harekete geçirmek amacı ile aktiviteler yapılmaya başlanmıştır.

İşletmelerin doğrudan veya dolaylı yoldan toplum üzerinde etkileri bulunmaktadır. İşletmeler toplumla iç içe olduklarından dolayı, toplumun beklentilerini karşılamaya çalışmakta ve toplum da işletmelerin yaptıkları faaliyetleri yakından izleme imkânına sahip olmaktadır. Bu doğrultuda işletmeler sürdürülebilirlik faaliyetlerine yönelmiştir. Sürdürülebilirlik, işletmelerin çıkarları ile toplumsal çıkarların çatışmadığı, çevresel ve toplumsal konuların işletmelerin iş süreçlerine dâhil edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Sürdürülebilirliği iş süreçlerine dâhil eden işletmeler kurumsallaşma yönünde önemli bir adım atarken, itibarlarını paydaşlar üzerinde de yükseltmektedir (Heybat: 2020) . Bankaların sürdürülebilirlik açısından topluma katkısı diğer sektörlerdeki işletmelere oranla az görünse de bankalar topluma sosyal, ekonomik, çevresel açıdan fayda sağlayabilecek işletmelere ve projelere fon sağlamaktadırlar. Bankalar, sürdürülebilirliğin getirmiş olduğu sorumluluk ve prensiplere uygun olarak ürün ve hizmetler üreterek sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadırlar. Sürdürülebilirliği odak noktasına getiren bankalarda finansal performans önemli olduğu kadar sürdürülebilirlik performansları da önemlidir. Bankalar sürdürülebilirlik performanslarını raporlamak amacı ile her yıl GRI şartlarına uygun olarak sürdürülebilirlik raporu ya da entegre raporu yayınlamaktadır.

Araştırmanın amacı bankaların sürdürülebilirlik ile ilgili yapmış oldukları faaliyetleri incelemektir. BİST endeksinde yer alan bankaların sürdürülebilirliğin 3 temel boyutu olan ekonomik, sosyal ve çevresel faktörler kapsamında yürüttükleri faaliyetleri incelemektedir.

İncelenen bankalar da sürdürülebilirlik çalışmalarına başlama birinci ortak noktası Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma prensipleri ve Paris İklim Anlaşması yer almaktadır. Sürdürülebilirlik çalışmalarına başlamalarının diğer sebepleri 2020 yılında imzalanan AB Yeşil Mutabakat ve benimsemiş oldukları politikadır.

İkinci olarak ise bankaların sürdürülebilirlik amacı ile benimsemiş olduğu stratejiler, hedefler ve amaçları yer almaktadır. Bankaların bu aşamada toplum, çevre, ekonomi anlamında hedefler koyduğu ve bunları gerçekleştirmek için faaliyetlerde bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda sürdürülebilirliği iş süreçlerine dâhil etme, doğayı koruma, enerji tasarruflu ürünlere yönelme, sürdürülebilir tarımı destekleme, toplumsal eşitlik kavramı üzerinde durma, rüşveti önleme, eşitsizlikleri engelleme ve eğitim alanında desteklerde bulunma gibi amaçlarla sürdürülebilirlik çalışmaları yaptıkları görülmüştür.

Üçüncü olarak oluşturulan tabloda elde edilen bulgu ise; bankaların almış aldıkları belgeler, katkıda bulundukları projeler, hak kazandıkları ödüller ve girmiş oldukları endeksler ile ilgilidir. Bu bankaların ortak özellikleri BİST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde var olmaları, ISO 14001 doğrultusunda Çevre Yönetim Sistemlerini kurmaları, BM sürdürülebilirlik projelerine katılmaları ve Karbon emisyonunu 1.5C indirme taahhüdünü hepsinde ortak olarak bulunmaktadır. Onun haricinde bankaların almış oldukları sürdürülebilirlik ödülleri, yeşil bina projelerine uymaları, gerçekleştirmiş oldukları başarılar da yer almaktadır.

Son olarak bankaların sürdürülebilirlik çalışmaları tek tek “ekonomik, sosyal ve çevresel” olmak üzere 3 kategoride incelenmiştir.

Bankaların ekonomik olarak sürdürülebilirlik adına yaptıkları faaliyetler genel olarak şu şekilde sıralanabilir; net aktiflik, kredi, yatırım ve finansman destekleri sağlamak, kadın ve girişimcilere kredi desteği imkânı sunmasına, kâğıt-su kullanımını azaltarak kâğıt ve su maliyetlerini azaltmasına, toplumu yenilenebilir enerji kaynaklarına yönlendirmek amacı ile hibrit araba, güneş enerjisi kredileri vermeleri, sürdürülebilir tahvil ihracına başlaması durumlarıdır. Weber (2017)'nin yaptığı çalışmada toplam aktiflik ve net kar arasındaki ilişkide sürdürülebilirlik çalışmalarının pozitif bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gençdoğan (2020) yaptığı çalışmada, sürdürülebilirlik boyutlarını ağırlıklı puan vererek sıralamıştır. Bu çalışmanın sonucunda, ağırlık puanı en yüksek çıkan

ekonomik sürdürülebilirlik boyutu 'olmuştur. Ekonomik sürdürülebilirliği aktif büyüklük, kredi büyüklüğü, net kar- zarar oranları, kredi kullandırım oranlarına göre değerlendirmiştir. Gedikli (2020)'nin yaptığı araştırmada, bankaların çevresel yatırımları desteklemek amacı ile ürün yelpazelerini (Yeşil Tahvil, Hibrit Enerji kredileri, Yeşil Bono) genişletmelerinin hem kendileri hem de paydaşları açısından önemli ve gerekli bir adım olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çevresel anlamda bankaların kömür ve benzeri madenlere dayalı enerji kaynaklarını finanse etmedikleri, çevre için bildirimler-reklamlar-bloglar yayınladıkları, fidan dikme, atık tasarrufu sağlama ve çevre bilincini toplumda uyandırmaya çalıştıkları, karbon emisyonlarını hesaplayarak koymuş oldukları 1,5 C karbon hedefine uymaya çalıştıkları görülmüştür. Kurbanova (2020)'ye göre de düşük karbon ekonomisine geçiş de bankaların sağladığı yenilenebilir enerji finansman destekleri, iklim krizlerini yönetmede katkı sağlamaktadır.

Sosyal olarak ise öğrencilere burs, kitap yardımları sağlama, kültür sanat etkinliklerinde bulunma, toplumsal cinsiyet kavramı üzerinde durma, kadın girişimcilere ve girişimcilere eğitim, yatırımcılar ile buluşma ve moderatörlük desteklerinde bulunma, engelli bireye yönelik faaliyetler geliştirme, üniversite de okuyan öğrencilere staj, kariyer imkânı sağlama, çalışanların fikirlerine saygı duyma gibi faaliyetleri gerçekleştirdikleri görülmüştür. Gençdoğan (2020)'nin yaptığı çalışmada ağırlık puanı olarak ikinci sırada yer alan sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili işletmelerin yaptıkları çalışmalar arasında şunlar yer almaktadır; kadın çalışan sayısını artırmak, çalışana verilen değeri artırmak, eğitimler, çalışan hakları konusunda yürütülen faaliyetler, sosyal sorumluluk ve gönüllük projeleri.

Sonuç olarak ekonomide büyük bir yer kaplayan ve finansal bir araç görevi gören bankaların toplumun yönünü belirlemekte önemli katkıları vardır. Bankalar ülke ekonomisini destekleyerek gelecek nesillere iyi bir dünya bırakma amacı ile faaliyetlerde bulunmaktadır. Sürdürülebilirliğin üç ana konusu olan “ekonomiklik, çevresel ve sosyal” sürdürülebilirlik birbirleri ile bağlantılı olan konulardan oluşmaktadır. Çevrenin gelişimi için yapılan ekonomik bir gelişme hem ekonomik sürdürülebilirliğin hem de çevresel sürdürülebilirliğin konusuna girebilmektedir. Kadınlara ve girişimcilere sağlanan kredi destekleri de hem ekonomiklik hem de sosyal sürdürülebilirlik faaliyetleri alanına girmektedir. Bankalar toplumda enerji yatırımlarına destek vererek bu kapsamda faaliyet göstermek isteyen işletmelere finansman desteği sağlamaktadır. Kadınların ekonomik

anlamda var olabilmeleri için kredi desteklerinde bulunmuş ve topluma faydalı olacak girişimlere destek sağlamışlardır. Başkaya (2018) yaptığı çalışmada sosyal anlamda sürdürülebilirlik faaliyetleri (kadınların desteklenmesi, eğitim) kısa vadede maliyet oluştursa da, uzun vadede ortaya çıkacak fayda hem banka adına (itibar, değer) hem de toplum adına çok daha etkili olacaktır. Bankalar çevreyi olumlu yönde etkileyebilecek faktörleri finansman açısından desteklemektedir. Eşitsizliğin önlenmesi, toplumun gelişmesi ve imkânı olmayan öğrencilere burs imkânı sağlanması gibi faaliyetleri de bulunmaktadır. Bankalar ekonomik sürdürülebilirlik alanında hem çevrenin daha iyi bir koşula gelmesini sağlamak hem de sosyal açıdan gelişim sağlamak amacı ile birçok yatırım yapmaktadırlar. Bankalar barındırdığı müşteri portföyünün talebine yönelik çevresel ve sosyal kredi yardımlarında ve yatırımlarda bulunmaktadır. Bunun haricinde enerji verimliliği sağlanması amacı ile enerji yatırımlarında bulunmakta, üretimin artması amacı ile tarımı desteklemektedirler. Yaptığı ekonomik sürdürülebilirlik yatırımları ile çevresel sürdürülebilirliği destekleyerek toplumda çevre bilincini oluşturma, yenilenebilir enerji faaliyetlerini destekleme gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Bankaların sosyal sürdürülebilirlik adına yapmış oldukları faaliyetlerde öne çıkan konular arasında, topluma kültür –sanat faaliyetleri sunmak, koşulları iyileştirilmiş bir yaşam standardı için çaba harcamak, kadınların sosyal hayatta var olabilmesini destekleme, engelli bireye istihdam kolaylıkları sağlamak, topluma ekonomi çevre bilinci kazandırma amacı ile eğitimler ve etkinlikler düzenlemek yer almaktadır.

Bankaların ekonomik sistem içindeki varlıkları çoğunlukla kar güdülerini neticesinde olsa da, bu çalışmada da görüldüğü gibi sosyal, ekonomik ve çevresel konularda toplumsal anlamda sorumlu davranışları sergiledikleri de görülmüştür. Duran’a (2018) göre işletmelerin sürdürülebilirlik çalışmalarında toplum beklentilerini karşılayacak faaliyetlere yer vermeleri oldukça önemlidir. Bu sayede işletme faaliyetlerinin de sürdürülebilirliği sağlanmış olacaktır. İşletmelerin var olması ve büyümesi endüstrilerinin sınırları kadardır. Bu çerçevede var oldukları sınırların genişlemesi ve yeni yatırım olanaklarının oluşması için sürdürülebilirlik konuları hemen her endüstride önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Bugünün kaynaklarının gelecekte de hala kullanılabilir olması adına yürütülen faaliyetler, eleştirel bakış açısı ile yine bankaların kendi çıkarlarını korumak için attıkları adımlar olarak değerlendirilse de, uzun vadede ve doğrudan olmasa da dolaylı olarak toplumsal refah sağlamaya da katkı sunabilecek

potansiyele sahiptir. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin finansmanında bankalara büyük sorumluluklar düşmektedir. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin özendirilmesi ve sayılarının artırılması için, bu tür faaliyetlerin daha düşük faiz oranları ile ve daha uzun vadeler ile desteklenmesi hatta hibe programlarının yoğun olarak oluşturulması önerilebilir. Bunun dışında özellikle devlet bankaları eli ile bu tarz etkinlerin çok daha fazla yapılması ve sürdürülebilirliğe katkı sunacak projelere özel fonların ayrılacağı projelerin yapılması ve bu konuda yarışmaların düzenlenerek yaygın etkinin oluşturulmasına yönelik faaliyetlere ağırlık verilmesi önerilir. Çevrenin, toplumun ve gelecek nesillerin refahı ve güvenliği için ülkemize sürdürülebilirliğe dair yasaların ve yönetmeliklerin getirilmesi ve toplumun sürdürülebilirlik açısından desteklenmesi gerekmektedir (Tunç, 2021: 55). Bankaların kredi desteği verdikleri tüm işlerde sürdürülebilirliğe katkı sunanlara yönelik faiz indirimi politikaları oluşturması da önerilebilir. Bu çalışma ikincil verilerle ve bankaların kendi yayınladıkları raporları kapsamında yapılmıştır. İleride banka müşterilerinin veya toplumun diğer kesimlerinin bankaların sürdürülebilirlik faaliyetlerine yönelik düşüncelerinin alınacağı ampirik çalışmalar yapılması da önerilmektedir.

Sürdürülebilirlik bölümünün entegre raporlarda yer alması günümüzde gittikçe önem kazanan bir gösterge olmaktadır. Ancak bankaların sürdürülebilirlik çalışmalarını konu alan araştırmaların sayısı azdır. Araştırma da BİST sürdürülebilirlik endeksine dahil olan bankaların 7 tanesinin faizli bankacılık ve 1 tanesinin ise katılım bankası olduğu gözlenmiştir. İleride yapılacak başka bir çalışmada faizli bankaların ve katılım bankaların sürdürülebilirlik faaliyetlerini ölçen çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Ö. (1987). *100 Soruda Türkiye'de Bankacılık*. Gerçek Yayınevi. İstanbul
- Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı. *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, (24), 133-164.
- Aktaş, H. (2017). *İşletmelerde Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Lider Yöneticilerin Rolü Ve En İyi Uygulama Örnekleri*. (Editör: Işıl Mendeş Pekdemir). *İşletmelerde Sürdürülebilirlik Dinamikleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.1-554.
- Alada, A., Gürpınar, E., & Budak, S. (1993). Rio Konferansı Üzerine Düşünceler. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (3-4-5)
- Altun Ada, A. & Kılıç, Z. (2014). “Sürdürülebilir Kalkınma Ve Sürdürülebilir Bankacılık: Ab Ve Türkiye’deki Uygulamalar”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(42):203-212
- Apak, S. & Tay, A. (2012). Osmanlı Devleti’nin 19. Yüzyıldaki Finansal Sisteminde Osmanlı Bankası’nın Yeri Ve Faaliyetleri. *Muhasebe Ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (3), 63-103.
- Apaydın, Ş. (2018). “Türkiye’de Banka Kredilerinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri”, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(4), 15-28.
- Aracı, H. & Yüksel, F. (2016). Şeffaflık Ve Hesap Verilebilirliğin Sağlanmasında Sürdürülebilirlik Raporları: Bıst Sürdürülebilirlik Endeksindeki Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(1): 103-131.
- Aras, G., & Sarioğlu, G. U. (2015). *Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama*. Tüsiad, Yayın No: T/2015, 10-567.
- Arat, G., Türkeş, M. & Saner, E. (2002). *Vizyon 2023: Bilim Ve Teknoloji Stratejileri Teknoloji Öngörü Projesi- Çevre Ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli-Uluslararası Sözleşmeler Ön Rapor*. Ankara: Tübitak

- Argüden, Y. (2007). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İşletmeler Ve Sosyal Sorumluluk*. (Editör: Coşkun Can Aktan). İgiad (İktisadî Girişim Ve İş Ahlâkı Derneği), İş Ahlâkı Kitaplığı: 2, İgiad Yayınları: 37
- Arlı, A. (2010). *Habitat 11 Tartışmaları Ve İstanbul'da Toplumsal Dönüşüm*. Talid, 8(16), 367-288.
- Ay, Ü. (2003). *İşletmelerde Etik Ve Sosyal Sorumluluk*, İstanbul: Nobel Kitabevi.
- Aydın, N. (2006). *Bankacılık Uygulamaları*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 13-30.
- Aydın, N. (2012). *Bankacılık Ve Sigortacılığa Giriş* (Ed. Toprak, M. Coşkun, M.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2478 Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- Bahar Duran, (2018). *Sürdürülebilirlik Kavramının Önemi, Karşılaşılan Sorunlar Ve Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 29.
- Bahar, B. (2019). Kurumsal İtibar Ve Kuramsal Temelleri. *Journal of Yaşar University*, 14(55), 226-236.
- Bankacılık Kanunu (2005). Resmi Gazete, 9537, 1/11/2005.
- Baş, A., Şenbabaoğlu, E. & Dölarslan, E. Ş. (2016). İşletmelerin Müşteri Odaklılık Ve Müşteri Tatmini Düzeylerinin Güven Oluşumuna Etkisi: Müşteri Boyutunda Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, 71(4), 1267-1289.
- Bayraktutan, Y. & Uçak, S. (2011). Ekolojik İktisat Ve Kalkınmanın Sürdürülebilirliği. *Akademik Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi (Akad)*, 3(4), 17-36.
- Bayramoğlu, G. (2019). *Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir İşletme*. (Editör: Neslihan Koç). Güncel Sosyal Ve Mali Sorunlara Yönelik Seçme Yazılar. Ankara: Siyasal Kitapevi: 1-341.
- Beck, T. & Levine, R. (2004). Stock Markets, Banks, & Growth: Panel Evidence. *Journal of Banking and Finance*, 28(3), 423-442.

- Bektas, Ç. & Köseoglu, M. A. (2008). İş Etiği Ve İş Etiğinin Yayılım Süreci. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 13(1).
- Bovens, M., (2003), “Public Accountability”, Handbook Of Public Administration, Ed. B. Guy Peters And Jon Pierre, Sage Publications, London, S.182-208.
- Boyacıoğlu, M. A. (2003). 1980 Sonrası Türk Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler, Krizlerin Sektör Üzerindeki etkileri Ve İyileştirici öneriler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9), 523-538.
- Bozlağan, R. (2004). Birleşmiş Milletler Uygulamaları Ve Yerel Yönetimler. *Öneri Dergisi*, 6(22), 229-235.
- Bozlağan, R. (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *In Journal of Social Policy Conferences* (No. 50, Pp. 1011-1028).
- Canbaş, S. Ve Doğukanlı H. (2007). *Finansal Pazarlar*. Adana: Karahan Yayıncılık.
- Carmeli, A. (2004). Assessing Core İntangible Resources. *European Management Journal*, 22(1), 110-122.
- Carroll, A. B. (1991). The Pyramid Of Corporate Social Responsibility: Toward The Moral Management Of Organizational Stakeholder, *Business Horizon*, 34 (4), 1-9.
- Coşkun Can Atakan. (2017) “Kurumsal Sosyal Sorumluluk İşletmeler Ve Sosyal Sorumluluk” *İktisadi Girişim Ve İş Ahlakı Derneği*, 25 Temmuz 2017 Ss.7
- Coşkun, M. (2006). Bankaların Kuruluşu Ve Banka Türleri. *Bankacılık Uygulamaları İçinde* (45-74), *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları*, Yayın, (893).
- Coşkun, Y. (2012). “Repo Ve Ters Repo Düzenlemeleri: Banker Krize Sonrası Ortaya Çıkışı Ve Finansal Başarısızlık Dersleri Işığında Politika Önerileri”. *Business And Economics, Research Journal, Cilt: 3, Sayı: 1*, 59-90
- Cravens, K. S. & Good Oliver, E. (2006). Employees: The Key Link To Corporate Reputation Management , *Business Horizons*, 49 (4), 293–302

- Çağlıyan, V. & Yılmaz, N. (2020). Algılanan Yenilikçilik, İşletmeye Duyulan Güven Ve Marka Sadakati Üzerine Bir Araştırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 253-276.
- Çıtak, L. & Ersoy, E. (2016). Firmaların Bıst Sürdürülebilirlik Endeksine Alınmasına Yatırımcı Tepkisi: Olay Çalışması Ve Ortalama Testleri İle Bir Analiz (Investors' Reactions To The Inclusion Of Firms İn The Bist Sustainability Index: An Analysis By Event Study And Mean-Median Tests). *International Journal Of Alanya Faculty Of Business*, 8(1), 43-57.
- Çotul, A. (2019). İş Etiğinin Kurumsallaşmasının İşletmeler Açısından Önemi. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 81-88.
- Dinçer, A. (2006). *Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri Ve Türkiye İçin Öneriler*. Dpt. 2697, Ankara.
- Doğan, H. (2012). Cumhuriyet Döneminde Yerel Bankacılık: Akhisar Tütüncüler Bankası Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 397-416.
- Doğan, N. (2009). İş Etiği Ve İşletmelerde Etik Çöküş. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(16): 179-200.
- Duran, B. (2018). Sürdürülebilirlik Kavramının Önemi, Karşılaşılan Sorunlar Ve Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Durmuş, S. & Ayaydın, H. (2015). *Bankacılık Sistemi: Finansal Araçlar, Riskler Ve Krizler*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Dyllick, T. & Hockerts, K. (2002). Beyond The Business Case For Corporate Sustainability. *Business Strategy And The Environment*, 11(2), 130-141.
- Eccles, R. G., Perkins, K. M. & Serafeim, G. (2012). How To Become A Sustainable Company. *Mit Sloan Management Review*, 53(4), 43.
- Elçi, Ş. & Karataylı, İ. (2008). İnovasyon Rehberi: Karlılık Ve Rekabetin Elkitabı. *Technopolis Group Türkiye*.

- Ener, N. (1997). *Doğal Kaynak Kullanımında Alternatif Yöntemler, Yeni Yaklaşımlar*. V.F. Savaş (Ed). Ankara: Marmara Üniversitesi, Türkiye Ekonomisi Araştırma Merkezi Ve Friedrich Naumann Vakfı.
- Engin, E. & Akgöz, B. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma Ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Değerlendirilmesi. *Selçuk İletişim*, 8(1), 85-94.
- Erbir, M. (2020). Özel Sermayeli Mevduat Bankalarında Karlılığa Etki Eden Faktörler. *Uluslararası Finansal Ekonomi Ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 43-62.
- Ergün, T. & Çobanoğlu, N. (2017). Sürdürülebilir Kalkınma Ve Çevre Etiği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1).
- Ertuğrul, A. & Zaim, O. (1996). *Türk Bankacılığında Etkinlik: Tarihi Gelişim Kantitatif Analiz*. Ankara: İşletme Ve Finans Yayınları
- Ertuğrul, F. (2008). Paydaş Teorisi Ve İşletmelerin Paydaşları İle İlişkilerinin Yönetimi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 199-223.
- Eş, A. (2008). *Sürdürülebilirlik Ve Firma Düzeyinde Sürdürülebilirlik Performans Ölçümü* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu
- Eyüboğlu, K. & Kadir, A. K. A. N. (2020). Türkiye’de Finansal Gelişme Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Rals-Eg Eşbütünleşme Testi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 974-988.
- Ferrell O. C. & John Friedrich (1994), “Business Ethics : Ethical Decision Making and Cases”. Boston : Houghton Mifflin Company,
- Ferrell, O. C. & Friedrich, J. & Ferrell . L (2011). Business Ethics: Ethical Decision Making And Cases, 8nd Edition, South-Western, Cengage Learning Ss: 39-40)
- Fırat, D. & Badem, A. C. (2008). Marka Değerleme Yöntemleri Ve Marka Değerinin Mali Tablolara Yansıtılması. *Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, (38), 210-219.

- Fombrun, C., & Van Riel, C. (1997). The Reputational Landscape. *Corporate Reputation Review*, 1-16.
- Garvare, R., & Johansson, P. (2010). Management For Sustainability–A Stakeholder Theory. *Total Quality Management*, 21(7), 737-744.
- Gedikli, E.Y.(2020) Katılım Bankacılığında Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Gençdoğan, S. (2020). *Kurumsal Sürdürülebilirlik Ölçümü AHP ve TOPSİS Yöntemlerinin kullanılması: Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama*. Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla
- Gençler, A. (2005). “2001 Ekonomik Krizinin Bankacılık Sektöründeki İstihdama Etkisi”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Cilt: 0, Sayı: 50*, 351-365
- Gençoğlu, Ü. G. & Aytaç, A. (2016). Kurumsal Sürdürülebilirlik Açısından Entegre Raporlamanın Önemi Ve Bıst Uygulamaları. *Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, (72), 51-66.
- Ghirmay, T. (2005).Financial Development And Economic Growth İn Sub-Saharanafican Countries: Evidence From Time Series Analysis. *African Development Review*,16(3), 415-432.
- Gümüş, S.(2014). *Bankacılıkta Pazarlama* (1.Baskı).İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Gümüş, S.(2015). *Bankacılıkta Müşteri İlişkileri Yönetimi* (1.Baskı).İstanbul: Hiperlink Yayınları. S:1055
- Gündüz, H. E. (2006). *Banka Ve Sigorta Muhasebesi*. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir
- Gürkan, Ç.G.(2017). *Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Sivil Toplum Kuruluşları İle İşbirliği*.(Editör: Işıl Mendeş Pekdemir).İşletmelerde Sürdürülebilirlik Dinamikleri. İstanbul: Beta Yayıncılık.1-554.
- Gürlük, S. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilir Mi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İibf Dergisi*, 5(2), 85-99.

- Güven, S. (2002). Türkiye'de Banka Kredileri Ve Büyüme İlişkisi. *İktisat, İşletme Ve Finans*, 17(197), S. 88-100.
- Harris, M.J. (2000). Basic Principles Of Sustainable Development, Global Development And Environment Enstitute Working Paper, S. 1-25
- Hediger, W. (2007, March). Framing Corporate Social Responsibility And Contribution To Sustainable Development. In *Sses Annual Meeting: Finance And Financial Econometrics*.
- Hernádi, B. H. (2012). Green Accounting For Corporate Sustainability. *Theory, Methodology, Practice*, 8(2), 23.
- Heybat, K.(2020).Sürdürülebilirlik sinyali olarak faaliyet ve sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesi: BİST sürdürülebilirlik endeksinde bir araştırma. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya.
- Holmberg, J & Sandbrook, R. (1992). Sustainable Development: What Is To Be Done? Making Development Sustainable: Redefining Institutions, Policy And Economics (Ed: J.Holmberg)
- Hossein Mahlouji & Nahid Kalbasi Anaraki. 2009. “Corporate Social Responsibility Towards Social Responsible Innovation: A Dynamic Capability Approach”. International Review Of Business Research Papers Cilt5, Sayı, 6, Kasım 2009, Sayfa.186
- Hoşkara, E. (2007). *Ülkesel Koşullara Uygun Sürdürülebilir Yapım İçin Stratejik Yönetim Modeli* (Doctoral Dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü)..
- İçke, M. A. (2014). Schumpeter Ve Yeniliklerin Finansmanı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 17-38.
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, İmkb İstatistik Müdürlüğü (2011) Sürdürülebilirlikle İlgili Özet Bilgiler, Mayıs
- Jones P., Clarke-Hill C., Comfort D. & Hillier D., (2008). Marketing And Sustainability, *Marketing Intelligence & Planning*, 26(2), 123-130

- Kale, S., & Eken, M. H. (2017). Türk Bankacılığında Krizler Ve Çıkarılan Dersler (Turkish Banking Crisis And Inferences). *Kırklareli Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(5), 11-23.
- Karaman, A. (1996). Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Ekolojik Bir Çerçeve, Sürdürülebilir Turizm; Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım. 19.Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul
- Kardaş, A. (2016). Cumhuriyet Dönemi'nde Bir Bankacılık Serüveni: Denizbank 1937-1939. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 129-154.
- Kaya, E. & Çöllü, D. A. (2020). Bankerlerden Günümüze Türk Bankacılık Tarihinin Kronolojik Olarak Değerlendirilmesi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(4), 1-36.
- Kaya, E. Ö. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Bankaların Rolü Ve Türkiye'de Sürdürülebilir Bankacılık Uygulamaları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 75-94.
- Kaya, E., & Çöllü, D. A. (2020). Bankerlerden Günümüze Türk Bankacılık Tarihinin Kronolojik Olarak Değerlendirilmesi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(4), 1-36.
- Kaya, F. (2013). Bankacılık Giriş Ve İlkeleri, İstanbul: Beta Yayınları
- Kaygın, E. (2012). Sürdürülebilir Bir Rekabet Avantajı Sağlamanın Yolu: İç Girişimcilik Anlayışı. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1), 93-103.
- Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2011(1), 19-33.
- Keleş, R. (2021) Habitat 11 Ve Türkiye Ulusal Raporu. Mimarlık Dergisi. [Http://Www.Mimarlikdergisi.Com/Index.Cfm?Sayfa=Mimarlik&Dergisayi=397](http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&dergisayi=397&recid=3657) &Recid =3657. Erişim Tarihi:22.10.2021

- Kılıç, E. K. (2020). Dünyada Bankacılık Tarihi Ve Krizleri: Türkiye'deki Bankacılık Sektörü. *Uluslararası Finansal Ekonomi Ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 1(1), 1-31.
- Kılıç, S. (2006). Yeni Toplumsal Ve Ekonomik Arayışlar Sürecinde Sürdürülebilir Kalkınma. Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(2), 81-101.
- Korkmaz, M., Baykara, S., & Akman, G. (2012). İşletmelerde Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü İçin Pazarlama Ve Satış Stratejilerinin Geliştirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-16.
- Kurbanova, M., & Çalıyurt, K. (2020). *Bankalarda çevresel sürdürülebilirlik farkındalığı: uluslararası inceleme* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kurnaz, N., & Kestane, A. (2016). Kurumsal Sürdürülebilirliğin Ekonomik Açıdan İncelenmesi Ve Yatırımcı Davranışları İlişkisi: Bist Sürdürülebilirlik Endeksinde Bir Uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (49), 278-302.
- Kuşat, N. (2012). Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve İçsel Unsurları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 227-242.
- Kuşat, N. (2013). Yeşil Sürdürülebilirlik İçin Yeşil Ekonomi: Avantaj Ve Dezavantajları– Türkiye İncelemesi. *Journal Of Yaşar University*, 8(29), 4896-4916.
- Kutlu, H.İ. (2013). Meslek Etiği, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara Ss.137
- López-Pérez, M. E., Melero-Polo, I., Vázquez-Carrasco, R., & Cambra-Fierro, J. (2018). Sustainability And Business Outcomes İn The Context Of Smes: Comparing Family Firms Vs. Non-Family Firms. *Sustainability*, 10(11), 4080.
- Moorman, C., Zaltman, G., & Deshpande, R. (1992). Relationships Between Providers And Users Of Market Research: The Dynamics Of Trust Within And Between Organizations. *Journal Of Marketing Research*, 29(3), 314-328.
- Morelli, J. (2011). Environmental Sustainability: A Definition For Environmental Professionals. *Journal Of Environmental Sustainability*, 1(1), 2.

- Nakra, P., (2000), “Corporate Reputation Management: “Crm” With A Strategic Twist”, *Public Relations Quarterly*, 45 (2), 35– 42.
- Nemli, E. (2004), *Sürdürülebilir Kalkınma: Şirketlerin Çevresel Ve Sosyal Yaklaşımları*. (1. Baskı), Ankara: Filiz Kitabevi.
- Oertwig, N., Galeitzke, M., Schmieg, H. G., Kohl, H., Jochem, R., Orth, R., & Knothe, T. (2017). *Integration Of Sustainability Into The Corporate Strategy*. In *Sustainable Manufacturing* (Pp. 175-200). Springer, Cham.
- Ozmehmet, E. (2008). *Dünyada Ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları*. *Journal Of Yaşar University*, 3(12), 1853-1876.
- Öner Kaya, E.(2010), *Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Bankaların Rolü Ve Türkiye’de Sürdürülebilir Bankacılık Uygulamaları*, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 75-94
- Özer, M. H. (2012). *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bir Yerel Banka Teşebbüsü: Diyarbakır Bankası (1930-1939)*. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (Elektronik)*, 11(42), 382-392.
- Özkaya, B. (2010). *İşletmelerin Sosyal Sorumluluk Anlayışının Uzantısı Olarak Yeşil Pazarlama Bağlamında Yeşil Reklamlar-Green Advertisements In The Context Of Green Marketing As An Extension Of The Social Responsibility Understanding Of Companies*. *Öneri Dergisi*, 9(34), 247-258.
- Özulucan, A., & Deran, A. (2009). *Katılım Bankacılığı İle Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri Ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması/The Comparison Of Participation Banking And Traditional Banking On The Perspective Of Banking Services And Accounting Applications*. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 85-108.
- Parasız, İ.(1991). *Türkiye Ekonomisi: 1923’ten Günümüze İktisat Ve İstikrar Politikaları*. Ezgi Kitabevi Yayınları. Bursa, S. 123

- Polat, D.D.(2017). *Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Sivil Toplum Kuruluşları İle İşbirliği*.(Editör: Işıl Mendeş Pekdemir).İşletmelerde *Sürdürülebilirlik Dinamikleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.1-554.
- Polatoğlu, M. G. (2019). Atatürk Dönemi'nde Maden Ve Enerji Alanında Kurulan Bir İktisadî Devlet Teşekkülü: Etibank. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 38(66), 444-478.
- Polatoğlu, M. G. Türkiye'nin Kalkınmasında Sümerbank Ve Etkinliği (1933-1987). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 37(104), 261-306.
- Sakızlı, A. (2019). Bankaların Kredi Hacminin Ekonomik Büyüme İle İlişkisinin Araştırılması: İngiltere Örneği. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 42-53.
- Sarıkaya, M., & Akarca, Y. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumlulukta Ölçüm Teknikleri. *Denetim*, (8), 60-67.
- Sarıkaya, M., & Kara, F. Z. (2007). Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık. *Yönetim Ve Ekonomi*, 14(2), 221-233.
- Selçuk, B.(2016). Banka Türleri (Türkiye'de Ve Dünyada Durum). (Editör: Ayşegül Gündoğdu). Küresel Kriz Sonrası Gelişmeler Işığında Bankacılığın Temelleri. İstanbul: Nobel Yayıncılık:1-504
- Senal, S., & Ateş, B. A. (2012). Kurumsal Sürdürülebilirlik İçin Muhasebe Ve Raporlama. *Muhasebe Ve Denetime Bakış*, (36), 83-98.
- Seviçin, A.(2009) "Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü Kavramı Üzerine Bir İnceleme", *Zkü Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 10, 2009, Ss. 171–185
- Seydioğulları, H. S. (2013). *Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yenilenebilir Enerji*. Planlama, 23(1), 19-25
- Sodhi, M. S., & Tang, C. S. (2018). Corporate Social Sustainability İn Supply Chains: A Thematic Analysis Of The Literature. *International Journal Of Production Research*, 56(1-2), 882-901.

- Soubbotina T. P. (2004). Beyond Economic Growth: An Introduction To Sustainable Development, Second Edition, Washington, Dc: World Bank,8-9.
- Sümer, G. (2016). Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi Ve Ab Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 485-508.
- Şahin, A. (2011). *Türkiye’de Banka Kredileri Ve Büyüme İlişkisi Üzerine Bir Uygulama: 1995 – 2010*(Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011). 1-75
- Şahin, B. G. Ve Akballı, E. E. (2019). Tüketici Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ve Yöntem Analizi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Ve Eğitim Dergisi*, 1(1): 43-85
- Şen, H., Kaya, A., & Alpaslan, B. (2018). Sürdürülebilirlik Üzerine Tarihsel Ve Güncel Bir Perspektif. *Ekonomik Yaklaşım*, 29(107), 1-47.
- Şenocak, B., & Mohan, Y. B. (2018). İşletmelerde Çevresel Sürdürülebilirlik Bilinci Ve Yeşil İşletmecilik Uygulamaları İle İşletme Başarısı Arasındaki İlişki. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 161-183.
- Tandoğan, D., & Özyurt, H. (2013). Bankacılık Sektörünün Ekonomik Büyüme Ve Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Üzerine Etkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Nedensellik Testleri (1981-2009). *Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(2), 49-80.
- Terkan, R. (2011). Pazarlamanın Bir Parçası Olarak Halkla İlişkiler: Tüketici Davranışlarının Önemi. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2): 297-306.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma Ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- Tosun, Karakurt E. (2009). “Sürdürülebilirlik Olgusu Ve Kentsel Yapıya Etkileri”. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji Ve Politika Dergisi* (E-Dergi), Issn 1305- 7979, Yıl: 5, Sayı: 2. [Http://Www.Paradoks.Org](http://Www.Paradoks.Org), (Erişim Tarihi: 05.11.22).

- Tuna, Ö. & Vurur, S. & Kılıç, İ.(2018). *Türk İşletmeleri Sorumlu Yatırım Uygulamalarının Neresinde?* . Karadeniz, 2018; (39)
- Tunç, A.(2021).*Sürdürülebilirlik Performansının Finansal Performansa Etkisi: BİST Sürdürülebilirlik Endeksindeki Bankalar İle Endeks-Dışı Bankalar Arasında Bir Karşılaştırma*. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya
- Turgut, A., & Ertay, H. İ. (2016). Bankacılık Sektörünün Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Üzerine Nedensellik Analizi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(4), 114-128.
- Turhan, G. D., Özen, T., & Albayrak, R. S. (2018). Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramı, Stratejik Önemi Ve Sürdürülebilirlik Performansı Ölçümü. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 17-37.
- Tutkavul, K. (2020). Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Sürdürülebilirlik Raporları Ve Sürdürülebilirlik Performansının Ölçümü: Arçelik Aş’de Bir Uygulama.
- Tüm, K. (2014). Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve Muhasebe Yansımaları: Sürdürülebilirlik Muhasebesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1): 58-65.
- Tüyen, Z. (2019). İşletmelerde Sürdürülebilirlik Kavramı Ve Sürdürülebilirliği Etkileyen Etmenler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 91-117.
- Ulaş,S. (2020). Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve Sosyal Medya İlişkisi: Türk Hava Yolları Örneği. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (4), 37-49.
- Uluçay, H. Sürdürülebilir Bölgesel Planlama Bağlamında Türkiye’de Havza Planlaması Ve Yönetimi. *Ata Planlama Ve Tasarım Dergisi*, 4(1), 33-44
- Uluyol, O. (2019). 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Bankacılığın Gelişimi. *Muhasebe Ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (16), 19-40.
- Ülgen, Hayri Ve S. Kadri Mirze (2004), *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, 2.Baskı, İstanbul, Literatür Yayıncılık.

- Varcan Başkaya, A. (2018). Kurumsal Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik Raporlaması Ve Finansal Raporlama İlişkisi İçin Örnek Çalışma. İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vurucu, M., & Arı, M. U. (2014). *A'dan Z'ye Bankacılık Yasal Mevzuat, Ürün Ve Hizmetler, Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Vurur, S., & Özen, E. (2013). Türkiye’de Mevduat Banka Kredisi Ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 117-131
- Wced (1987) Our Common Future, Brundtland Report, Oxford & New York: *Oxford University Press*.
- Weber M. (2008). The Business Case For Corporate Social Responsibility: A Companylevel Measurement Approach For Corporate Social Responsibility. *Europen Management Journal*, 26(4): 247- 261.
- Weber, O. (2017). “Corporate sustainability and financial performance of Chinese banks”. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, , 8, 358–385.
- Wolfe, R. A., Ve Putler, D. S. (2002). How Tight Are The Ties That Bind Stakeholder Groups?. *Organization Science*, 13(1), 64-80.
- Yağcılar, G. G. (2011). *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*. Ankara: Bddk Yayınları No:10.
- Yavuz, V. A. (2010). Sürdürülebilirlik Kavramı Ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejileri/Concept Of Sustainability And Sustainable Production Strategies For Business Practices. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 63-86.
- Yazıcı, M. (2013), *Bankacılığa Giriş* (2. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Yelkikalan, N. Ve Aydın, E. (2010). Aile İşletmelerinin Yaşamlarını Sürdürebilmesinde Sonraki Kuşakların Duygusal Sahiplik Algılamasının Rolü Ve Önemi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(2): 81-120.

- Yeşil Mutabakat Eylem Planı Hakkında Genelge*.(2021). T.C. Resmi Gazete. (31543, 16 Temmuz 2021).
- Yıkılmaz, R. F. (2011). *Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçülmesi Ve Türkiye İçin Yöntem Geliştirilmesi*, Devlet Planlama Teşkilatı, Uzmanlık Tezi.
- Yıldırım, K.(2021). Çevre Politikalarında Siyasal Ve Toplumsal Gündem: Medya Etkisi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 389-418.
- Yıldırım, O. (2004). Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları Ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler. *Dış Ticaret Dergisi*, Dış Ticaret Müsteşarlığı, 36.
- Yıldırım, O.(2020). Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler Ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi. *Uluslararası Finansal Ekonomi Ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 63-77
- Yılmaz, G.Ü. (2018). *Türkiye’de Mevduat Bankalarının Bilişim Teknolojisi Yatırımlarının Bankaların Etkinliği Ve Finansal Başarısı Üzerindeki Etkileri* (2010-2015), T.C Maltepe Üniversitesi İstanbul, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tez
- Yılmaz, B., Murat, A. T. İ. K., & Okyay, A. (2017). Geleceğin Raporlama Sistemi: Entegre Raporlama. *Muhasebe Ve Denetime Bakış*, 17(52), 95-108.
- Yurdasever, E., & Top, S. (2014). Nitelikli Çalışanlar Arasında Mesleki Tükenmişliğin İç Motivasyona Etkisi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(8), 36-43.

İTERNET KAYNAKLARI

Banka Sayısı Link: https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp

Bist Sürdürülebilirlik Endeksinden Pay Alma Şartları:
<https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksi>

Bist, (2014). Şirketler İçin Sürdürülebilirlik Rehberi,
<https://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf>,
Erişim Tarihi:06.04.2022

Bm Çevre Programı (Unep) , <https://www.unenvironment.org/explore-topics/green-economy/about-green-economy>

Bm Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları:
<https://www.globalcompactturkiye.org/surdurulebilir-kalkinma-amaclari/>

Borsa İstanbul. (2014). Şirketler İçin Sürdürülebilirlik Rehberi,
<http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf>.
Erişim Tarihi:13.11.2021

Borsa İstanbul. (2020). Şirketler İçin Sürdürülebilirlik Rehberi. *Link: Http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.* *Erişim Tarihi:20.12.2021*

Çevre Kanunu. (1983), <http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2872.doc>,
(11.12.2021)

Dpt. (1972), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977), Dpt Yayını, Ankara, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Ucuncu_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1973-1977.pdf

Dpt. (1990), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Dpt Yayını, Ankara, https://www.sbb.gov.tr/WpContent/Uploads/2021/12/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.Pdf

Dpt. (1995), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Dpt Yayını, https://www.sbb.gov.tr/WpContent/Uploads/2021/12/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.Pdf

Dpt. (2006), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013), Dpt Yayını, Ankara, https://www.sbb.gov.tr/WpContent/Uploads/2018/11/Ninth_Development_Plan_2007-2013.Pdf

Dpt. (2013), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018), Dpt Yayını, Ankara, https://www.sbb.gov.tr/WpContent/Uploads/2021/12/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.Pdf

Dpt. (2018), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023), Dpt Yayını, Ankara, https://fka.gov.tr/Sharepoint/Userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/Kalkinma_Planlari/X1.%20be%C5%9f%20y%C4%B1ll%C4%B1k%20kalk%C4%B1nma%20plan%C4%B1.Pdf

Esg Link:

<https://www.unpri.org/download?ac=10966#:~:Text=Sorumlu%20yat%C4%B1r%C4%B1m%2c%20pri%20taraf%C4%B1ndan%20yat%C4%B1r%C4%B1m,İle%20ayn%C4%B1%20olmad%C4%B1%C4%9f%C4%B1n%C4%B1%20%C3%B6zellikle%20belirtmekteyiz.>

Laughland, P & Bansal, T.(2011).The Top Ten Reasons Why Businesses Aren't More Sustainable,Ivey Business Journal,January-February. <https://iveybusinessjournal.com/Publication/The-Top-Ten-Reasons-Why-Businesses-Arent-More-Sustainable/#:~:Text=Sustainable%20businesses%20are%20resilient%2c%20and,Economic%2c%20social%20and%20environmental%20systems.>

Link: <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/Bilgi/Halk-Bankasi-Ve-Halk-Sandiklari/>

Maliyet Tasarrufu Link: <https://www.fog.com.tr/blog/makale/maliyet-tasarrufu-verimlilik-yonetiminedir/#:~:Text=Maliyet%20tasarrufu%20nedir%3f&Text=Daha%20az%20miktarlarla%20daha%20%20C3%A7ok,Konular%C4%B1ndaki%20geli%C5%9fimin%20de%20desteklenmesi%20sa%C4%9flanmaktad%C4%B1r.>

Paris İklim Anlaşması: <https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa>

Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı. (2010), Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi-Ab Üyeliğine Doğru 2011-2014, Ankara, http://www.smenetworking.gov.tr/userfiles/pdf/belgeler/kaynaklar/sanayibakanligi/sanayibakanligi_stratejisi_belgesi_2011_2014.pdf

Strateji, T. C., & Başkanlığı, B. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu. Ankara: Tc Cumhurbaşkanlığı Strateji Ve Bütçe Başkanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bilgi Ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-Web.Pdf

Tbb. (2012). Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları Ve Rekabet Analizi. İstanbul. Link: <https://www.tbb.org.tr/content/upload/dokuman/796/rekabetkitap.pdf>

Tkbb.(2021).Türk Finans Sistemi Ve Katılım Bankacılığı. Türkiye Katılım Bankaları Birliği Bankacılık Hizmetleri Koordinatörlüğü. Haziran. Link: <https://tkbb.org.tr/uploads/presentations/turk-finans-sistemi-ve-katilim-bankaciligi-haziran-turkce-v2.pdf>

Tkdk:<https://www.tdk.gov.tr/content/file/yayin/dergi/kirsalkalkinmasay5.pdf>. S:35 ,Erişim Tarihi, 15.12.2021

Türk Dil Kurumu. (2022). Türkçe Sözlük(Genişletilmiş Baskı). Ankara: Tdk Link: <https://sozluk.gov.tr/>

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (2022). <https://tkbb.org.tr/banka-bilgileri>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad-Soyad: Kübra UZDEN

Yabancı Dil: İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y.Lisans	Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik	Düzce Üniversitesi	2023
Lisans	İşletme	Düzce Üniversitesi	2020
Lise	Bilişim Teknolojileri Alanı	Akçaabat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2006